

29 - Regentale 1898. vol.
Ljubljana,

Ljubljana

Križna go bar za
nplbi ce uprijamo nobocin
bar vuzon. Mre elera sun
vobusa - Temp - a spetle nob
in je vo bar mozy jabra
ce bisente Albert - acazyk
3 dotayo vicut cogreca 3 de
no. cat in nocian - joi Mayo
co. no. Cay In vodit a voly
klypocra. Dombia bar abar
no. bar mozy jabra ga e

Lp K. Lumn
nelkap

opavtice
joga
aspicey: M. nichelich mha
y Anabolo otk vonece die
le. antile. erro. On vavro
gylk se dpliy jely eloyvo mltio naka vomo. Tu oca kedra m
elera ma y canyky jep obo viza mear nlar blag en ga vider
dier. Zev q vna zozca byde of ilovomava y ghe d'vna vafa
of cana. Zvone vovoba, mupito n. v. g. Mno ralyfo q jo blpico 3

grovli
ga
Mon
sema
i colli
buro
bapen
m y ce
op co to
Zaim
ke po
in vo
vuboa
y paco
Plym
Plym y
g

Ана Цицовић

КОСТА ДИНИЋ

13. септембар – 9. октобар 2012.

МУЗЕЈ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

Горњи Милановац, 2012.

ПРЕДГОВОР

Веома занимљиво, преломно време, као што је био крај XIX века, изнедрило је читав низ знаменитих личности: политичара, војсковођа, научника, књижевника, истраживача, уметника... Време крцато догађајима а документација углавном недоступна. После Мајског преврата 1903. године, уништен је велики део грађе који се односи на династију Обреновић, што представља велики проблем у проучавању личности и догађаја из периода њихове владавине.

До сада су др Кости Динићу посвећене мање биографије. Објављени су подаци у оквиру радова о појединим значајним личностима са којима је сарађивао или догађајима у којима је учествовао. Овај рад се највећим делом заснива на драгоценој изворној грађи која се чува у Архиву Србије (писма др Динића упућена кнезу Петру Карађорђевићу) и Историјском архиву Београда (документа везана за Чебинчеву аферу). Велику помоћ нам је пружило и писање званичних *Српских новина*, дневних листова *Вечерње новости* и *Политика* као и појединих страначких листова. Изложба и каталог представљају покушај да се на једном месту прикупе и систематизују подаци о овом лекару.

Аутор се захваљује потомцима др Косте Динића, Николи и Павлу Белосавић, на уступљеној породичној документацији, Анђелији Радовић, вишем кустосу Војног музеја у Београду, која је каталошки обрадила оружје из Конга, Далиборки Станковић, вишем кустосу Природњачког музеја у Београду, за податке о Збирци јаја Косте Динића, Радошу Мацаревићу, архивском саветнику из Чачка, за вредне податке о Стевану Динићу и Радивоју Бојовићу, музејском саветнику Народног музеја у Чачку и др Сузани Рајић, професору Филозофског факултете

та у Београду за корисне савете који су помогли приликом припреме каталога. Захвалност за помоћ пружену приликом реализације изложбе аутор дугује Војном музеју, Природњачком музеју, Музеју афричке уметности, Музеју Понишавља из Пирота, Историјском архиву Београда, Историјском архиву Шумадије из Крагујевца, Архиву Српске академије наука и уметности, Међуопштинском архиву Чачак, Историјском архиву „Верослава Вељашевић” из Смедеревске Паланке, Архиву Југославије, Међуопштинском историјском архиву Шабац, Народној библиотеци Србије, Библиотеци „Браћа Настасијевић” из Горњег Милановца, Библиотеци „Вук Караџић” из Крагујевца и Библиотеци града Београда. Посебну захвалност аутор дугује колегама Музеја рудничко-таковског краја који су својим сугестијама и саветима допринели да изложба буде реализована на овај начин.

Покровитељ изложбе је Министарство културе и информисања Републике Србије.

Сви датуми у каталогу су по старом календару.

У Горњем Милановцу, 2012.

Аутор

ПОРЕКЛО

На нижим обронцима планине Рудник, западно од Горњег Милановца, простире се насеље Брусница. После пропасти Првог српског устанка, Брусница постаје седиште Рудничке нахије, а потом округа. У њој су се налазили школа, црква посвећена Св. Николи, Окружно начелство, суд, затвор, барутана, поштанска станица... Земљиште на којем се налазила варош Брусница, било је недовољно за њен даљи развој. Од 1853. до 1856. године на месту званом Дивље поље, изграђена је варош Деспотовица, која је 1859. године преименована у Горњи Милановац.

Породица Динић води порекло од свештеника Јована, из Трговишта. Његов унук био је Дина Младеновић, од чијег имена је изведено презиме породице Динић. Дина Младе-

новић је у браку са Јелисаветом имао ћерку Анку¹ и синове Стевана, Мијаила, Павла и Димитрија.

Коста Динић је рођен у Брусници код Горњег Милановца 20. августа 1854. године, од мајке Јованке и оца Стевана Динића. У сачуваном изводу из књиге рођених видимо да је дечака крстио 30. августа 1854. године парох цркве Св. Никола у Брусници, Милан Протић, и да је име Константин добио од кума Живковића, становника Крагујевца.² Слава породице Динић је била Пренос моштију Св. Оца Николаја.

Стеван Динић (1823–1888) је 1842. године завршио права и службовао у разним местима. Члан Окружног суда у Горњем Милановцу био је од 1854–1859. године.³ Деоба плацева у новој вароши извршена је 1854. године. Стеван Динић је добио плац на коме је требало да изгради кућу у року од три године. Они који нису могли да саграде читаву грађевину, морали су да подигну барем темељ. Године 1859. отпуштен је из државне службе, па је четири месеца био извршитељ Среза карановачког, Округа чачанског. Од 1860. до 1864. године радио је као члан Суда округа јагодинског. У октобру 1858. почела је примена одлуке о одузимању плацева у Горњем Милановцу, који су одузети од 52 имаоца. Стеван Динић се 1862. године жалио поводом одузимања плаца. У попису житеља и њиховог имања у Јагодини 1863. године наводи се да у Горњем Милановцу поседује две куће од слабог материјала у вредности 300 дуката.⁴ Као што се из пописа види, у међувремену је изградио две куће од слабог материјала, али је 1865. године донето решење о жалбама за дељење и одузимање плацева у Горњем Милановцу у којем се потврђује одузимање земљишта.⁵

¹ Анка Динић и Константин Барловац имали су ћерку Јелисавету Цају Ненадовић (1834–1913) која је била удата за Младена Ј. Ненадовића, ујака краља Петра I. Син проф. др Јаков Јаша Ненадовић (1865–1915), професор државног права на Великој школи. Докторирао у Лајпцигу. Од 1894. живео у емиграцији у Бечу због учешћа у Чебинчевој афери. Шеф канцеларије краља Петра у Бечу, касније у Београду и посланик у Цариграду.

² Извод из књиге рођених из 1858. године који се чува у породици Белосавић, преведен је 11. јула 1877. године на француски језик и упућен секретару министра иностраних послова.

³ Љ. Поповић, *Шематизам Кнежевине Србије 1839–1851*, Београд 1999, 166, 185, 187, 188. Стеван Динић је био практикант чачанског окружног суда (1842.), практикант (1844.) и други писар (1845.) Суда округа београдског, рачуновођа (1845.) и секретар (1848.) Суда округа шабачког, секретар Окружног суда у Чачку од 1851. до 1853. године, а члан Окружног суда у Горњем Милановцу од 1854–1859. године.

⁴ АС, МФ, *Пописне књиге становништва*, Јагодински округ, варош Јагодина 1863, књ. 153, ролна 12, стр. 92–93.

⁵ Б. Перунички, *Чачак и Горњи Милановац 1815–1865*, Чачак 1968, 777.

Sp. P. Quen
relap

2

Extrait de baptême

Le 20 Août 1884 les jeunes
Marius et Jeanne Bernadette, enfants
de Krouweff, ont été au monde
un garçon, qui fut baptisé et eut
pour parrain, M. de Krouweff, curé de
l'église St-Jacques à Krouweff et
soit de l'église locale de Krouweff
pour son parrain et M. de Krouweff
vicaire, parrains et témoins.

Tout le copie authentique en
à l'original.

Supplément
le 27 septembre 1888

(L. S.) Curé de Krouweff
1884,
M. de Krouweff

Tout le baptême en français et
qualité.

Curé de Krouweff
à Krouweff,
P. de Krouweff

N° 2015
le 27 septembre 1888

3

Список крестов		Крест	Имя крестного	Место крестного
№	Имя крестного	№	Имя крестного	Место крестного
1	Иван Иванович	1	Иван Иванович	Ивановское
2	Петр Петрович	2	Петр Петрович	Петровское
3	Александр Александрович	3	Александр Александрович	Александровское
4	Михаил Михайлович	4	Михаил Михайлович	Михайловское
5	Сергей Сергеевич	5	Сергей Сергеевич	Сергеевское
6	Василий Васильевич	6	Василий Васильевич	Васильевское
7	Андрей Андреевич	7	Андрей Андреевич	Андреевское
8	Николай Николаевич	8	Николай Николаевич	Николаевское
9	Павел Павлович	9	Павел Павлович	Павловское
10	Алексей Алексеевич	10	Алексей Алексеевич	Алексеевское
11	Игорь Игоревич	11	Игорь Игоревич	Игоревское
12	Юрий Юрьевич	12	Юрий Юрьевич	Юрьевское
13	Константин Константинович	13	Константин Константинович	Константиновское
14	Леонид Леонидович	14	Леонид Леонидович	Леонидовское
15	Аркадий Аркадьевич	15	Аркадий Аркадьевич	Аркадьевское
16	Владимир Владимирович	16	Владимир Владимирович	Владимировское
17	Георгий Георгиевич	17	Георгий Георгиевич	Георгиевское
18	Дмитрий Дмитриевич	18	Дмитрий Дмитриевич	Дмитриевское
19	Иван Иванович	19	Иван Иванович	Ивановское
20	Петр Петрович	20	Петр Петрович	Петровское
21	Александр Александрович	21	Александр Александрович	Александровское
22	Михаил Михайлович	22	Михаил Михайлович	Михайловское
23	Сергей Сергеевич	23	Сергей Сергеевич	Сергеевское
24	Василий Васильевич	24	Василий Васильевич	Васильевское
25	Андрей Андреевич	25	Андрей Андреевич	Андреевское
26	Николай Николаевич	26	Николай Николаевич	Николаевское
27	Павел Павлович	27	Павел Павлович	Павловское
28	Алексей Алексеевич	28	Алексей Алексеевич	Алексеевское
29	Игорь Игоревич	29	Игорь Игоревич	Игоревское
30	Юрий Юрьевич	30	Юрий Юрьевич	Юрьевское
31	Константин Константинович	31	Константин Константинович	Константиновское
32	Леонид Леонидович	32	Леонид Леонидович	Леонидовское
33	Аркадий Аркадьевич	33	Аркадий Аркадьевич	Аркадьевское
34	Владимир Владимирович	34	Владимир Владимирович	Владимировское
35	Георгий Георгиевич	35	Георгий Георгиевич	Георгиевское
36	Дмитрий Дмитриевич	36	Дмитрий Дмитриевич	Дмитриевское
37	Иван Иванович	37	Иван Иванович	Ивановское
38	Петр Петрович	38	Петр Петрович	Петровское
39	Александр Александрович	39	Александр Александрович	Александровское
40	Михаил Михайлович	40	Михаил Михайлович	Михайловское
41	Сергей Сергеевич	41	Сергей Сергеевич	Сергеевское
42	Василий Васильевич	42	Василий Васильевич	Васильевское
43	Андрей Андреевич	43	Андрей Андреевич	Андреевское
44	Николай Николаевич	44	Николай Николаевич	Николаевское
45	Павел Павлович	45	Павел Павлович	Павловское
46	Алексей Алексеевич	46	Алексей Алексеевич	Алексеевское
47	Игорь Игоревич	47	Игорь Игоревич	Игоревское
48	Юрий Юрьевич	48	Юрий Юрьевич	Юрьевское
49	Константин Константинович	49	Константин Константинович	Константиновское
50	Леонид Леонидович	50	Леонид Леонидович	Леонидовское
51	Аркадий Аркадьевич	51	Аркадий Аркадьевич	Аркадьевское
52	Владимир Владимирович	52	Владимир Владимирович	Владимировское
53	Георгий Георгиевич	53	Георгий Георгиевич	Георгиевское
54	Дмитрий Дмитриевич	54	Дмитрий Дмитриевич	Дмитриевское
55	Иван Иванович	55	Иван Иванович	Ивановское
56	Петр Петрович	56	Петр Петрович	Петровское
57	Александр Александрович	57	Александр Александрович	Александровское
58	Михаил Михайлович	58	Михаил Михайлович	Михайловское
59	Сергей Сергеевич	59	Сергей Сергеевич	Сергеевское
60	Василий Васильевич	60	Василий Васильевич	Васильевское
61	Андрей Андреевич	61	Андрей Андреевич	Андреевское
62	Николай Николаевич	62	Николай Николаевич	Николаевское
63	Павел Павлович	63	Павел Павлович	Павловское
64	Алексей Алексеевич	64	Алексей Алексеевич	Алексеевское
65	Игорь Игоревич	65	Игорь Игоревич	Игоревское
66	Юрий Юрьевич	66	Юрий Юрьевич	Юрьевское
67	Константин Константинович	67	Константин Константинович	Константиновское
68	Леонид Леонидович	68	Леонид Леонидович	Леонидовское
69	Аркадий Аркадьевич	69	Аркадий Аркадьевич	Аркадьевское
70	Владимир Владимирович	70	Владимир Владимирович	Владимировское
71	Георгий Георгиевич	71	Георгий Георгиевич	Георгиевское
72	Дмитрий Дмитриевич	72	Дмитрий Дмитриевич	Дмитриевское
73	Иван Иванович	73	Иван Иванович	Ивановское
74	Петр Петрович	74	Петр Петрович	Петровское
75	Александр Александрович	75	Александр Александрович	Александровское
76	Михаил Михайлович	76	Михаил Михайлович	Михайловское
77	Сергей Сергеевич	77	Сергей Сергеевич	Сергеевское
78	Василий Васильевич	78	Василий Васильевич	Васильевское
79	Андрей Андреевич	79	Андрей Андреевич	Андреевское
80	Николай Николаевич	80	Николай Николаевич	Николаевское
81	Павел Павлович	81	Павел Павлович	Павловское
82	Алексей Алексеевич	82	Алексей Алексеевич	Алексеевское
83	Игорь Игоревич	83	Игорь Игоревич	Игоревское
84	Юрий Юрьевич	84	Юрий Юрьевич	Юрьевское
85	Константин Константинович	85	Константин Константинович	Константиновское
86	Леонид Леонидович	86	Леонид Леонидович	Леонидовское
87	Аркадий Аркадьевич	87	Аркадий Аркадьевич	Аркадьевское
88	Владимир Владимирович	88	Владимир Владимирович	Владимировское
89	Георгий Георгиевич	89	Георгий Георгиевич	Георгиевское
90	Дмитрий Дмитриевич	90	Дмитрий Дмитриевич	Дмитриевское
91	Иван Иванович	91	Иван Иванович	Ивановское
92	Петр Петрович	92	Петр Петрович	Петровское
93	Александр Александрович	93	Александр Александрович	Александровское
94	Михаил Михайлович	94	Михаил Михайлович	Михайловское
95	Сергей Сергеевич	95	Сергей Сергеевич	Сергеевское
96	Василий Васильевич	96	Василий Васильевич	Васильевское
97	Андрей Андреевич	97	Андрей Андреевич	Андреевское
98	Николай Николаевич	98	Николай Николаевич	Николаевское
99	Павел Павлович	99	Павел Павлович	Павловское
100	Алексей Алексеевич	100	Алексей Алексеевич	Алексеевское

7

ДЕТИЊСТВО И ШКОЛОВАЊЕ

У попису из 1863. године Стеван и Јованка Динић су имали сина Константина (8 год.) и ћерке Јелену⁶ (10 год.), Анку (3 год.) и Персу (1 год.). Три кћери су преминуле, а породица Динић је добила нове чланове: Милоша⁷, Михајла⁸, Благоја⁹, Војислава и Даницу¹⁰.

Стеван Динић је за члана крагујевачког суда постављен 1864, а 1865. године за члана II апелационог одељења истог суда, тако да је ниже разреде гимназије Коста завршио у Крагујевцу.

Породица Динић се 1866. године сели у Београд, где је Стеван Динић постао члан Апелационог суда. Породична кућа им се налазила на углу Његошеве и Милутинове улице. *Стара кућа са бајтом и великим плацем у обе ове улице је кућа нашег комшије Стевана Динића бившег судије Апелационог суда (отац др Које, Милоша, Мијајила и Благоја Динића). До њих у Милутиновој улици становала је удовица Ната, сестра Настаса Петровића, бившег професора Велике школе. Преко пута Динића био је до данашње државне лабораторије чиновник Несторовић; а на углу данашње Београдске улице и Његошеве и сада постоји „Лена Катарина”... Има честиту кућу Госп. Стеван Динић, који је из алексиначког суда био премештен у Апелациони и после мога оца купио кућу на углу*

⁶ У вароши Деспотовици 1858. године, први разред у новооснованој женској основној школи уписала је Елена Динић, ћерка Стевана Динића. М. Миловановић, *Брусница под Рудником*, Горњи Милановац 2000, 166.

⁷ Милош Динић (1864–1921), професор, геолог, добротвор. Професор Друге београдске гимназије, један од учесника у оснивању Српског геолошког друштва, директор Српске гимназије у Цариграду, професор и директор гимназије у Пожаревцу.

⁸ Михајло Динић (1866–1924).

⁹ Благоје Динић (1877–1930), трговац, добротвор. Основао је трговину и фабрику боја. Стекао је леп иметак којим је, будући нежењен, школовао и васпитавао децу покојне браће. Учествовао у балканским ратовима и Првом светском рату. Власник *Фарбарских новина*.

¹⁰ Даница Динић (1868–1941). У родослову породице Динић убележен је и брат Војислав, али немамо више података о њему.

Његошеве и Милутинове. Вероватно да се он овде настанио због родбинских веза, јер је његова Г-ђа Јованка била рођена сестра нашег првог комисије мајстора Благоја пушкарара. Он (Стеван) није био дуго у служби. Десио се један случај који тадања либерална влада Ристић – Радивојева није му могла опростити...¹¹ Уз помоћ сестричине Цаје Ненадовић,

4

¹¹ Будући да је Стеван Динић био карађорђевац, своје политичке погледе је пренео и на сина Косту. Изгледа да је добио отказ из службе 1874, због Костиног учешћа у Алавантићевој завери. Запослио се поново 1875. при алексиначком суду, а 1878. изабран за члана Апелационог суда. За време Ристић-Радивојева владе догодила се Тополска буна (новембар 1877.) у којој су ухапшени војници Крагујевачког округа. Радикали су нападали владу јер су сматрали да су учествовали у монтираном процесу против ухапшених. Истрага је била уперена против чланова познатог клуба опозиционара који су се окупљали у кафанама „Српски краљ” и „Српска круна”. Стеван Динић је као карађорђевац вероватно учествовао у раду овог клуба. У пензију је отишао 8. марта 1881. године.

Dr. Koja
Miloš
Mišajić

рођене Барловац успео је да се пензионише. Наше куће не само комшијске већ и подједнако под полицијском присмотром држане, живе су у тесном пријатељству, које смо ми и њихова деца још јаче везивали. Др Која, а нарочито Милош, Мијајило и њихова најмлађа сестрица Даница нису се од нас раздвајали (Блажа је био много млађи од нас). Даница је била маза родитеља и браће и једино њезино друштво била сам ја. Ми смо живели не као сродници већ као једна кућа. Или смо на игри били ми код њих или они код нас, а више смо волели да се скупимо код нас јер смо се бојали Г. Динића. Он имађаше покрупан глас, па кад му нашим несташлицима дојадимо (или јуримо по лепој башти где је имао

5

Др К. Динић
লেখক

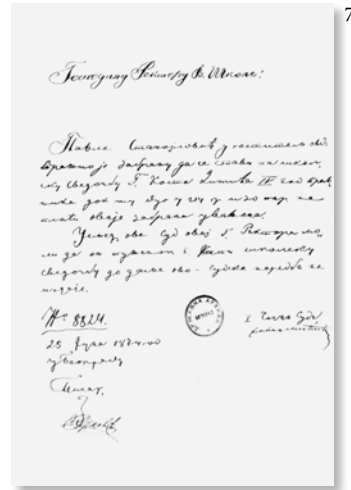
6

лети грожђе, или сићемо у подрум па одврнемо славину од чесме, јер и они су имали у подруму чесму од старог турског водовода) он нам тим крупним гласом подвикне а ми куд који, и држали смо да је он много строг и љут човек. Доцније смо увидели, напротив да је врло добар и мек отац.¹²

Прву мушку гимназију у Београду, Динић је уписао 1866. године, и у њој

завршио шести разред школске 1870/1871. године.¹³ Године 1871. уписује правне науке на Великој школи у Београду. Током студирања често је у редакцији листа *Јавност*, а можда му се могу приписати и чланци *Са Велике школе* који су потписани словом „К” а говоре о прослави Св. Саве и присуству жандара у школи. У *Гласу Јавности* објављен је чланак *Прва новина Исток* и г. В. Ризе који је неовлашћено отворио пошиљку за уредника *Рада*. У тај случај је био уплетен и Коста Динић.¹⁴ Сачуван је захтев Павла Станојловића од 26. јуна 1874. да се стави забрана на сведочанство Косте Динића.¹⁵

7

¹² АС, ЛФ ВЉ-4, *Успомене Љотић Ј. Љубице*. Љубица Љотић (1865–1954), супруга Владимира Љотића, конзула и сенатора. Након убиства кнеза Михаила 1868. Љотић је отишао у Беч где је подучавао кнежевиће Арсенија и Ђорђа Карађорђевић. Скоро 10 година био је политички саветник кнеза Петра.

¹³ *Споменница о стогодишњици Прве мушке гимназије у Београду, 1839–1939*, Београд, б.г., 452. Са њим су учили др Илија Коловић, Павле Динић, Светозар Шурдиловић, Светолик Поповић...

¹⁴ Јадан „Исток”, *Глас Јавности*, Крагујевац 3. август 1874, 1-2.

¹⁵ АС, VIII, *Захтев Павла Станојловића за забрану сведочанства Косте Динића*, 1874, 124.

КОСТА ДИНИЋ И АЛАВАНТИЋЕВА АФЕРА

Шабачки адвокат и публициста Јован Алавантић-Милинковић припадао је најрадикалнијој струји у Србији. Био је сарадник и дописник крагујевачке *Јавности* и у својим чланцима и дописима више пута је жигосао либералну политику и правду. Половином 1874. године купио је штампарију и намеравао да покрене опозициони лист *Народне новине*. За уредника је постављен Димитрије Мита Ценић¹⁶. У августу је све било спремно за штампање новина. Требало је само добити дозволу суда, али суд је одбио да је изда. Ценић и Алавантић су се жалили на немогућност добијања дозволе, али у Београду, 2. септембра су их уверавали да им се ништа не може десити, и да могу мирно да иду у Шабац, а дозвола за лист ће стићи.¹⁷ По повратку у Шабац су ухапшени и оптужени за организовање завере против владара.

Као студент треће године, Коста Динић је 5. септембра 1874. био на једном породичном весељу у Крагујевцу, где су га ухапсили и спровели у Шабац. Окривили су га за учешће у политичкој афери по делу Јована Алавантића-Милинковића.¹⁸ *Алавантићеву аферу спаковао је по свој прилици шабачки начелник, Панта Луњевица, велики династијаш и*

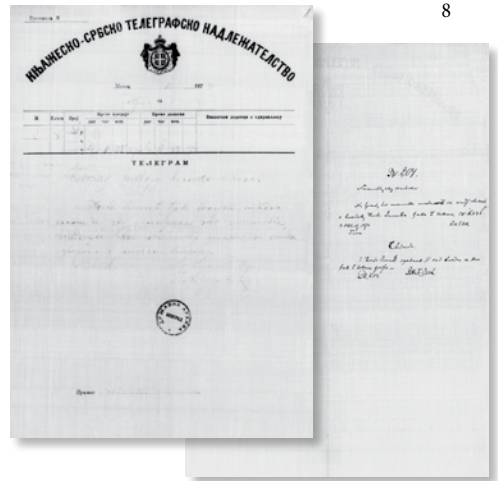
¹⁶ Димитрије Мита Ценић (1851–1888), син Константина и Персиде Ценић. У неким биографијама се наводи да је отац Димитрија Ценића био ађутант Карађорђевића, а по династичкој смени да је прешао у државне чиновнике. Податак код Г. Пауновића, Делимичан попис државних службеника, црквених и војних лица у Рудничком округу, према државном шематизму 1852-1914. године, *Зборник радова Музеја рудничко-таковског краја*, 1, Горњи Милановац 2001, 142, показује нам да је у Начелству Црногорског (таковског) среза од 1855–1859. године радио Коста Ценић, штабскапетан, а код М. Миловановића, *нав. дело*, 158, да је први разред у основној школи у Деспотовици 1858. године уписао Димитрије Ценић. Ови подаци би могли да објасне пријатељство ове две породице и претерану ревност српске полиције у праћењу политичке активности породица Динић и Ценић, будући да је најстрашнија политичка оптужба тога времена била „склоност Карађорђевићима”.

¹⁷ D. Plić, *Mita Cenić*, Beograd 1960, 14.

¹⁸ У фондовима Архива Србије нема трагова о овом суђењу. Могуће је да се материјал у вези са овим процесом налази међу несређеном грађом Касационог суда.

либерал.¹⁹ Главни сведок у тој измишљеној за-
вери био је тако звани „Решетар”, који је тада
више био луд него pamетан... Луњевица је сам
стварао околности и доказе, који су нужни да
се оптужени осуде, а сведоци су му били само
средство. У том циљу, он је слао у Београд
једног чиновника, заједно са „Решетаром”, да
прикупљају доказе, како ће што више оптере-
тити Ценића и Милинковића. Сам „Реше-
тар” причао ми је тада, кад сам га питао о
тој „завери”, да у ствари нема ништа од то-
га; да је он из мржње према Ценићу (с којим је
био у свађи) учинио глупост по наговору Лу-
њевице али кад је видео шта Луњевица оће и
какав је капитал од тога начинио, он се љуто
кајао и чекао да дође претрес судски, те да
код суда каже све ујдурме Луњевичине. То је
„Решетар” причао и по Шапцу. Луњевица га је опомињао да ћути и да не говори никоме
ништа о томе, а кад му „Решетар” једном приликом љутит подвикну: „или пусти те
невине људе, или ћу сам да идем Чумићу, да те тужим и да му кажем све твоје интриге, у
које си увукао и мене”, – Луњевица тада ухапси и „Решетара” као саучесника „завере”.²⁰

Из шабачког начелства упућен је 10. октобра 1874. године телеграм ректору Велике
школе у Београду, у коме га обавештавају да је ђак Коста Динић притворен због злочи-
нства и траже уверење о његовом владању. Ректор им је одговорио да се г. Коста Динић,
правник III године, као ђак Велике школе владао добро.²¹

¹⁹ С. Јовановић, *Влада Милана Обреновића*, књига прва, Београд 1934, 357.

²⁰ К. Арсенијевић, *Великашка борба у Србији*, Чланци, Београд 1889, 33-34.

²¹ АС, ВШ, *Телеграм шабачког начелства ректору Велике школе за уверење о владању Косте Динића и ректоров одговор*, 1874, 84.

Мита Ценић овако описује суђење: *Године 1875, 13. фебруара отпочет нам је претрес, у присуству силног света, који беше напунио и салу и ходнике судске, па и авлију. Свет као свет: кад уђосмо у салу псоваху нас, пружаху прст на нас, и показиваху како је тај и тај хтео то и то ужасно дело да учини. Ја их просто све презирах и не могах се целог суђења уздржати од смеха томе и привидним формалностима, а правим смртним церемонијама. Доцније, кад изговорисмо наше одбране и кад се ствар мало боље расветли, они исти који нас испрва псоваху, сад нас са радозналошћу погледаху и многи би нас радо загрлио и пољубио... Пошто нам свршише свечано опело, прочиташе нам 19. фебруара „вечнаја памјат” у суду, прочитав нам пресуду, којом се ја осуђујем на 8 година робије у тешком окову, Решетар на 5 и по година робије у лакој окову, г. Јова Милинковић на 10 година заточења и Коста Динић на три године полицијског надзора... Ко би нама четворици платио нашу робију, нашу материјалну пропаст, наша морална страдања, наше порушено здравље и пропаст наших породица?... Целом шабачком округу познато је: да су неки сведоци, који су против нас сведочили, полудили и у лудилу исповедали да су нас по туђем наговору теретили; да су опет други сведоци ишли од једног до другог и јавно своју лаж признавали и своје наговараче проклињали. Али све то узалуд. Наш живот остао је под земљом, исисан влагом, зимом, глађу и мукама, а нашим јадним сенкама нико не може дати достојног задовољења.²² У својим Мемоарима Аврам Петровић је графитном оловком на маргини записао да су Динић и Ценић осуђени на издржавање робије у казамату београдском и да се поступа са њима као са простим злочинцима.²³*

Динић је 10. маја 1875. упутио молбу Великој школи за накнадни упис у III годину права и полагање испита из финансија и француског језика: *...Многи су ми говорили да ме академички савет неће примити у школу због те казне на коју сам осуђен. Но ја држим да ова казна неће ништа упливисати на мој школски рад, нити је пак игде прецизно означено да се под казном нећу моћи примити у школу. С’ тога умољавам академички савет да ова питања изволе што скорије решити и мене о том известити како би се могао за испите спремати.²⁴*

²² М. Ценић, *Испод земље или моја тамновања*, Београд 1983, 59-61; Д. Ценић, *Изабрани списи*, Београд 1988, 42-43; *Српска ријеч*, III, бр. 18, 1907, 2.

²³ АСАНУ, *Историјска збирка, Мемоари Аврама Петровића од 1871-1903*, бр. 10039, лист 33.

²⁴ АС, VIII, *Молба Косте Динића Великој школи за накнадни упис у III годину права*, 1875, 39.

*Up of Queen
rekap*

10

КОСТА ДИНИЋ И БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК

Пошто му је вероватно забрањено даље студирање, Динић прелази у Земун. Ту га је затекао глас о почетку босанско-херцеговачког устанка против Турака 1875. године, и он се прикључује устаницима у Невесињу. Учествујући у устанку упознао се са кнезом Петром Карађорђевићем. Кнез је под именом „Петар Мркоњић” припремао оружани устанак желећи да се устанак прошири и на Босну. Динић заједно са кнезом путује у Ријеку, а потом у Беч (22. октобра 1875. године) ради набавке оружја и муниције,²⁵ желећи да општу ствар помогне онолико, колико су му младићске силе допуштале.²⁶

Љубица Љотић у *Мемоарима* бележи да је изнајмљена кућа у току зиме 1875/6. у селу Бојни, на самој међи Босне и Хрватске у некога Николе Мудринића „Ђуће”. *Овде је долазио и Никола Пашић који је донео сакупљену помоћ од другова из Србије, као и др Коста Динић, Влада Милојевић, Димитрије Христић, Никола Савковић и са њима Руси...*²⁷

²⁵ Д. Живојиновић, *Петар I Карађорђевић, живот и дело, у изгнанству 1844–1903. године*, Београд 1988, 124, 133.

²⁶ Петар Мркоњић (Петар А. Карађорђевић), *Дневни записници једног усташа о босанско-херцеговачком устанку 1875–1876. године*, припремили М. Стевчић и М. Радевић, *Мешовита грађа*, 7, Београд 1979, 25, 27; др Коста Динић, *Српски архив за целокупно лекарство*, св. 2, Београд 1907, 109.

²⁷ Љ. Љотић, *Мемоари*, Београд 1990, 83.

ДОКТОРАТ

У јесен 1878. год. младић пун снаге и воље Коста Динић одлази у Париз, где о трошку свога оца уписује медицинске студије. Када је 1880. године за њега потписана амнестија, овај сада лекар друге године студија, за време школског распуста долази код родитеља у Београд где проводи цео распуст. За време студија 1885. године Динић носи венац Србије на сахрани Виктора Иго-а.²⁸ Медицинске студије је завршио 1888. године а по

12

²⁸ B. Pavlović, *Dr Kosta Dinić, prvi srpski lekar u crnoj Africi od 1897–1902. godine*, katalog, Muzej afričke umetnosti, Zbirka Vede i dr Zdravka Pečara, Beograd 1994, b.p.

13

14

завршетку студија одбранио је тезу о кефиру на париском медицинском факултету, о којој се више професора медицинског факултета врло похвално izrazilo у тадашњој париској штампи.²⁹ У тој тези др Динић опширно описује многобројна лековита својства кефира, тако да ни данашњи аутори који изучавају својства овог напитка не могу много да додају ономе што је др Динић записао.

У раду који је објављен на 71 страни забележени су различити огледи, хемијски процеси, индикације и терапијске вредности, начин коришћења кефира као и Динићеви закључци обављених испитивања.

²⁹ *L'Autorité*, Paris 24. februar 1888; *La Patrie*, Paris 23. februar 1888.

У овом периоду је интензивна преписка Косте Динића и Николе Пашића. У писму од 1. децембра 1883, Пашић је послао изјаву на 17 страна О Устанку у Србији.³⁰ У писму од 4. децембра 1883, Пашић из Видина шаље препис изјаве о устанку у Србији да би је Динић и Михаило Свилокосић превели на француски и штампали у неком француском листу. Пашић из Софије, 12. јануара 1884. године захваљује Динићу и Свилокосићу зато што су помогли штампање Пашићеве изјаве о Тимочкој буни, која је објављена у новосадској

11

бр. 7885/1-19
 Драги Косто!
 Пришао сам твојој писмо. Франци
 мисли да ми судбо да њихове потчињених
 погледао је. Мислим Трифковић, ја је мислим
 уверена да се је др. с њима виђао и рази-
 вао.
 Ја потчињени др. Трифковића водивши
 и мислим уверена да је погледао човек, који
 је мислио да се од њихових мислима
 није отчужао и њихове потчињених, а мис-
 лим се је мислим одређено да се мислим
 додаску чак и њихово потчињених.
 Писао сам твој отаџ. др. Трифковић да
 ми каже да ли је од њихових мислима
 тако мислим потчињених мислим др. Трифковић
 који је да се јелим мислим од њихових мис-
 лим.
 Мислим се мислим отаџ је мислим поверује
 мислим, али мислим уверена да мислим мис-

završila sam prenos ovog pisma...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

³⁰ АСАНУ, Пашићева збирка, Писма Николе Пашића Миши Свилокосићу, бр. 7885/1-19; Н. Пашић, Писма, чланци и говори (1872–1891), приредили Латинка Перовић, Андреј Шемјакин, Београд 1995, 141, 142.

Ep. de Quen
relap

15

Ep. 7885/119

Monsieur le Doyen,

Vous venez, au nom de tous ceux d'entre nos compatriotes qui, aux heures difficiles de notre histoire nationale, ont consacré la foi et la justice et l'effort dans la lutte de l'humanité, nous venir vous inviter à jurer votre éminente parole aux faibles protestations que nous dictent l'indignation causée par le spectacle attristant des événements de cette pays. Et nous sommes certains d'obtenir que les docteurs que vous avez rendus à la démocratie française, apporteront une force considérable à la voix que vous voulez bien faire entendre pour la défense du parti digne, critique juste.

La lutte, engagée aujourd'hui dans notre pays, entre la réaction momentanément triomphante et la cause populaire, n'est pas de celles qui finissent vite. Après quelques combats livrés à tout un peuple par une œuvre collective de son origine et actuellement divisée au point de vue révolutionnaire. Le mouvement insurrectionnel de 1848 n'est qu'un de ces phénomènes périodiques dans l'histoire de tout peuple déçu de son régime et de sa liberté. Mais le mouvement est fortifié par l'agitation d'une foule d'hommes et se poursuit vite engagée par l'énergie seule d'une réaction aux amis. Et en dépit de tous les engagements de

l'histoire, cette réaction est le moment venu pour abattre, d'un seul coup, tout ce qui y a de forces faibles à être dévotement au profit de revendications populaires et faire passer immédiatement des cours faibles dans leur jugement des hommes auxquels on n'a pas reproché jusqu'ici qu'une simplicité morale dans les événements actuels, comme si leur qualité de mandataires du peuple, plusieurs fois élus, ne le rendaient pas insaisissables.

Notre conviction inébranlable est que, tôt ou tard, le droit du peuple triomphera la force nécessaire à son triomphe, et ce n'est pas le triomphe de l'heure présente qui nous fait un devoir d'en appeler aux docteurs qui, au moment de la grande démocratie française, ont, Monsieur le Doyen, de ce moment nous sommes certains, c'est que nous avons la conviction certaine de parler devant un homme qui connaît et défend les forces nouvelles qui laissent derrière elles la justice, l'honneur et la dignité de la France, et qui ont les dévouements personnels qui subsistent dans un pays où le droit a été méconnu, les docteurs de l'humanité (pour les fins) et si l'on doit se demander si la moralité publique n'est pas en vain met, alors que ces agents chargés de la maintenance de tout système, n'est d'autre chose que la satisfaction de leur conscience de docteurs, si d'autre est que la continuation d'un régime qui, jusqu'à présent et toujours a été funeste à l'existence d'une nation libre.

Nichol Solokovitch
K. Dimitch.
Z. Dimitch.
S. Dimitch.
P. Dimitch.
Dr. L. Dimitch.

Застави. Пашић пише Динићу 10. априла 1885. године о Гринфелду и његовом познанству са кнезом Петром Карађорђевић, као и о Мити Алексијевићу. Писмо без датума, на француском, које су упутили Свилокосић, Динић, Цветић, Денић, Милановић и др Иваншиевић непознатом француском посланику, којим указују на тешке прилике народа у Србији који се бори за своју политичку слободу са молбом да подигне свој глас за одбрану демократије.

ОСНИВАЊЕ ПОРОДИЦЕ

Коста Динић се оженио 1888. године са Миловом Јовановић. Милева је била ћерка београдског увозника и великопродавца дувана Јеврема Јовановића. Отац јој је умро као удовац 1879. године и оставио иза себе, осим Милеве, и сина Јована³¹, каснијег београдског лекара. У шеснаестој години (1882. године) Милева се удала за Милоша Топузовића из Шапца, али је остала удовица пола године пре рођења ћерке Христине (Тинке) у Шапцу, 12. марта 1884. године. Ђорђе Топузовић из Шапца оставио је својој унуци Тинки у наслеђе сто хиљада динара у злату и две куће у Шапцу. Четири године после смрти првог мужа, 1888, Милева се преудала за Косту Динића. Коста и Милева су 1891. године добили ћерку Данку.³² Милева је вероватно живела у Шапцу док је Динић радио по градовима Србије.

Милутин Миланковић је о сестрама Данки и Тинки забележио: *Средина у коју сам, том приликом, ушао разликовала се, својом западњачком цртом, од патријархалних средина других београдских породица. Унутрашњост и намештај стана, ношња и понашање младих домаћица, од којих је Тинка била црнојка а Данка плавојка, појачавали су тај утисак.*³³

³¹ Др Јован Јовановић (1870-1923), шеф Гинеколошко-акушерског одељења Опште државне болнице на Палилули. Његовом иницијативом основана је Школа за бабице и Диспанзер за мајку и дете, лични лекар краљице Драге Обреновић, написао велики број радова.

³² Из књиге М. Милановић, *Биографски лексикон Познати српски лекари*, Београд-Торонто 2005, 205, сазнајемо податке за Динићеве потомке: супруга Милева (1866–1911), рођ. Јовановић; кћи Данка (1891–1934), удата за др Николу Белосавића (1890–1954); унука проф. Иванка (1923–2001) и унук др Слободан Белосавић (1927–2002), прауници Никола (1963) и Павле (1967) Белосавић; чукунунук Константин-Коста Белосавић (2000). Христина Топузовић се 1914. године удала за научника Милутина Миланковића. У својој књизи *Успомене, доживљаји и сазнања*, Миланковић је укратко забележио податке из Динићевог живота (стр. 61, 62, 65) и оставио доста података за Данку.

³³ М. Миланковић, *Успомене, доживљаји и сазнања из година 1909. до 1944*, Београд 1952, 63.

*Sp. of Queen
relap*

16

17

ДИНИЋ КАО ЛЕКАР И НАРОДНИ ПОСЛАНИК

Према положају и дужностима, лекари су се, у Србији тога доба, делили на окружне, среске и општинске. Већина лекара је, природно, желела службу у престоници. Ограничен број слободних места у Београду приморао је већи број млађих лекара да се бар привремено задовољи местом окружног физикуса или среског лекара. По завршетку студија, 1888. године, Коста Динић је постављен за среског лекара у Пироту.³⁴

Члан Радикалне странке, на посланичким изборима 14. септембра 1889. године као квалификовани посланик (са посебним условима) за пиротски округ био је изабран у Народну скупштину ангажујући се за решавање многобројних здравствених проблема у овом крају. На изборима 14. септембра 1890. године поново је изабран за посланика у пиротском округу.³⁵

Из Пирота је 1890. године премештен у Смедеревску Паланку на дужност среског лекара за Срез јасенички, Округ подунавски. И даље остаје квалификовани посланик за пиротски округ.³⁶ У записнику са оснивачке скупштине Друштва за производњу и промет пиротских ћилима и домаћих вунених тканина, помиње се његова честитка Друштву, коју је послао из Шапца у фебруару 1891. године.³⁷ Године 1892. оптужен је због издатог лажног уверења обвезнику I позива Животи Дамјановићу да је лежао од срдоболе.³⁸ Динић активно учествује на седницама Клуба Радикалне странке где даје предлоге и своје

³⁴ АС, Регистар МУД-С за 1888, ф. III, р. 296; *Календар са шематизмом Краљевине Србије за 1889*, 125; *Календар са шематизмом Краљевине Србије за 1890*, 25.

³⁵ АС, Регистар МУД-С за 1890, ф. IX, р. 795. Б. Лилић, *Југоисточна Србија (1878–1918)*, Београд 2006, 181; Р. Влајковић, *Скупштински избори у Пиротском округу 1878–1914*, Ниш 1988, 60, 63, 130.

³⁶ *Календар са шематизмом Краљевине Србије за 1891*, 12; Исто, за 1892, 12, 184.

³⁷ И. Николић, *Пирот и Срез нишавски 1801–1918*, Грађа, књига II, Пирот 1982, 475.

³⁸ АС, Регистар МУД-С за 1892, р. 2339.

Dr. D. D. D. D.
lekar

мишљење у вези актуелних догађаја (договор о унутрашњим партијским стварима, предлог закона о уређењу града Ниша, о буџету министарства унутрашњих дела, претрес о интерпелацијама, железничкој дирекцији, наоружању народне војске...).³⁹ Коста подноси молбу за лекара бањског,⁴⁰ али у Смедеревској Паланци остаје до пролећа 1893. године када је одлуком Министарства унутрашњих дела премештен за лекара Среза јадарског Округа подрињског.⁴¹ Др Динић ову одлуку одбија и одлази у Београд, где је постављен на дужност општинског лекара за град Београд.⁴²

18

Handwritten document page 18, featuring a list of entries with numerical values and names. A large handwritten number '06.7.95' is written at the top right. The text is written in cursive and includes various numbers and names, some of which are underlined.

19

Handwritten document page 19, featuring a list of entries with numerical values and names. A large handwritten number '06.3.00' is written at the top right. The text is written in cursive and includes various numbers and names, some of which are underlined.

³⁹ АСАНУ, *Затписник седница Клуба Радикалне странке*, 9991/П.

⁴⁰ АС, Регистар МУД-С за 1893, ф. X, р. 657.

⁴¹ АС, Регистар МУД-С за 1893, ф. IX, р. 414.

⁴² АС, Регистар МУД-С за 1894, ф. XV, р. 621.

КОСТА ДИНИЋ И ЧЕБИНЧЕВА АФЕРА

Михаило Чебинац је био каменорезац из Краљева. Познат као радикал, често је на радикалним састанцима потезао питање промене династије. *Чебинац некад ватрени радикал, у последње време већином се бавио у Београду и непрестано се дружио са свима од реда радикалима. Није било дана или вечера а да није по неколицину њих чашићавао... Дружећи се тако, он је мало по мало постајао поверљива личност, и појединци су у разговору са њим изјављивали своје негодовање на постојећи режим владавине.*⁴³ Коста Динић је у октобру 1893. године са Чебинцем посетио кнеза Петра Карађорђевића у Бечу. Том приликом Динић је одсео у Бечу под именом – Петар Николић, трговац.

Михаило Чебинац је ухапшен 5. маја 1894. године на железничкој станици у тренутку кад се спремао да отпутује у иностранство. Пронео се глас да је откривена завера против краља Александра Обреновића и да је ухваћен агент Карађорђевића. Код њега је пронађен *Бележник* ушивен у капут, у коме су наводно, били планови завере и имена завереника. Под оптужбом да су се договарали да у Србији подигну устанак и уклоне са престола краља Александра и династију Обреновић поред Чебинца, истог дана ухапшени су Ранко Тајић, Алекса Жујовић и Сима Ђаковић. У списку аката истраге налази се између осталих и протокол претреса вршеног у стану др Косте Динића, 6. маја.⁴⁴ Касније, 27. августа ухапшени су Добросав Добра Ружић, Коста Динић, Ђорђе Новаковић и Аца Станојевић – познати припадници Радикалне странке, који су се до овог дана бранили са слободе. Вест о хапшењу и уопште гласови о завери, о којој су се иначе преносиле најчудније приче, унела је узнемиреност међу политичке кругове Београда. Опозициона штампа напала је власт тврдећи да је афера измишљена како би се оправдало збацивање

⁴³ П. Михајловић, *Дневници*, приредила Јасмина Милановић, Београд 2010, 323.

⁴⁴ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Списак аката истраге по кривци Мих. Чебинца и осталих окривљених по делу велеиздаје*, N 2393.

устава 9. маја, неколико дана после Чебинчевог хапшења, и обавили послови штетни по српске интересе.

Ухапшени су били подвргнути врло неповољном затворском режиму. Због тога су тражили да их пусте да се бране са слободе, што је одбијено.⁴⁵ Оптужени су 12. новембра 1894. упутили писмо Првостепеном суду и министру правде (које је написао Динић) у којем истичу да су тражили увид у Чебинчеву бележницу и остале хартије, а кад је др Динић отишао председнику да још једном затражи акта и дозволу да се састану са браниоцима, истеран је из канцеларије. Жале се на лоше услове у истражном затвору који је предвиђен за краће задржавање а они се ту налазе већ три месеца. Неколико дана пре, над њима је извршен претрес: вукли су их из апсана у жандарску собу где су их скинули и претресли као последње мангупе и кесароше.⁴⁶ Судија Првостепеног суда одговара да је са оптуженицима поступано уљудно и да нису тачни њихови наводи, док министар правде одговара да су им акта давана на увид и да је према њима поступано према правилима о судским притвореницима.⁴⁷

После седмомесечне истраге 28. новембра 1894. године, почео је судски претрес за велеиздају пред Првостепеним судом у Београду. Око 9 часова ушли су у судницу новинари, а за њима оптужени, који су заузели место на оптуженичкој клупи према председничком столу, овим редом: на десној страни седео је Ранко Тајсић, до њега Чебинац, а затим у реду: Ђоковић, Новаковић, Ружић и Динић и на крају с леве стране Аца Станојевић, иза њих седео је Жујовић.⁴⁸ Поред ухапшених судило се и Кости Таушановићу који се налазио у Загребу, и др Јакову Ненадовићу, који се налазио у Швајцарској. Интересовање јавности за ово суђење било је велико, па иако је суђење било јавно, полиција је у салу пуштала само оне који су имали дозволу.

⁴⁵ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Одбија се жалба у којој ухапшени траже да се бране са слободе*, 16. септембар 1894, N 186/16С.

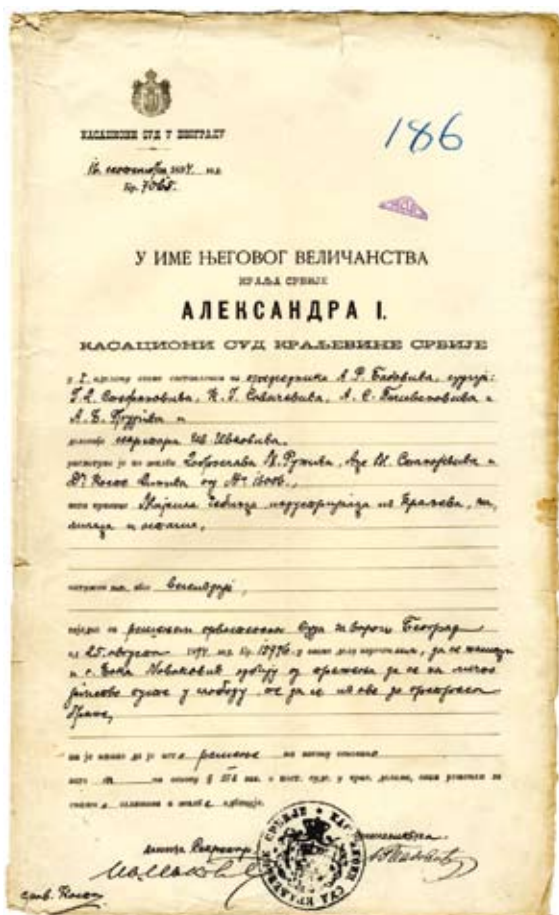
⁴⁶ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Писмо оптужених Првостепеном суду и министру правде*, 12. новембар 1894.

⁴⁷ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Писмо Првостепеног суда и министра правде*, 12. новембар 1894, N 22575/714 С.

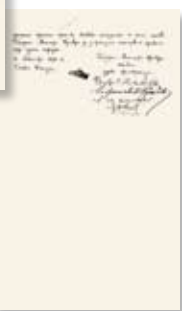
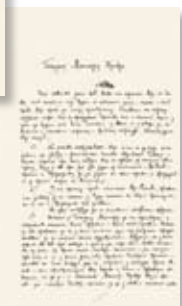
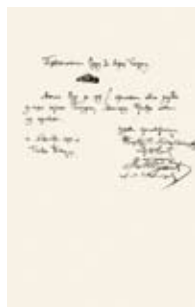
⁴⁸ *Вечерње новости*, Београд 28. новембар 1894, 1.

Dr. R. V. Vukobrat
rekap

20

21

Председник суда био је Милан Радивојевић, а судије Пиперин и Угричић, иследни судија Васа Симић. Браниоци оптужених били су познати прваци Радикалне странке. Др Динића је заступао у почетку адвокат Михаило Јовановић, али је због болести напустио ту дужност. Одбрану Динића преузима Никола П. Николић, адвокат из Београда, који је бранио и Ранка Тајсића, а међу браниоцима других оптужених налазили су се Љуба Живковић, Сима Костић, Милован Миловановић и Пера Максимовић.

Државни тужилац је прочитао оптужбу, у којој је изнео све појединости завере. *Динићева оптужница гласи: Др Динића, сем тога што је по исказу и признању Чебинчевом, био на тајном састанку овде у Београду у стану Аце Станојевића, који је држан 16. јануара о.г. – терети још и то, што је заједно са Чебинцем ишао у Беч ради састанка са Карађорђевићем, и то што је у Бечу, према исказу Чебинчевом носио лажно име Петар Николић, трговац. После свршене и прочитане оптужбе, државни тужиоц изјављује, да својој оптужби има да дода још и то: да је Др Динић, 1875. г. био под ислеђењем за слично дело код шабачког првостепеног суда, и да је пуштен из недостатка доказа.⁴⁹*

На претресу 9. децембра 1894, председник суда је позвао оптуженог др Косту Динића да одговори на тужбу државног тужиоца. Оптужени Динић је изјавио: *како није овде државни тужилац, то молим да се он позове и онда ћу тек одговорати пошто имам нека објашњења с њиме.⁵⁰*

На претресу 14. децембра 1894. године, чита се пресуда шабачког суда по оптужници пок. Мите Ценића, Алавантића и др Динића, а по којој је др Динићу суђено за велеиздају, али је због недостатка доказа ослобођен и осуђен на полицијски надзор од 3 године. *Др Динић по прочитању пресуде кажа: како је то луд материјал од комунизма, социјализма на Карађорђевизам.⁵¹*

На свом првом саслушању, 5. маја 1894, Чебинац је рекао да своју кривицу признаје, да је по традицији карађорђевац, да се последњи пут видео са кнезом Петром прошле јесени у Бечу, и да је том приликом ишао са њим др Динић. Пошто су за његов пут у Беч

⁴⁹ Исто, 28. новембар 1894, 1.

⁵⁰ Исто, 09. децембар 1894, 1.

⁵¹ Исто, 14. децембар 1894, 2.

знала само петорица, да сумња на др Динића да је проказао његов одлазак из чега би се закључило да је Динић, противнички шпијун.

Оптужени Коста Динић читао је своју одбрану. *Није истина што државни тужилац вели, да сам ма шта прећутао. Чебинац је сам признао да нисмо нарочито ишли Карађорђевићу у Беч, нити сам ја крио састанак, већ сам причао целом свету. Шабачко дело које им поново помиње државни тужилац – јако ме вређа (смеј у публици) – држим да је застарело.*⁵² При томе је поднео завршну реч од четири писана табака. Помињући свој пут са Чебинцем у Беч, наводи да је сваке године одлазио у аустријске бање на лечење. Пошто га је Чебинац позвао да заједно путују и рекао да ће сносити део његових путних трошкова прихватио је понуду. Динић је рекао да су се у Бечу састали са Карађорђевићем, али да нису разговарали о династичким сукобима. *Није побијао ни чињеницу да се у Бечу појавио под другим именом, само је тврдио да је то увек чинио на путу, из чисто „фамилијарних“ разлога које није хтео да због породице ода. О оптужби да је у Београду присуствовао тајном састанку код Аце Станојевића рекао је, као и остали оптужени, осим Чебинца, да то није био никакав тајни, заверенички скуп, већ прост договор ради евентуалног покретања новог листа.*⁵³ Чебинац је побијао Динићеве наводе, и рекао да му је платио пут за Беч пошто му се Динић пожалио да нема новца и да га поведе у својству тумача. *При суочењу са Динићем, Чебинац је на моменте испољавао велику збуњеност, коју је прикривао дрским примедбама, изненадним смехом, избегавањем одговора на постављено питање, постављањем истог питања себеседнику. Тако, када је Динићев бранилац у име свога клијента упитао Чебинца: кад се први пут састао са Карађорђевићем, Чебинац се збуњено обратио председнику суда: „Они оће овде мене да ухвате и тако г. Динићу не могу да кажем истину”.*⁵⁴

На завршној речи одбране, 17. децембра 1894. године, један од адвоката, Љуба Живковић, говори о састанку код Аце Станојевића (15. јануара 1894.): да састанак није био тајан, да се код њега седело то вече као и било које вече кад су гости у кући, слободно, без скривања. Да састанак није подозрив ни по својој садржини ни по разговору који је на

⁵² Исто, 20. децембар 1894, 1.

⁵³ А. Раденић, *Прогони политичких противника у режиму Александра Обреновића 1893–1903*, Београд 1973, 251.

⁵⁴ Исто, 251.

њему вођен. Кад је оптужени др Коста Динић пошао на тај састанак, не знајући где је кућа Аце Станојевића, упитао је у путу Мику Поповића, бив. начелника Мин. привреде, где седи Станојевић, што је Мика Поповић заклетвом потврдио. Да је тај састанак био тајни састанак, зар се Динић не би раније обавестио о стану, него би у путу питао где

седи Станојевић, излажући се тој великој непријатности да се Мика Поповић, који је такође Ацин пријатељ и посетилац, не придружи њему, а он није био у заверничком друштву.⁵⁵

Пресуда је изречена 31. децембра 1894. године. Оптужени су криви „за дело велеиздајничког предузећа”. Према овој пресуди, седам оптужених осуђено је на по три године затвора, а Чебинац на две године затвора. Сви оптужени, по издржаној или опроштеној казни да буду под полицијским надзором (Чебинац једну, а остали по две године). Сви оптужени имају се осудити да плате сваки свој у притвору учињени трошак, сваки своје браниоцу накнаду, а сви солидарно да плате суду таксу

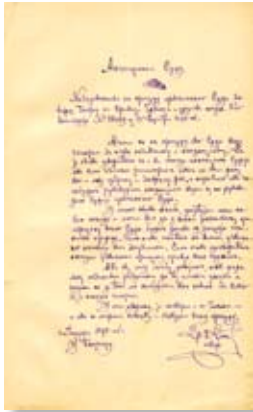
20 динара и сведоцима дангубу.⁵⁶ У Динићевом образложењу наводе да Коста признаје да је на састанцима било разговора о образовању одбора који би давао упустава у случају укидања Устава и да се стара о наоружању народа у случају побуна, да се Коста Динић у Бечу састао са Николом Нешићем и кад је дознао да је Петар Карађорђевић у Бечу, да је отишао у хотел Excelsior, где је кнез одсео. Услед недостатка доказа ослобођени су казне Ђока Новаковић и Јаша Ненадовић. У одвојеном мишљењу судија Угричић, пресу-

⁵⁵ Исто, 262; Одјек, Београд, 23. децембар 1894, 1-4.

⁵⁶ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, Пресуда Првостепеног суда за варош Београд, N 25429/94.

ђује: Чебинац да се казни на 5 месеци затвора, а Ђаковић, Тајсић, Жујовић, др Динић, Таушановић и Станојевић да се казне са осам месеци затвора. Одлежани притвор за време ислеђења да се свима урачуна у издржавање казни.⁵⁷

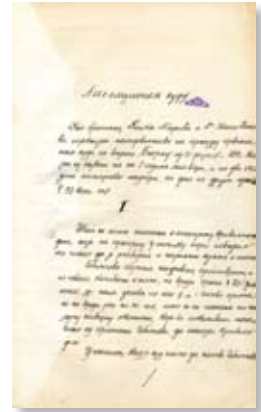
23

На пресуду Првостепеног суда жалили су се браниоци, па и сами осуђени. Динић и његов адвокат упутили су 3. јануара 1895. жалбу Апелационом суду.⁵⁸ Апелациони суд је 21. марта потврдио пресуду Првостепеног суда града Београда, једино их је ослободио полицијског надзора.⁵⁹ Ни Касациони суд није уважио жалбе оптужених,⁶⁰ и они су упућени у Београдски казамат на издржавање робије.

Никола Крстић, некадашњи члан касације и познат као политички противник Ранка Тајсића, записао је у својим *Мемоарима* о Чебинчевој афери и ово: *Пресуђивање изненадило је свакога, јер се држало да ти саучесници неће моћи бити осуђени, што против*

24

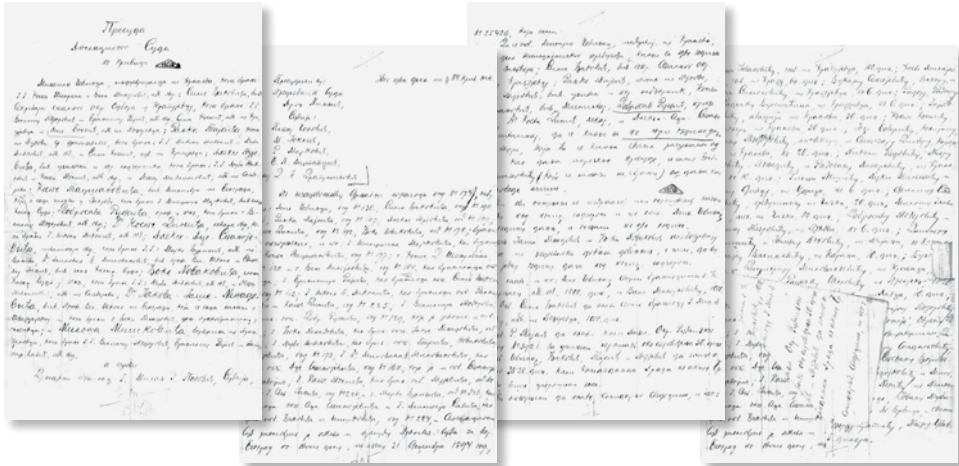
њих осим казивања Чебинчева није било доказа. Ни сам Чебинац за самога себе није могао квалификовати као почетак рада на преврату; но је говорио о договарању, но боље о разговарању да се преврат изврши. Многи мисле да је судијама заповеђено да такву пресуду изрекну. Ја нисам вољан да тако верујем. Но допуштам да су судије подлеле страху да ће се замерити, па да ће и своја места изгубити, ако оптужене отпусте и ако их

⁵⁷ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Одвојено мишљење*, N 25429/94.

⁵⁸ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Апелационом суду Косте Динића*, N 192/16 С; ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Апелационом суду адвоката Косте Динића*, N 225/16 С.

⁵⁹ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Пресуда апелационог суда*, N 1149; ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Саопштење пресуде Апелационог суда*, 24. март 1895.

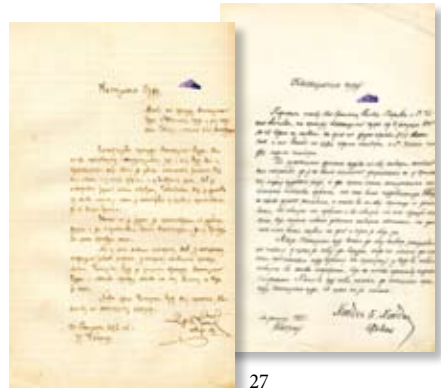
⁶⁰ ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Касационом суду К. Динића*, 24. јануар 1895, N 1704/16 С; ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Касационом суду адвоката К. Динића*, 26. јануар 1895.

прогласе за некриве. Крстић даље истиче да је закон о судијама укинут, па сумња чак у објективност апелације и касације, јер су „судови састављени већином из самих политичара, присталица либералне и напредњачке странке, а осуђени су све сами радикали”.⁶¹ Павле Паја Михајловић је записао да је за Чебинчеву заверу знао Светомир Николајевић,⁶² који је нашао Чебинца и припремио план, а главно шта је хтео да постигне јесте да обезглави Радикалну партију, да је уништи. Радикална штампа је приказивала Чебинчеву заверу као удешену од полиције, да би се имао изговор за државни удар од 9. маја, који је следиле Чебинчево затварање. *Психолошка страна Чебинчеве завере била би од прилике ова: искрена карађорђевска расположења, много предузимачке жудње за доби-*

⁶¹ Д. Тодоровић, *Народни трибун Ранко Тајсић*, Београд 1983, 316.

⁶² Светомир Николајевић, писац и политичар, председник владе, градоначелник Београда и министар унутрашњих послова. Један од оснивача Радикалне странке, Друштва Светог Саве и масонске ложе „Побратим”.

ти, доста пословне дрскости, и бацања праха у очи, али нимало завереничке одважности. Публика је све то наслућивала када је Чебинчеву заверу назвала Чебинчева „афера“.⁶³

Цео претрес је пружао наобично јасну слику бедног политичког и правног стања, у коме се тадашња Србија налазила. Одмах првог дана је чињеницама утврђено, да се истражни судија Васа Симић за време истраге стално састајао и договарао са Чебинцем. Осим тога је утврђено признањем самог државног тужиоца, да су нестали многи истражни списи и то баш они, који су говорили у корист оптужених. Сам Чебинац је на претресу ожигосан као денунцијант и агент најгоре врсте. Своју улогу вршио је на ванредно неспретан начин. Сваки час су га хватали у лажи; збуњен и расејан заплитао се у противречју. Његови искази су збрка појмова, сваки факат је сваки пут друкчије приказивао.⁶⁴

Књижар и новинар Пера Савић умножио је и растурао фотографију на којој су били ликови свих осуђених. А Свет. Савић препоручио је у *Малом журналу* да сваки радикалац

⁶³ С. Јовановић, *Влада Александра Обреновића*, књ. I (1889-1897), Београд 1929, 290.

⁶⁴ Д. Шијачки, *Чебинчева афера*, *Пашић: илустровани радикални алманах: грађа за педесетогодишњу историју Народне Радикалне странке и политичку историју Србије*, књига III, Београд 1926, 18-19.

сlike набави „и да их држи у кући као успомену, и за украс”. Управа града Београда при- својила је сlike, јер се њиховим растурањем иде на то да се преузносе личности које су радиле на преврату у земљи, да се правда и хвали њихова злочина радња, чиме се по- средно наноси увреда његовом величанству краљу Александру.⁶⁵

Услед неслагања са краљом Александром, краљ Милан напушта Србију, 21. априла 1895. године. Неколико дана касније у Србију се вратила краљица Наталија. Њен долазак донео је и промену става краља Александра према радикалима. Радикалски првак Сава Грујић, посетио је краљицу 2. маја и молио је да издејствује код краља помиловање осу- ђених у Чебинчевој афери. Приликом посета 7. и 21. маја Грујић се интересовао шта је краљица учинила за ослобођење осуђеника, а она је одговорила да је „краљ обећао по- миловати их на свој дан 2. августа”.⁶⁶ Краљев указ о помиловању објављен је 26. јуна 1895. године.⁶⁷

За време Чебинчеве афере Динић није примао плату јер се налазио у затвору а ка- сније добија и отказ из службе, па је написао тужбу.⁶⁸ Године 1895. поднео је молбу за лекара среза космајског.⁶⁹ Ову његову молбу министар унутрашњих послова одбија због политичких неприлика. То га је натерало да поново напусти Србију.

У циркулару Српског лекарског друштва, од 28. новембра 1895. године, којим се мо- ле чланови друштва да се писмено изјасне да ли ће доћи на свечану седницу у спомен Пастеру, на којој ће говорити др Милан Јовановић-Батут, Коста Динић је написао да ће доћи, ако не отпутује.⁷⁰ У циркуларном писму др Батута од 19. маја 1896, којим моли чланове друштва да се изјасне да ли ће да присуствују вечери која се припрема у част професора Хиле, Коста се није потписао.⁷¹

⁶⁵ АС, МУД-П, X, 152/1895.

⁶⁶ АС, ПО, *Записи Саве Грујића*, к. 82, бр. 193. Сава Грујић, генерал, министар војни, министар иностраних дела, посланик у Атини, Петрограду и Цариграду, председник Државног савета.

⁶⁷ *Српске новине*, Београд 26. јун 1895.

⁶⁸ АС, Регистар МУД-С за 1894, ф. XXIII, р. 2753.

⁶⁹ АС, Регистар МУД-С за 1895, ф. XVII, р. 2170.

⁷⁰ АС, ЛФ МЈ-Батут-198, 28. новембар 1895.

⁷¹ АС, ЛФ МЈ-Батут-199, 19. мај 1896.

30

**МИ
 АЛЕКСАНДАРИ**
 на милости бежој и воли народној
 Краљ Србије

На предлог Нашег министра правде, а на основу чл. 118. Устава, наши Сми се побуђени у путу милости:

I ослободити са сени од издржавања казне Косту С. Таушаловића, на коју је осуђен пресудама судским због дела из II одељака § 90. крив. закона;

II ослободити од даљег издржавања казне: Мијанка Чебића, Ранка Тајсића, Аду Станојевића, Д-ра Косту Денића, Сему Ђаковића и Алексе Жујовића, на коју су осуђени пресудама судским због дела из II одељака § 90. крив. закона.

Наш министар правде нека ову милост изврши.

25. јуна 1895. год.
 у Београду.

АЛЕКСАНДАР С. Р.

Министар правде,
 А. Ничић с. р.

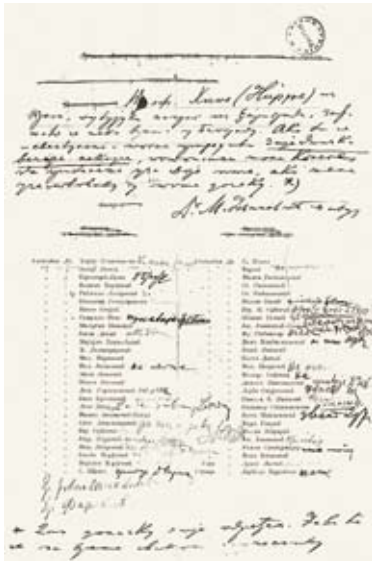

ОСУЂЕНИ РАДИЧАНИ ПО ЧЕБИЋЕВОЈ АФЕРИ

Осуђени у Чебићевомј афери — Ранко Тајсић у средини

Незадовољан својим премештајима у служби, одлази у Швајцарску где живи и ради као приватни лекар кнеза Петра I Карађорђевића у Женеви. Кнез Петар је др Динићу плаћао стан у Женеви, давао пензију и касније му платио пут до Анверса.⁷² Током 1896. године материјална ситуација кнеза Петра се погоршала, тако да је морао да смањује помоћ пријатељима. Како му се материјално стање поправљало кнез Петар је обновио помоћ, па је др Динић 1898. године примио од њега 1000 франака. Милутин Миланковић пише да је Тинка, већ у раној младости имала доста брига и одговорности, јер јој се очух није много бринуо о породици, која је живела од Тинкиних прихода.⁷³

31

⁷² Д. Живојиновић, нав. дело, 374.

⁷³ М. Миланковић, нав. дело, 65.

ДИНИЋЕВ БОРАВАК У АФРИЦИ

У то време белгијска влада расписала је конкурс за лекара Друштва железнице у Конгу са роком службе од три године. Из Женева, Динић одлази крајем 1896. године за Белгију и пријављује се на конкурс. Указом белгијског краља Леополда II, 1. децембра 1896, примљен је за лекара II класе за рад у Конгу. У белгијској луци Анверс укрцава се на брод „Edouard Bohlen” 6. децембра 1896. године, а списак путника објављен је у листу *L'Étoile*

32

44

Belge.⁷⁴ Пруга се гради од Матади до Леополдвила. Динић је боравио у Доњем Конгу који обухвата територију од Атлантског океана до Леополдвила (данашње Киншасе). Поред француског који му је био као матерњи језик, Динић је у Африци научио језик фјот, којим говоре народи доњег Конга. На основу сачуваних фотографија може се закључити да је обишао цео Конго, а да се дуже задржавао у северном делу земље.⁷⁵ Др Динић је боравио и радио на тлу Африке две деценије пре него што је легендарни „...лекар из џунгле... др Алберт Швајцер (Albert Schweitzer, 1875–1965) пошао у своју мисионарску улогу на „црни континент“.⁷⁶

Путовао је у првој класи са још четрдесет путника, већином официра и чиновника државе Конго. Са њима су такође путовала четири енглеска и два америчка мисионара, као и три трговачка агента Холанђанина. Овако описује разлоге путника за полазак на овај неизванстан пут: Није било ни једног путника који би путовао у Конго задовољства ради. Па ипак сви су били весели и расположени. Сваки је имао своје мотиве, да преузме овако далеки пут... Војник јури за славом, чиновник за каријером, трговац за новцем и богатством, радник за хлебом. Многи пак напуштају отаџбину, породицу, пријатеље; растају се са свим оним што им је мило и драго само да избегну разне недаће које су имали у свом, било јавном, било приватном, животу. Мисле јадници, да ће под усијаним афричким небом, наћи мира и спокојства души својој! Каква горка илузија!⁷⁷

⁷⁴ L'Étoile Belge, 30 novembre 1896.

⁷⁵ Ђ. Petrović, Poreklo zbirke oružja iz Konga u Vojnom muzeju JNA, Vesnik Vojnog muzeja JNA, 8-9, Beograd 1963, 235.

⁷⁶ М. Протић, Б. Павловић, Доктор Коста Динић, Први наш лекар на тлу Африке крајем прошлог века, Симпозијум поводом 30-годишнице Првог конгреса партизанских лекара Југославије, Зборник радова, Босански Петровац 21-23. септембар 1972, 355.

⁷⁷ Српска писма из Конга – Др. К. Динић, Београд 1994, 3.

Своје путовање бродом сликовито је приказао на географској карти. Пут га је водио кроз Canal la Manche, Гаскоњски залив, па поред западне обале Африке. После осам дана путовања ступили су на чврсто тло Канарских острва. Динић је са неколицином путника одсео у Grand Hotel Santa Catallina у граду Las Palmas.

34

У прошли уторак оставили смо Канарска острва одакле сам вам из Лас Палмаса послао поштанску карту. Данас смо стигли пред Монровију, но нико није напуштао лађу тако да је капетан послао pilota да експедира пошту. Ја се користим тиме да Вам пошаљем неколико речи. Како капетан рече ми ћемо путовати десетак дана и у Бому ћемо стићи 31. децембра, ноћу. Белгиски официри који самном путују веле да ће се они придружити експедицији. Међу њима ће бити и барон Dhanis који оперира на северу Конга и дистриктом Онеле противу дервиша и није немогућно да се он не сједини са Енглезима ко-

ји ратују противу дервиша. Исти официри су стари африканци и сваки је од њих већ био 3-4 године у Африци и они веле да тамо нема лекара и да ће и мене по свој прилици придружити тој експедицији. Ако то буде истина ја ћу бити удаљен од сваке комуникације и писмо ми може стићи тек после 3-4 месеци а толико и одговор. Тропска врућина почиње да се осећа и ова два дана она је несносна. Јутрос у 7 сах. била је 27°C а у подне 30 Цетигр... Код вас, напротив мора да има доста снега и леда.⁷⁸

⁷⁸ АС. В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903*, 21. децембар 1896. Због великог броја писама др Динића упућених кнезу Петру Карађорђевићу, при изради каталога морали смо да користимо изводе истих.

46

47

48

После одмора кренули су поред Либе-рије, Гвинеје, Лагоса, Камеруна... стигавши до Банане (град који је био једини излаз на море државе Конго), где су оставили Атлантски океан и реком Конго ушли у истоимену државу.

После 25 дана пловидбе стигао је у град Бому, тадашњу престоницу државе Конго, где је привремено преузео управу над урођеничком болницом. У њој се налазе гувернерова палата, два хотела, пошта, урођеничка и болница за Европљане, касарна, црквица... У Боми је 4. јануара 1897. године постављен за лекара округа Катаракта (Catacater) са седиштем у Тумби. 16. јуна исте године краљ Леополд II шаље писмо др Динићу у коме му износи своја запажања и жеље у вези државне организације и продора цивилизације у тој далекој афричкој земљи. Краљ се топло захваљује др Динићу на труду и пожртвовању које он улаже у Конгу.⁷⁹ Динић

⁷⁹ Писмо краља Леополда II упућено др Кости Динићу, превод на српски језик, 16. јун 1897. Превод писма се чува у заоставштини др Динића, у породици Белосавић.

је приписивао Белгији и њеном краљу Леополду II искорењивање ропства у Африци, хумани значај њихове власти, а у ствари је био несвесни сведок сурове колонијалне власти коју је Африка имала у новом веку.

Др Динић је 3. јула 1897. године постављен за лекара II класе у дистрикту Кванго-Оријентал. У оскудици људи од закона 1897. године, др Динић је постављен поред дужности лекара, и на дужност заменика судије при територијалном суду тог дистрикта. Ту дужност је обављао у Тумби и Попокабаки. **Дође к мени комесар дистрикта командант Beirlean и донесе ми декрет у коме ми гувернер јавља за Juge Suppléant près du Tribunal territoriale de Popokabaka, и као што видите ја ћу бити и доктор и судија. Бог зна шта све од мене неће бити. Кад не буде овде комесар, ја ћу бити све тј. Juge (судија), јер њега симулирам.**⁸⁰ Пошто је имао сукоб са комесаром дистрикта, Динићев протектор барон Jooris се заузео да он остане у Попокабаки, па у писму од 15. септембра 1897, Динић захваљује барону и кнезу Петру на заузећу. Крајем 1897. године је сазнао од кнеза да је умро протектор барон Jooris. У новембру 1897, урођеници су се побунили, па Динић иде са комесаром дистрикта низ реку Kwango до државне станице Muéné Binga.

За лекара у Боми постављен је 9. априла 1899. године, док је мај углавном провео у инспекцији државних станица близу Банане. Дужност му је тежа и непријатнија него у Попокабаки. У писму од 22. априла 1899, пише да крајем маја наступа сува или хладна сезона коју боље подноси. Пошто му у октобру истиче ангажовање у Конгу, Динић се нада да ће издржати до краја октобра када ће се укрцати за Европу.

Навикнут на афричку климу, Динић размишља да остане до марта 1900, да би избегао европску зиму и наглу промену климе, али и из материјалних разлога. Касније ипак пише: **кад сам се умео сачувати од афричког усијаног сунца, умећу се сачувати и од ваше зиме.**

Након истека рока крајем 1899. године др Динић се враћа у Европу на шестомесечни одмор. За време одмора борави у Ници, Бриселу... Из хотела Français у Ници, у писму кнезу Петру Карађорђевићу шаље препис писма послатог звонолицима „Ђорђу Боти и синовима”. Пише да треба да лиферује пет звона различитих величина и то у кратком

⁸⁰ АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903, 2. септембар 1897.

времену. 5 звона razne veličine od kojih jedno treba da je u težini $\frac{3}{4}$ do najviše jedne tone a ostala maña od $\frac{1}{4}$ ili $\frac{1}{2}$ tone.⁸¹ Pića звоноливце за које најкраће време могу да излију звона, и ако би добио задовољавајући одговор послао би накнадно натписе који ће бити на њима. На жалост, није нам познато за коју цркву је наручивао звона.

Почетком 1900. године, поново одлази у Конго као лекар Друштва железнице Вицино-Мајамбе (Société des chemins de fer Vicinal ou du Mayumbe) са седиштем у Боми. За време боравка у Конгу од 1900. до 1903. године, боравио је у свим деловима и областима где је грађена пруга. Од 10. фебруара 1903. налази се у Боми где заступа привремено државног лекара који је услед болести у Европи. Сваког понедељка иде у град Луки да обиђе болеснике.

Како се приближавао датум када треба да напусти Конго по други пут, размишља којим путем да стигне у Европу. У једном писму јавио је Јакову Ненадовићу да ће се вратити преко Мадере, Лисабона и Мадрида. У писмима најављује полазак 25. маја 1903. године на португалској лађи.

⁸¹ Исто, 1. април 1900. Браћа Votta, чувени звоноливци из Вршца, први који су уз Јаноша Фогараша дошли у српске крајеве после Првог српског устанка, и користили својеврсну маркетиншку кампању за промовисање својих производа.

Изворни материјал за проучавање конгоанских племена у срцу Африке представљају његови дописи из Конга. Пријатељ Аца Станојевић му је предложио да шаље путописе из Конга, које ће он да објави у листу *Дело*.⁸² Писма су српском народу приближила државу Конго: њен постанак, географски положај, границе, изглед насеља, администрацију, економске услове, религију, језик, облачење, музику и игру, тетовирање и друго украшавање тела, пигмеје (племе Вамбути), полигамију, ступање у брак, канибализам, исхрану, ропство... Испитивао је деформацију коже својих црних суграђана изазвану бушењем ушију и усана, и уметањем дашчица од дрвета или слонове кости. *Записао је код једног пацијента да такву упалу плућа није видео ни о њој читао, опис клиничке слике који је оставио упућивао је на пнеумонију која се јавља као пратећа компликација код оболелих од сиде. Описујући живот радника који су крчили конгоанску џунглу, бележи случај болесника са карциномом коже и позива свог пријатеља Капошија, коме описује случај. Тада се први пут помиње у медицини термин Капошијев сарком, још један симптом клиничке слике сиде.*⁸³

Имао би још доста да пишем о овдашњим приликама, но решио сам се да престанем са писањем из два разлога. Једно што сам сада у великом послу па ми мало времена остаје за одмарање и физичко и душевно. Затим, штампање мојих писама иде врло траљаво и има ужасно штампарских погрешака које кваре смисао. И најзад, приметио сам да су изостављене многе реченице и извесне рефлексије на које нарочито држим... И овог пута

⁸² Дописи су штампани у *Искри* у бројевима 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19 и 20.

⁸³ В. Pavlović, *нав. дело*, б.п.

не би се ни сетио да пишем да ме Аца није молио. Сад се кајем што сам и то учинио иако ми Јаша вели да су моја писма дивна!!!⁸⁴

Док су писма из Конга објављена у *Искри* писана за српску јавност, Динићева писма упућена кнезу Петру Карађорђевићу се чувају у Архиву Србије и породици Белосавић. Изводи писама која се сада први пут објављују, најдрагоценији су извор података за стварање целовитије слике о животу др Косте Динића. Она нам омогућавају да лакше проникнемо у оно што сачувана, званична документа тешко откривају – да разумемо и сазнамо његова осећања, жеље, амбиције и интересовања, мисли са којима леже и устаје. Обимна кореспонденција коју је Динић водио са кнезом Петром открила је многе појединости о односима између Косте Динића и будућег краља, али и о друштвеним приликама у Србији крајем XIX века. Писма је завршавао углавном речима: *Поздравите много Арсенија, Јашу. Пољубите уместо мене Ђорђа, Сандру (Александра), Јабе (Јелену) и малог Павлушку. Примите и ви драги Књаже најискреније поздраве од вашег увек оданог Које.*

⁸⁴ АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903*, 30. август 1898.

да им каква жртва у чељуст упадне. На далеко се чује рика слонова и леопарда на чији сам траг често наилазио, но на срећу нисам на њих наилазио, што не би пријатно било. Целим пак путем, јата папагаја летела су изнад наших глава. Официри који су са мном путовали, убили су једно десетак истих од којих смо справили један диван bouillon. Ти папагаји су врло дебели и масни, но месо им је тврдо. Дали смо их нашим пратиоцима да их поједу а ми смо само бујон задржали, за нас. На путу имао сам све удобности које се у оваквим околностима имати могу. Добио сам шатор – tente – врло удобан и cuisine portative-cantine. У 6 сахата ујутру кренемо на пут и дођемо на étape око 11 сахата. Etape су унапред

49

одређене и оне су између 4-5 часова трајања – одстојања. Више се не може путовати због врућине. За време топле кишне сезоне etape трају 2-3 сахата. Кад дођем на etapu, наредим да ми се шатор разапне у који наместим – lit de camp, астал, chaise longue. Мој кувар – док се ја одмарам – спрема ручак који се састоји из супе, бифтека са јајетом или зелени, који завршим са сиром камамбером или конфитиром, ананасом или бананом а све то залијем бордо вином – Fransae и напослетку кафу или теј. Тако

исто увече са том разликом, што увече попијем une demi bouteille du Champagne – marque „L'Ereron d'une bonne tisane très agreeable.” Cout pet fr. Једна половина bouteille. Понео сам са собом 24 ипо исто bouteilles. Изјутра ½ шест сахата поједем une omlette de 4 oeufs, попијем кафу и кренем весео на пут да то исто продужим на истој етапи. Ако се уморим, ја легнем у hamas док се не охладим од зноја, па опет продужим пут пешке, јер жао ми је ових јадних црнаца који дувају када ме носе. Као што видите, драги књаже, ја сам весео и задовољан и не треба да жалите. И сам се чудим, а и ви ћете се чудити мојој издрживости јер сте ви мене замишљали као једног обичног мекушаваог оријенталца! Не драги Књеже. Промените мишљење о вашем Који. Ваш Која је прави јунак. Није ли тако драги Књаже? Ја се сада осећам plus dispos него 1871. године, када сам са вама у устанку босанском био. Шта чине околности у којима се човек нађе и преко своје воље! Нека

би Бог дао здравље и вама и мени да се опет видимо и састанемо. Тада ћу вам имати и ваздан причати о мојим јунаштвима... Овде сам гресијерно једнога дана нацртао карту Конга колико да имате идеју о моме путу. Пут од Тумбе до Попокабаке назначен је као железнички пут под тачкама и нумерисан бројкама које значе етапе које сам правио до Тумба-Мани која је седма етапа, но јесам дошао 8.ог дана. Од Тумба-Мани до Попокабаке има још 15 етапа, званичних које треба проћи за 15 дана хода. Оне се могу дублирати или смањити. Ја их не дублирам него смањујем. Ништа ме не

пресира па хоћу да буде а mon aise, зависи од расположења. Могу стићи у Попокабаку и за 10 до 12, за 15 или за 30 дана. То је моја ствар. Ако ми се допадне да разместим шатор, ту ћу и разапети и правити етапу. Ја сам као шеф експедиције, јер официри који путују са мном млађи су од мене по рангу, па што ја кажем тако мора бити... Онамо где идемо још више ће ме поштовати. Сада сам постао прави Африканац и умем да се нашалим према приликама и околностима. Спремност која је одлика мога карактера остала је иста, само сам јој дао другу форму, обукао је у друго рухо. Тако да више не штрчи и не боде очи. Једном речју, постао сам практичнији.⁸⁵

Што се тиче побуњеника, од неког времена слабо се о њима чује и држи се у тајности. Колико сам дознао они иду ка дистрикту Kassai одакле и јесу, а дистрикт Kassai, граничи се са дистриктом Kwango где ја идем. То је мало непријатно, но надам се да неће до нас доћи. Ако и доведе дођу и успеју да побуне племе Вауака које је једно од најратоборнијих

⁸⁵ Исто, 22. јул 1897.

племена Конга онда ће и сама егзистенција државе доћи у опасност. Но ваљда неће до тога доћи. За сада постоји факт да је експедиција барона Dhanis-a уништена и компромитована. Он се концентрише испод Stanley-Falls на путу за Las Banganika, где се мисли да се побуњеници налазе и он ће их гонити док их не уништи.⁸⁶

Овде је сада афричка зима. Хладно и ветровито. Ономад је пала прва киша од маја месеца. Но то је био случајни изузетак. Сува сезона трајаће све до 15. октобра па ће тада отпочети киша и несносне врућине. Сува сезона ми веома погоди здрављу. Но надам се да ћу идућу топлу сезону лакше издржати него прву када сам дошао. Сада сам се већ прилично аклиматизирао.⁸⁷

Нарочито шума Макунзи, кроз коју сам ишао два и по сахата, у средини у којој се налазе реке са водопадом. Грдна непроходна шума са висинама од неколико стотина метара. Попокабака се налази на 6 степени јужне паралеле на самој реци Kwango. Река је препуна крокодила и хипопотама. Њене обале су дражесне и чаробне. Мале лађе плове дуж реке. Крајња државна станица на јуту јесте Chûtes de Frangois Joséphinne којој је дао име један аустријски експлоататор. До тамо отићи потребно је 15-20 дана лађом уз реку. За 10-15 дана пошто се добро одморим ићи ћу тамо са комесаром дистрикта по санитарској инспекцији. У „Делу” описашу ово моје путовање. Синоћ такође примих и од Аце Станојевић. Он ми пише из Врањске

50

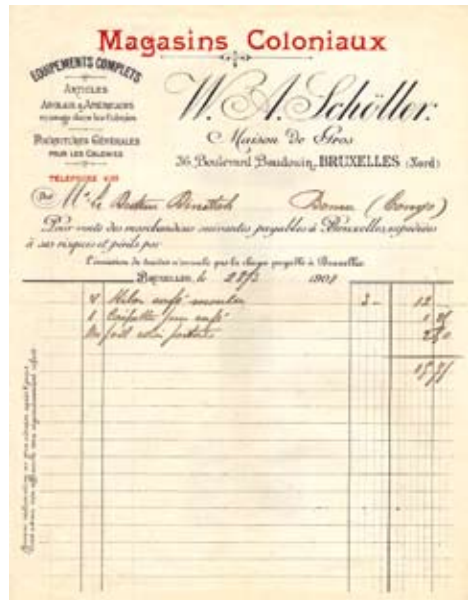
⁸⁶ Исто, 3. август 1897.

⁸⁷ Исто, 2. септембар 1897.

37

сезона молим вас да ми пошаљете један пакет са плакама и хартијом. За сад нећу фотографисати јер се све квари... Што се тиче мене, драги Кнеже, ја сам вам потпуно здрав, задовољан и расположен. Докле год траје овакво стање мога морала ја ћу моћи да лепо издржим мој тро-годишњи рок. Имам довољно снаге и поверења да ће ово трајати до свршетка. – Conte que conte, ја сам се тврдо решио да мој рок до краја издржим и само ћу онда задовољан бити. Тако могу рећи: Којо, Кокане, – tu as fais ton devoir, tu pas... Maintenant. Све ће бити ако Бог да. Даће Бог да се до изложбе састанемо сви код вас у Женеви – Арсен, Јаша, Блажа, Никола и Миша, па да се заједно кренемо у Париз. То ми је жеља. Пишете да су код вас били Јаша и Блажа, и госпођица Ида⁸⁹ и да су од фамилије недостајали Јабе и ја па да будемо сви комплетни. Веома ми је жао што се нисам и ја тамо налазио, али ми је било мило што се о мени говор водио – ја сам био са вама у мојим мислима. Будимо само сви здрави па ће и тога бити. Што се Блаже⁹⁰ тиче он је веома добар и симпатичан младић. Бојим се да се не промени и не поквари. На пример не допада ми се са његове стране, што не полаже докторат у Лајпцигу, али ми је мило што је ушао у Ђокину канцеларију и што се спрема за адвоката. Осигураће тиме себи независтан положај и биће у прилици да се свети нашим заједничким непријатељима... Послао сам вам до сада једну најпотпунију

⁸⁹ Персида Ида Николајевић (1860–1945), ћерка Полексије Карађорђевић и историчара и министра Косте Николајевића. Није се удала већ се посветила васпитању и неговању деце свога ујака, краља Петра I.

⁹⁰ Благоје Блажа Барловац (око 1870–1929), адвокат, резервни официр.

карту Конга. Тамо ћете наћи сва главнија места па и моју славну резиденцију која има тако милозвучно име – Попокабака.⁹¹

Ја сам сутра дан отпутовао низ реку Kwango са лађом „Colonel Wahis” и синоћ смо се вратили. Требало је да покоримо једног бунтовног урођеничког шефа, но када смо дошли у његов предео, он је побегао са људима, женама, децом и стоком у шуму и никога нисмо нашли. С тога смо се одмах натраг вратили преко сваког очекивања. Пут којим сам прошао је диван, као што је дивна и природа која нас је окруживала. Станица Muéné-Binga докле смо били, налази се на једном чаробном брежуљку покрај саме реке а у средини палмове шуме. Сама пак река вијуга кроз шуму да мислите да сте у каквом парку па се чамцем возите по вештачком језеру. Ја сам просто очаран мојим путем. Од Попокабаке до Muéné-Binga има 6 сахата низ воду, а отуда доведе уз воду има два дана јер – courant – је необично брз. С тога смо једну ноћ провели на – banc sable.⁹²

⁹¹ АС. В. Ј. Марамбо, ф. 1, Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903, 12. октобар 1897.

⁹² Исто, 21. новембар 1897.

Добио сам налог од гувернера да путујем ради инспекције санитарске државних станица које се налазе у шуми Маумбе. Тај пут трајаће месец ипо дана најмање и по свршетку настанићу се а la Luki, државна станица два дана удаљена од Боме.⁹³

Молим вас да ме извинете што вам се до сада не јавих од када напустих Европу. Вераваћете ми да није зла воља, већ просто огроман и тежак посао којим сам оптерећен. Кад сам се ангажовао у ово железничко друштво и ја сам држао да ће ми овде на прузи и посао много лакши бити него што сам га имао као државни лекар. Сада видим да сам се јако преварио. Преварио ме је управо директор железнички обећавши ми златна брда, а кад сам овде дошао нисам имао где честито ни да спавам. Поверовао његовим обећањима а полакомио се за добру плату, ја сам веселим срцем напустио Европу, па чак и жену поведох са мном. Што се ја до сада нисам разболео, имам једино да благодарим мојој издржљивој природи и челичном здрављу којим сам још обдарен. Не знам само докле ће ме ово здравље служити, имајући у виду климатске прилике и хрђаве хигијенске околности у којима се находим. Кад је мени као лекару тако, можете замислити како је оним бедницима које ја лечим. Мислите ви да ја као железнички лекар јурим по прузи и вршим свој посао! Боже сачувај. Ја пругу тек понекад спазим и то с брда јашући вешто на магарцу што је компанија имала доброту да стави на моје расположење. А како је

⁹³ Исто, 26. јун 1899.

тежак тај moyen de locomotion није нужно да вам кажем. По трави, по шуми, на сунцу и киши, у Африци, испод екватора. То само ја осећам. Магарац јаше магарца и ништа друго. Но шта ћу? Из ове се коже не може. Морам да трпим све док ме здравље служи, док

55

се једном не свалим у кревет и прснем као стакло. Здрави људи дуго не болују. Њих брзо нестане... Ја више нисам у Луки већ у Kissundi на крају пруге. Овде ћу остати 15-20 дана па се опет селим даље у шуму где су далеко радови на трасирању. Тако ће ми пошта европска стизати неколико дана доцније и бог зна да ли ћу имати времена да одговарам одмах идућом поштом. Време је овде ужасно. Киша пада по неколико пута дневно па затим опече несносно сунце да мозак проври. Овога пута мислим да је

Африка много гора него прошли пут када сам провео равне три године у њој. Чисто сумњам да ћу моћи издржати две године. Очекујем суву сезону да видим како ћу у њој бити. Ова је ужасна. Овога пута нисан добио француске новине и ништа не знам шта се у Европи збива.⁹⁴

Наше друштво изгледа да хоће да банкротира или ће држава узети даље грађење железнице. То ћемо знати за који дан када долази овде европски курије... Или ћемо бити licenciés или ће нас држава задржати у њеној служби. Но имајући у виду да сам голаћ и да имам дете, морам да трпим па шта му је ту му је. С тога не би ми право било да се тамо враћам пре августа... Живот у Африци је скуп. Но покрај тога успео сам да Јаши пошаљем преко 5 000 франака. Економишем колико се може, но несмем терати економију на рачун здравља...⁹⁵

⁹⁴ Исто, 28. новембар 1900.

⁹⁵ Исто, 5. децембар 1901.

КОСТА ДИНИЋ И ДИНАСТИЈА КАРАЂОРЂЕВИЋ

Писма упућена кнезу Петру Карађорђевићу обилују од свакодневних ситница и шала до породичних питања и проблема. Удаљен на жарком континенту, Динићу недостају вести из Европе, па му кнез шаље новине: *Одјек*, *Дневни лист*, број *Nord-a* у коме се налази чланак о Александру Обреновићу од Ивана Повољног... Тражи од кнеза да му пошаље ствари које му недостају, на пример: цигаре, цигарете и муштиклу, 50 плавих коверата и папир за писма, вино... У новембру 1897, пише о могућем кнежевом одласку у Америку. У писму од 30. децембра 1897. године захваљује се на дувану и муштикли, али се жали да је вода ушла у кутију и да се дуван расквасио. Неколико писама је посвећено поручбини од сестре из Србије. У питању је пакет са кобасицом и пастрмом, па се кнез чуди како је то наручио (27. јануар 1898.). После добијања пакета од сестре са сланином, пастрмом, колачима, ратлуком... у писму од 8. априла 1898. године подуже пише о стању јела.

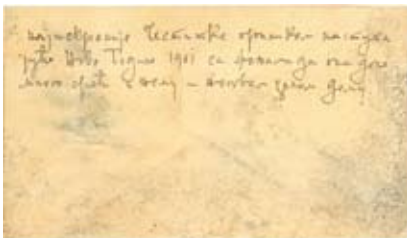
У писму од 23. јула 1902, пише кнезу да му поручи 100 визит карата по моделу који шаље.

Приликом договора око повратка у Европу на одмор кнез Петар му шаље план стана у који се сели. Понудио је собу Динићу да одседне код њега, али се Динић у писму од 20. априла 1903. године захваљује на понуди.

Као дугогодишњи кнежев пријатељ и лекар током боравка у Женеви, брине о члановима кнежеве породице. У више писама пише о операцији Арсенија Карађорђевића и

38

39

даје савете. Касније пише о болести Александра Карађорђевића и могућој операцији. Посебно му је драго кад добије писмо од кнежевића Ђорђа и Александра.

Коста Динић је обележавао свако писмо које је кнезу слао из Африке и последње које је упутио носи број 65. Нашу недоумицу како нису сачувана писма кнеза Петра Карађорђевића упућена Кости, открили смо управо у једном Динићевом писму у коме каже да је уништио сва кнежева писма како му је кнез рекао.

Из вашег писма видим да сте се вратили из Црне Горе камо сте присуствовали венчању Књегиње Ане са Јосифом Бетембергом. Добили сте дакле и једног Швабу у породици. Пишете ми о карактеру његове супруге, заиста је за жаљење. Но право велите, боље он него ви. Иако нисам Књаз ипак могли би се руковати јер смо исте судбине. И ја имам жену тврдоглаву „qui se fait fort de rendre des points et qui se soit, mém à la Princess Anna je m'en moque du reste”. Јављате ми да је Пашићев заљубљени Господар био на Цетињу пре Вашег доласка, да је учинио жалостан ефекат и да је насео са прошевином. То ми је особито мило. Знао сам уосталом да су сви извештачени и „пријатељски дочеци” и „братски загрљаји” између две владалачке српске куће проста комедија и обичне подвале. Само наивни и подлаци могу веровати у искреност њихову. Мило ми је што имате тако добро мњење о Јакову А. Ненадовићу. Прво велите да је његова „декорација такорећи горка илузија”. Мило ми је што су Вас „Сви” тако лепо примили и дочекали. Та забога, Ви сте први и најстарији зет и имате право на то. Јављате ми да сте се одвојили од Јабе, да ју је узела њена тетка Duchesse Pierre. Мени је жао као и Вама што сте се морали од ње одвојити јер знам како је оцу кад се од свог детета раставља. Но то сте морали учинити због њене будућности. Она је већ велика девојка и треба јој сада нарочита нега и пажња коју јој Ви не можете дати. Добро сте учинили, иако се надам да ће она срећна бити што јој из свег срца желим. Треба да се утврдите у тој мисли да се морате кад-тад одвојити и од остале деце. То је судбина свију очева и матера. Шта би имала моја јадна мајка да каже о томе јер јој је син од ње вечито био раздвојен, било на страни по сили околности, било у хапсу, било у изгнанству, било на мукама. Жалосно, но таква му је судбина. Видим да ћете због Ђорђа ићи у бању Krensnahlavey. Када примите ово писмо Ви сте већ сигурно били и вратили се... Немам више с киме да општим, нико ме не разуме. Осећајући се Богу хвала потпуно независтан, немајући потребе ни од кога, а научен на све беде које једног

човека могу снаћи у току његове борбе за опстанак, ја се осећам срећан и задовољан и не жалим што сам усамљен, и жао ми је када видим да сте и Ви усамљени и ако би хтели ублажити ту усамљеност и ако мислите да сам достојан ваше пажње, мени би мило било кад би могао везати моју судбу са вашом. И Ви и ваша деца потребују искреног пријатеља. С друге стране, ви сте уверени о мом искреном пријатељству и неограниченој и безинтересованој оданости коју сам вазда гајио спрам вас и вашег дома... Будите тако добри па поручите код оне дебеле жене која вам прави цигарете нек и мени направи од *maryland* – француског дувана а цигаре нек буду само меке а не јаке.⁹⁶

Бојим се да потпуно не подивљавам међу овим дивљацима те осећам потребу за новинама.⁹⁷

Можете замислити како сам се наљутио на ону вашу дебелу дувандику јер је она свему томе крива... У дрвеним кутијама или сандуцима могу се слати само ствари које нису подложне квару и влази као стакло, бутеље са вином итд. Дуван пак, хартија, кафа, шећер, чоколада и томе подобно, све се то мора добро залемити у кутијама од плеха и тако шиљати... Ја волим што сте ми од разног вина послали, па вас и убудуће молим да и убудуће сами сортирате и да ми пошаљете и коју бутељу белог вина, јер сте овога пута то изоставили. Ево шта сте ми послали:

1 bouteille црногорске вишљаке

2 –/– St. Julien

2 –/– Cognac

4 –/– Fines Champagnes

4 –/– Château Larose

13 bouteilles en tout

Да сте помислили на једну бутељу белог вина то би било таман 14. Ја бих вас лепо молио да убудуће прескочите фаталан број 13. Уверен сам да ћете за љубав моју прескочити га, него што би испод њега сишли. *Pour ètremalin, en voila!* Овде је усвојено правило „законом освештано, одобрено и утврђено: да 15 бутеља – типа *bordeaux* – од

⁹⁶ Исто, 22. јул 1897.

⁹⁷ Исто, 21. новембар 1897.

750 гр. Са envelopes en paille – добро упаковане – да не балотирају – теже са сандуком 35 кгp – poids légal – и добро доспевају адресанту. Овако стоји ствар и ја вам износим без коментара. Ви сте драги Књаже несумњиво приметили да ја са особитом вољом, пажњом и интересом третирам питања која се тичу пошиљака одн. пића, дувана итд. Вас та питања не могу интересовати у истој мери као и мене. Но с друге стране, ви се интересујете о мојој маленкости о чему имам опипљивих доказа. Када је тако, онда јурећи за логиком изводим закључак да се интересујете и за оно што и мене интересује. Према томе, ја ћу себи дозволити да вам испричам још једну причу. Ево те приче. Држава нас ревиталира сваких 6 месеци али не у довољној мери. Првих три, четири месеца ми имамо довољно да једемо и пијемо, а последњих два, три оскудевамо у многим стварима. Стога и јесмо принуђени да добављамо са стране. Када нам понестане хране ми се задовољавамо банама и корењем од маниоке од кога урођеници праве брашно и хлеб. Вина ако немамо сваки дан, имамо га бар сваки трећи или четврти па и то је доста. Но у чему оскудевамо то је кафа и шећер. Како је већ утврђен факт да ће те ми када добијете ово писмо, послати не 13 већ 15 бутеља разног вина, то бих вас молио, да из тог сандука избаците коју бутељу и да их замените са 4-5 кг шећера, 2-3 киле кафе пржене у зрнима и једну малу ручну мељницу -moulin à café- и једну кутију или чоколаде или Cacao van Houten. Ова ме прича потсећа на ону када је Фридрих Велики послао једном свом љубимцу а славном генералу једну књигу и у њој једну хиљадарку. Генерал је узео хиљадарку а књигу вратио са примедбом да је роман веома интересантан и молио цара да му пошаље продужетак књиге. Како је заборавио да листове исече, то је цар приметио, да генерал није прочитао књигу, то му је цар послао другу књигу и још једну хиљадарку, са примедбом: Suite et fin. Како сам ја почео, мене драги Књаже неће ништа изненадити кад једнога дана добијем вест пропраћену горњом реченицом. Но док то не добијем ја ћу продужити да вам причам.

56

Сада пак са нестрпљењем очекујем ваших 13 бутеља од којих ћу одмах једну поклонити а оних 12 попићу у ваше и моје здравље.⁹⁸

Из вашег писма видим да сте у Olten-у због tire-a, да ћете одатле отићи у Берн ради Tire cantonal. Желим вам успеха и сигуран сам да када се у Женеву вратите, имаћете пуне цепове des médailles et coupes... Када би хтели послати једну слику de notre belles soeur, учинили бисте ми велико задовољство а тако исто и вашу, јер ми нисте дали пред мој полазак. Хоћу да покажем команданту Weirlen-у. Желео бих да ту вашу слику уметнете у лепи коверат са грбом и да ми напишете писмо на хартији са грбом ваше куће. То ће ми овде дати важности да сви виде да стојим у кореспонденцији са вама.⁹⁹ Видим да сте у Olten-у и Bern-у били међу првим tir и да имате доста coupes et médailles. То сам се и надао. А да сте овде, имали бисте доста кожа од леопарда, крокодила и зуби од хипопотама. На жалост ја нисам нишанција и не умем пуцати већ морам све куповати.¹⁰⁰ Друга пријатна вест коју сте ми причинили је ваша слика. Она је тако дивно испала, да сам помислио да ћете проговорити. Тако је пуна живота.¹⁰¹

Што се тиче o gissements d'or dans les montagnes chenses d'Amerigue, мене је то тако заслепило да не знам шта да мислим и какав савет да вам дам. Кад бих био сигуран, наравно не би требали ни часа пропустити, већ одмах кренути на пут – avec alégresse као и ја у Конго. Но ја сам од неког

⁹⁸ Исто, 30. децембар 1897.

⁹⁹ Исто, 2. септембар 1897.

¹⁰⁰ Исто, 15. септембар 1897.

¹⁰¹ Исто, 14. децембар 1897.

времена постаo – sceptique – па се бојим, учинићете грдан трошак и ко зна какав ће бити резултат. Ви се налазите у центруму цивилизације, окружени сте паметним људима и имате их на расположењу па се према томе управљајте. Имајући у виду велики ризик – новчани, здравствени – не смем да Вам дајем савет. Ако би се ипак на то решили, није нужно да вам кажем колико желим да успете. Ја вас молим да ми јавите шта ћете решити. Што се мене тиче, ја о томе нисам ништа читао.¹⁰² Очекујем да ми јавите шта сте решили односно путовања у Америку. Да нисам у Африци, како бих ја радо отишао у montagnes rocheuses – покрај тешкоћа путовања, јер овде сам се навикао на пешачења и штрапац, што нисам чинио ни у младом добу. Ох, како бих желео да успете јер би ја срећан био. То је огроман – tentation – да је човеку тешко да ту мисао напусти. Бојим се само американских вицева и фарсевства и кад би то истина била, решење би лако дошло. Наравно, ви то знате боље од мене, јер ја до сада о томе још ништа читао нисам. Стога нестрпљиво очекујем да ми јавите, шта мислите... Како ће вам ово писмо стићи за Божић или пак за нову годину, то се користим да вам Христов празник честитам а нарочито нову 1898. годину са жељом да вам она срећнија буде од ове, да буде златна, да вам да здравља и вама и вашој деци које је највеће благо на овоме свету. Веће и од онога које се налази у montagnes rocheuses. Будите дакле здрави и весели драги Књаже заједно са вашом красном дечицом. То је жеља коју вам шаљем из жарке Африке.¹⁰³

Видим да код princesse Elene још ништа ново нема. Шта ће бити ако то стање буде дефинитивно. Но ја се ипак надам да ће то бити simple r tards, но наравно можда је и принц стерилан, што наравно није његова кривица.¹⁰⁴ Од ваше две свастике једна је и сувише

58

¹⁰² Исто, 11. новембар 1897.

¹⁰³ Исто, 21. новембар 1897.

¹⁰⁴ Исто, 2. септембар 1897.

плодна а друга никако. Штета за будућу краљицу талијанску што по свој прилици неће имати порода. До ње свакако није кривица.¹⁰⁵

Поздравите Арсена и извините ме код њега што му се често не јављам. Немам времена да задовољим све моје коресподенте, а знам да се Ви често са њим виђате, па му саопштавате моје новости.¹⁰⁶ Шта је то опет са Арсенијем? Нека би дао Бог да то буде само прост реуматизам и ништа друго. Свакако, молим вас препоручите му да се добро чува и пази, јер ја се бојим *recidiva abscesa*. То је ђавоља ствар а нарочито – *dans les climats Chauds*. Поздравите га са моје стране и желим му моје садашње здравље, иако сам матор али сам издржљив као фијакерски коњ.¹⁰⁷ Синоћ пак примих и ваше No 13. *Mauvaes chiffre et mauvaes nuvels Helas!* Иако волим да добијем ваше писмо које са нестрпљењем очекујем овога пута право да вам кажем волео бих да ништа нисам добио. Ја сам се бојао рецидива код Арсена и ако се не варам, ту бојазан сам изјавио у мојим прошлим писмима. По несрећи то се и десило. Био бих много задовољнији да сам се преварио у мојој прогнози, мада се моје медицинско знање окрњило. Свакојачко, рецидива је много

¹⁰⁵ Исто, 17. јун 1898.

¹⁰⁶ Исто, 22. јул 1897.

¹⁰⁷ Исто, 12. октобар 1897.

опасnija od njegove prvobitne bolesti, no ja ipak u dobar ishod nesumnjam jer se Arsenije nalazi u rukama dobrog hirurga. On će malo pretrepeti, pa će se i priditi. Ja se nadam da je on već napustio bolesничку posteљу. Ja bih ga lepo molio da primi moje savete koje mu dajem i kao doktor and kao prijatelj koji ga jako voli. Sad je faktički utvrđeno da je njegov organizam nacet and da ne treba više da računa na njegovu herkulsku muskulaturu. Neka izbegava jake and живе pokrete na koje je on navikao, neka izbegava štrapaće and neka umiri emocije svake vrste. On je do sada suviše živ, vatren and buran bio. Iz gornjeg razloga on to više ne treba da bude. Ne mogu mu boljeg primera dati na vesti od našeg Jase. Neka se просто na njega ugleda pa će dobro proći. Ja znam da će ovaj recept za njega tegoban biti and da će mu teško biti da savlada njegovu burnu prirodu. Pokraj svega toga, ja sam уверен da će me on u interesu svog сопственог здравља, послушати. Другог лека нема његовој болести. Ja ga dakle molim da primi ovaj сигурни лек and da o њему води озбиљног рачуна.¹⁰⁸ Јављате ми да је Арсеније по трећи пут оперисан, and како видим из вашег a и Мишиног писма – које такође синоћ примих – чини ми се да је то закључна операција, and да ће се Арсеније после ње придети and оздравити.¹⁰⁹ Мило ми је што видим

¹⁰⁸ Исто, 30. новембар 1897.

¹⁰⁹ Исто, 14. децембар 1897.

98

99

Dr. M. M. M.
maler

100

101

102

да се приближио крај Арсенијевој болести и надам се да се више неће понављати. Миша ме је о томе известио.¹¹⁰

Велите ми да ме мали Павлушка непрестано зове L'ésrio. Зашто то? Пољубите га ипак место мене. Ако је код вас г-ђица Ида или кад се врати из Србије, или када буде у Енглеској, испоручите јој најискреније поздраве.¹¹¹

Из писма видим и други малер. Услед великих поплава које су биле у целој Европи и ваша је чокина страдала. То је заиста велики малер јер је у њему – le nerf de la vie. Ви велите да сем тих малера имате и других већих, но нећете сада да ми их кажете јер бих се јако забринуо. Хвала вам на пажњи којом хоћете да сачувате моју осетљивост, но изгубили сте из вида да сам ја окорео од патњи и малера, па ме они одавно не узнемирују. Када се какав малер деси мени или некоме кога волим, изгледа ми да тако мора да буде. Толико сам се навикао на то да сам постао прави фаталиста.¹¹²

Особито ми је мила вест да Ђорђе нагло напредује, како умно и телесно и да се толико развио, да га сигурно нећу познати када се вратим. Сандру и Павлушку такође нећу поз-

¹¹⁰ Исто, 30. децембар 1897.

¹¹¹ Исто, 12. октобар 1897.

¹¹² Исто, 30. новембар 1897.

103

104

нати, јер ће то сигурно бити силни момци. Нека само дадне Бог да их ништа не смете у њиховом напретку, тј. да буду здрави, па ће све добро бити. Они су млади, нека буду само здрави, па могу спокојно, са ведрим оком и пријатним осмехом очекивати будућност, која ће ако Бог да лепша и сјајнија бити него наша. Ми смо све готово већ преживели. Шта Ви велите да вам се године необичном брзином нижу, једна за другом и да вам тако брзо пролазе, да вас страх хвата, то имате потпуно право. И ја то исто опајам, где си био – нигде, шта си радио – ништа! Но покрај свег песимизма – и то оправданог песимизма – ја се враг ће га знати из каквог разлога – опет нечему бољем надам. Када се сетим шта је све самном било, изгледа ми као сан. Ко би још могао помислити да ћу се ја једног дана наћи у централној Африци на обалама реке Конга? И ко зна шта ту још неће бити, ако само овде не оставим моје кости? Све је могуће драги Кнеже, и ма како да смо остарели или како ви велите „оматорели”, ја сам дошао до тога убеђења да не треба очајавати. Ето нпр, у нашој отаџбини иде све наопачке, све је ненормално, све црње од горега, па ипак ја не очајавам. Што горе то боље, то је моја девиза. Оно мало оптимизма кога још имам, морам да чувам, јер то ме још одржава. Кад и то изгубио будем, тада ће бити свршено и самном. И Ви сами велите да с нестрпљењем очекујете 1900. годину, када ћемо се опет видети, па узвикујете: „А ко ти још зна шта ће се донде догодити”. Ја вам верујем да ви тиме не правите никакву алузију на Србију, што ми не смета да изведем закључак и да са радошћу констатујем факт: да сте и ви сачували једну дозу наде, тј. да не очајавате сасвим. То је главно, и то је све што сам желео чути од вас. Да није тога било, ја сам се спремао да вам пошаљем један рецепт пун савета како не треба очајавати. Сада је то излишно јер ми

смо потпуно d-accord. С тога драги Књаже путујте тихо и спокојно, идите срећно на Крим, пољубите и загрлите Јабе и с моје стране, идите у Петроград и састаните се са вашим пашеногом и нашим стрцием, свршите срећно све послове и вратите се у Женеву са још једном дозом наде. Дупла доза наде удвостручиће и вашу енергију и спокојније дочекаћете 1900. годину. Ја пак, како се налазим далеко од „белог света” и у специјалним приликама, а по природи безазлен, наиван тј. човек који лако у све верује – бар ви тако мислите о мени – ја ћу засе задржати 4 дозе наде, што ће дати још више енергије и убрзати дане, недеље и месеце – рецимо и године – које нас још раздвајају.¹¹³

Сестра ми пише да је г-ца Ида Николајевић отпутовала за Беч из Београда, а Јаша ју је допратио до Беча. Из вашег писма видим да је Ида стигла у Женеву са Ацом и да мисле да зиму у Ници проведу. Моја сестра Дана јако жали за Идом са којом је провела пријатно неко време. И Цаја мора да жали за одлазак Идин. Опште позната скромност и пријатност г-це Иде, све је очарала у Београду. Не би погрешила да чешће наврати у Београд... Јављате ми да сте од мене примили карту Конга, но не можете да нађете где се Тумба налази. Када је карта прављена и железница трасирана тада је Тумба била незнатно село и није се знало да ће ту железница проћи. Зато и није на карти. Ја вам сада шаљем копију трасе од Матади до Леополдвила са тачним назначењем станице Тумбе. Она је готово на половини пута између Матади и Леополдвила. Железница је сада дошла до близу Леополдвила и биће готова јула месеца ове

¹¹³ Исто, 30. децембар 1897.

105

106

године. Пре се путовало од Тумбе до Леополдвила 24 дана караваном а сада као што видите само 2 дана.¹¹⁴

Ономад ми стигне жудно очекивана пошта и примих ваше писмо од 1. јануара. Кад сам га отворио, шта сам видео? Уместо расположења, оно ме је просто бацило у очајање. Боље да га нисам ни примио и волео би да се негде изгубило. Ви ме грозно, немилосрдно и неоправдано оптужујете како све што од вас чујем, рапортирам и правим интриге. Ни више, ни мање, већ постао сам прави шпијун и интригант. Оптужба заиста страшна и спрам које не могу бити равнодушан. Шта сам писао Јаши, пре неколико месеци, ја сада не могу да се сетим. Како ми се он дуго није јавио, вероватно је да сам га прекорео и пребацио му, да се он случајно не боји, да се компромитира и да није он пришао дворским радикалима кад се тако ућутао. То и ништа друго могао сам му пребацити с моје стране, неспоминући нигде Ваше име. Ја одсудно одбијам од себе, како Ви држите да је он постао дворски радикал. Он је то произвољно закључио и вама рекао да види, шта Ви мислите. Замишљајте случај, да сам му баш тако писао, зар је било потребно драги Књаже да се због тога тако страшно наљутите и да ми пребацујете шпијунство и интриганство? И то спрам кога? Спрам Јаше, који је и мој и ваш нећак. Зар између нас који вас подједнако волимо, може бити речи о каквом интриганству? Зар ја да интригујем код вас противу Јаше и Јаша опет противу мене? То је просто немогуће код људи у чију оданост ја држим

¹¹⁴ Исто, 27. јануар 1898.

Dr. K. V. V. V.
L. V. V.

107

да Ви несумњате... Ви имате драги Књаже и добро срце и племените осећаје и молим вас имајте сажаљења спрема мене. Имајте у виду мој положај, који није завидан и немојте ме неправедно нападати и обескуражавати. Ва-ша, мени тако драга писма, ја сам на ваш захтев и преко воље моје, поцепао. Уништићу наравно и ово које ми није драго, али се надам да више оваква писма од вас недобијам.¹¹⁵

Није ми ни најмање пријатно што ми јављате да вам болови опет досађују и да се бојите да немате камен у бешици. Треба свакојако да консултирате професора Gnyigi-a. Он ће вам сигурно рећи да ли га баш имате. Ја не би желио да и ту беду добијете. Доста су вам болови стомака па то није баш потребно. Желио би да то не буде. Ја напротив здравији сам сада него кад сам у Женеви био. Овде је било весеље и пијанка пре неки дан у част моју. Афрички је обичај да се сваком чиновнику који је напунио 18 месеци – т.ј. половину терме-а изврће сламњача – *retourner la paille*. Ја се нисам десио 6⁰⁰ ов. м. овде и кад сам се пре неки дан с пута вратио комисар дистрикта и остали чиновници позвали су ме у моју собу где сам легао у кревет и тако ме са сламњачом заједно изврнули пожелевши ми да и осталих 18 месеци овако здраво проведем. После те церемоније, ваше вино и коњак имали су реч. Попили смо и вино и коњак и веселили смо се до 4 сат. изјутру. Ноћ је била веома хладна – јер сува-хладна сезона почела је од 7⁰⁰ маја – и сутра дан сваки је имао по неку незгоду. Ко главобољу а ко кашаљ од назеба. Ја сам имао и једно и друго но сада ми је све прошло. И моја је жеља да ме овако здравље придржи до свршетка мога аранжмана.¹¹⁶

Јављате ми да сте јако оболели и да се налазите у Uriage на лечењу. Велите да сте остарели, да су вас године притисле и да су четири даске једини лек за вас. Неће ваљда бити баш тако како пишете и сумње нема да ви мало претерујете. Баците драги Књаже

¹¹⁵ Исто, 28. фебруар 1898.

¹¹⁶ Исто, 17. јун 1898.

на страну те idées macabres. Рано је о томе мислити. Што се тиче око четири даске, то ће бити свима нама лек, но о томе леку ја још немислим а и Ви много грешите што на њега помишљате. Мени се чини да нема мајстора који би умео фино наместити те четири даске – кад је тако, не треба се мучити и тражити га. Ако се не варам у Uriage, воде су chlorurées sulfurées и без сумње добро су вам чиниле. Према томе надам се, да сте отуђили од себе idées macabres.¹¹⁷ Видим из писма да сте опет имали друштва. И Арсеније и Јаша,

57

и Миша и Блажа били су ваши гости и као што пишете, о мени је било вазда говора. Претресали сте питање о моме опстанку у Африци, о моме повратку у Европу и опет о мом повратку у ову пустињу. Веома ме пријатно дира што се ви сви интересујете о мени и претресате питање о мом опстанку овде и повратку тамо. Од искрених пријатеља као што сте ми ви, то је сасма појамно. Но чини ми се да није баш пријатељски што се претресало питање о мом повратку у Африку. Ја држим да ми нико од вас нежели да се ја поново овамо

враћам. Ако би се по несрећи и то десило, то би била једна фаталност, једна несрећа која само мене може снаћи. То би значило да за мене нема опстанка ни у мојој отаџбини, ни у цивилизованој Европи. Другим речима, то би значило да је суђено, у књизи судбине уписано, да ја овде оставим моје кости, далеко од свог завичаја, далеко од свију оних који су ми мили и драги. Од како се налазим на афричкој земљи ја сам постао фаталиста. А и како не би постао кад видим да ме зла судбина на сваком кораку прати! Скупио сам се, повукао сам се сав у себе, што би наши рекли: у се и у своје кљусе. Нагомилао сам приличну резерву животне енергије коју, надам се нећу скоро истрошити. Са том резервом ја ћу мирно, филозофски очекивати догађаје и афронтирати све неприлике ко-

¹¹⁷ Исто, 10. октобар 1898.

је једног смртног могу снаћи у току његове борбе за опстанак. А шта сам ко божем и до сада чинио? Ваљао се ваљда по неким диванима.¹¹⁸ Та је болест потпуно модерна и она је ушла у вене, артерије и лимфатике готово целог човештва. Она није више страшило јер сигурно се лечи. То је можда једина болест коју лекари са сигурношћу уклањају. Ви пак немате много разлога да ту болест узмете трагично. Ево зашто. Највећа непријатност те болести јесте у томе што она може имати хрђавих последица за пород. Ви сте вашу дужност као муж испунили у времену кад те зебње није било. Деца су вам чила и здрава и то је најглавнија ствар. Остаје сада у питању ваша личност и ништа више. А што се

тога тиче, не брините се ни најмање. Ваша болест у цревима и реуматизам више ме бацају у бригу, него та нова напаст како ми пишете... Веома ми је мило да ме се Јабе сећа и за мене пита. Она је сигурно грдно порасла и окрупњала као велика девојка. Бога ми треба мислити за њу. Даће Бог да дочекате да јој супруга изаберете. Кад то

108

буде, тада вам се не може замерити ако рекнете да сте оматорили. Што још сада велите, није тачно и прерано је. Ако нећемо играти на Јабиној свадби с тога што ћемо бити матори, бар ћемо уживати у игри младежи а и то је доста. Никако се не треба уклонити с овог света пре него што се то деси. После тога можемо спокојно дати нашу грешну душу или Богу или ђаволу, „чорт јебо знајет” што веле Руси „јамбо ве” што веле ови моји Конголезци. Ова последња изрека значи је mèn f...iche (iambo vé). И ја имам ћерку коју прво морам предати у добре руке па се затим уклонити. Да ли ће се Боже све то остварити као што мислим???¹¹⁹

Добио сам писмо од вашег доброг Сандра. Он се чак из Петрограда сетио на Коју Конголосца. Добро дете. Јавља ми Сандра да је положио неки испит, шаље неке марке са молбом да их овде конговским променим, вели да ме Ђорђе поздравља и обећава да ће ми

¹¹⁸ Исто, 11. новембар 1898.

¹¹⁹ Исто, 12. децембар 1898.

и он писати; јавља ми да је Јабџе скоро отишла у Crimée, да је у Петрограду много хладно – не као у Конгу – embrasse beasour па завршује: mes solutations a madame la femme. Чак се и моје жене сетио. Бадава. Красно и срдечно дете. Сад ћу и ја њему да пишем да му пошаљем разне марке конговске. Има нека нова марка, а од нове године мењају се све и биће нова емисија. Ја ћу афранширати и ваше и његово писмо новим маркама па му их ви пошаљите. А у писму његовом послаћу му старе марке које имам.¹²⁰

41

Био сам веома радостан кад сам видео дом славнога Карађорђа на поштанској карти. Замисао о издавању тих карата лепа је и политички неће шкодити ни пропаганди ни угледу вашем.¹²¹

Мило ми је што Ђорђе неће да му донесем папагаје који праве штете и који су опасни, но зато донећу му каку лепу тицу одавде... Сандро ме моли да му донесем griffes et dents de lion et leopards. Одговорио сам му да лафова и леопарда овде нема и кад се појаве цео свет бега од њих па није лако доћи до њихових зуба. Но гледаћу да за Сандрову љубав баш „убијем“ каквог лафа или леопарда.¹²²

Само ћу му објаснити да ће се ајвар покварити док овде стигне и молићу га да ми тај артикал нешаље и ако ми пљушти вода на уста кад на њ помислим.¹²³

Пресекао сам себи све мостове за кандидацију каквог министра резидента код српског двора било под вашом владом, било под владом нашег будућег краља Ђорђа Ier. Нек се само то деси што пре па ма ја и не био министар резидент. Да ми се да титула chef du service sanitaire du Royale de Serbie, па ћу ја особито задовољан бити. Ето драги

¹²⁰ Исто, 28. новембар 1900.

¹²¹ Исто, 24. јануар 1902.

¹²² Исто, 24. јануар 1902.

¹²³ Исто, 25. фебруар 1902.

Књаже о чему ја живим. С тим мислима лежем и устајем.¹²⁴ Сређа те некореспондирам са министром српске полиције. Имао би шта читати.¹²⁵

У Женеви је Никола Петровић, Дучић „пјесник” владин штипендиста као што ми Андреја јавља и други Срби који би имали вољу да ме посете што у вашем стану нико неће смети.¹²⁶

Ево да вам пошаљем моје последње писмо из Конга. Даће Бог да ускоро мртву реч заменимо живим говором. Прекосутра бегам из Луки и идем у Бому. У Боми ћу остати

један дан да примим опроштајне визите гувернеру и познаницима и 14. узимам лађу која иде за Европу на коју ћу до Банане... Затим ћу прећи на португалску насеобину St. Antonio преко пута Банане. Неостаје ми друго, на завршетку овог последњег писма из Конга до да вам се срдечно захвалим драги Књаже на вашој доброту и вашим симпатијама спрам мене и мога детета које сте нам увек указивали а нарочито за време мога бављења у овој огромној даљини

која нас дели. Те симпатије мене су куражиле у овој самоћи и умногоне допринеле могућности мога опстанка у овој пустињи. Мој живот овде веома би горак био да није било вас, писама ваших и новина; да није било нашег Јаше, да није било моје сестре која ми је сваку жељу испунила. Узевши све то у обзир, ја се ипак могу за срећног сматрати и с тога сам лако и поднео све тегобе мога овдашњег живота.¹²⁷

¹²⁴ Исто, 28. април 1902.

¹²⁵ Исто, 21. мај 1902.

¹²⁶ Исто, 20. април 1903.

¹²⁷ Исто, 10. мај 1903.

КОСТА ДИНИЋ И ПОРОДИЦА

Остављајући иза себе Србију, 1896. године, Динић се сели у Женеву, где ради као породични лекар кнеза Петра, а из Женеве одлази у Конго. Породица остаје у Србији и у том периоду долази до захлађења односа између супруге Милеве и Косте. Касније, 1898. године, Милева Динић се са ћеркама Данком и Христином сели у Женеву, где Данка уписује школу. Преко пријатеља Николе Петровића, Динић често добија вести о ћерки Данки.

62

За време одмора у Европи, почетком 1900. године, Коста и супруга Милева су се помирили. Напуштајући по други пут Европу са Костом је кренула и жена, али ненавикнута на климу, убрзо се морала вратити. Долази до поновног, вероватно коначног разлаза између Косте и супруге Милеве. Милева се враћа у Србију, док Данка остаје у Заводу у Женеви.

Динић је приликом другог одласка у Африку, задужио Јакова Ненадовића да буде ментор његовој ћерки. Такође, Динић шаље кнезу Петру новац да стави у банку: некад 1000, некад 1500 франка. Боравећи у Женеви, Данка празнике проводи у породици Карађорђевић. Кнез у једном писму обавештава Косту да Данка слабо говори српски језик. Касније се кнез Петар досетио како да побољша њен српски: почетком 1903. године Данка је писала Кости како се дивно провела са Павлом за време божићних празника и да је сваки дан од кнеза добијала по 5 франака за превођење.

Данас вам шаљем моју последњу (слику) испред веранде моје куће. У руци држим папагаја који лепо изговара име моје ћерке Данке а иза мене, моја је послуга. Онај мали чува моје папагаје којих имам 5.¹²⁸

Он ми јавља да ће се ускоро српска колонија у Женеви увећати са „одличним” члановима и између њих на прво место долази моја жена са децом. Вели да долази тамо по савету мојих пријатеља Аца Миловановића¹²⁹, Паје Михаиловића¹³⁰ и Пере Велимировића¹³¹. Хтела је прво да иде у Лозану, но Аца Миловановић убедио ју је да је Женева боља за образовање деце. И тако ће моја госпођа грофица Dinitch почаствовати Женеву њеним присуством. Ја сам са њом прекинуо сваку кореспонденцију још од маја 1897. год. када сам добио њено последње писмо.¹³²

Шта да вам одговорим на вест на велику почаст коју Женева има што се у њеној средини налази већ Madame la comtesse Dinitch. То ми је особито мило. Ја ћу сад појурити да врат сломим, да се бацим у наручја мојој „љубазној супрузи”. Кад сам ту вест добио, ђипио сам са столице као покренут електричном струјом и од радости пао у наручја мојој ропкињи која се ту десила.¹³³

Он ми јавља о мојој девојчици да напредује и да је у друштву „била уочи нове године и декламовала”... Преко Петровића послала ми је писмену честитку на француском језику којом ми честита нову годину.¹³⁴

¹²⁸ Исто, 10. децембар 1897.

¹²⁹ Аца Миловановић, власник и уредник *Законодавства и Цариника*. Написао низ дела у периоду од 1881. до 1906. године.

¹³⁰ Павле Паја Михаиловић (1845–1915), правник, новинар, преводилац, члан Главног одбора Радикалне странке, сенатор, главни контролор финансија у земљи. У својим *Дневницима* Паја Михајловић је 1897. године записао, стр. 227: *Око 20. септембра напустили смо Абаџију (данас Опатија) и отишли у Фијуму (данас Ријека) а одатле лађом у Венецију. Путовали смо добро и тамо смо ујутру стигли. С нама је путовала и гђа Димићка, жена др Косте Димића с децом и г. Ђока Велисављевић, директор српске банке у Загребу, који су с нама и у Абаџији били.*

¹³¹ Петар Велимировић (1848–1921), инжењер, један од оснивача Радикалне странке, министар грађевина, председник Народне скупштине, председник Државног савета.

¹³² АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903*, 29. децембар 1898.

¹³³ Исто, 10. јануар 1899.

¹³⁴ Исто, 10. март 1899.

Но чиме сте ме јако развеселили и у овом мучном теренутку, необично расположили, то је вест о моме милом детету, да је добра, бистра и да је учитељица воли. Ви сте лепо разумели да ће та вест мени као оцу њеном, мила бити па ми је у овој пустињи достављате. Ах верујте ми мили мој Књаже да ме је она у живот повратила и осећам се у неком особитом блаженству које нисам у стању да опишем.¹³⁵

Како би било да ми Melle Lagier нађе једну собу у вашој близини и то собу са фуруном која се добро греје... Није нужно да вам кажем да код жене моје нећу одседати чију адресу уосталом и не знам.¹³⁶

Ужелео сам се мога детета, мога девојчета које ми јавља да је испит добро положила и да прелази у 2^{годиште}. ...Да и даље напустим ово добро дете, била би од Бога грехота а од људи срамота... Ни осетио нисам ове три године што овде проведох, тако су ми брзо прошле. Овај месец биће ми дужи но ове три године.¹³⁷

¹³⁵ Исто, 5. фебруар 1899.

¹³⁶ Исто, 25. август 1899.

¹³⁷ Исто, 12. септембар 1899.

Кад пак у Женеви будем, ја ћу из хотела где будем – јавити Петровићу да он достави мојој жени да сам стигао и да ћу је примити саму без деце, да се прво на само разговарамо и да деца небуду присутна нашој конверзацији.¹³⁸

Примите је драги Књаже у вашу кућу кад вас посети као што сте и мене примали. И ја и она, бићемо вам вазда благодарни за све што сте нам до данас указивали.¹³⁹

Што се тиче моје жене, она се наравно одмах разболела (као што сам уосталом и пред-виђао) и да не би овде кости оставила, ја сам се сажалио на њу као мајку и вратио је на траг. Села је на лађу врло слаба и бог зна шта је са њом било. Очекујем с нестрпљењем да ми неко јави, је ли и како је тамо стигла. Она је имала грознице афричке са непрестаним бљувањем. Имала је до 20 грозница и за то време није ништа јела. Да ми се не би пребацило да сам хтео да је овде уморим, ја сам је у критичном моменту експедирао. Она је одавде отпутовала француском лађом „Ville de Mavanhao de Messageries Movitimes” у недељу 18. ов. месеца. Ја сам је до тамо допратио и ручао са њом на лађи. Препустио сам је лекару лађе кога сам познавао од пре 2 године и једном мом познаннику инжењеру који је био у овој железничкој служби. Они ће стићи у Анверс око 20. децембра и биће у Женеви после 2 дана. Да ли је здраво стигла, то ћу дознати тек јануара идуће године! Као што видите моја друга афричка авантура. Е да ли ће дати Бог да се весело сврши? Видећемо.¹⁴⁰

Односно моје Данице ја сам писао теге Анна да ће Јаша продужити да о њој води бригу односно плаћања и ако је њена мајка тамо. Јаши сам јавио да ћу му послати 300 фр. почетком јануара јер ћу примити плату тек крајем децембра.¹⁴¹ Послао сам 800 фр. за Јашу, које нек употреби как најбоље зна по интересе моје и моје Данкице.¹⁴²

За моју Данкицу велите да је постала право француско дете и да је српски заборавила. Биће ми непријатно да морам с њом говорити страним језиком ма то био и лепи француски језик. Но немари ништа само да је ја тамо затекнем и да је њена мама неузме.¹⁴³

¹³⁸ Исто, 6. октобар 1899.

¹³⁹ Исто, 4/17. август 1900.

¹⁴⁰ Исто, 28. новембар 1900.

¹⁴¹ Исто, 28. новембар 1900.

¹⁴² Исто, 15. јул 1901. У прилогу је писмо од Данке и Ане на француском језику.

¹⁴³ Исто, 5. децембар 1901.

Велите, да је моја мила Данкица провела код вас три дана за наш Божић, да је била весела, да јој је жао било што се морала вратити у пансион, да је то добро и мило дете и да се не чудите што је сви у Заводу воле. Дакле, после Јаше и Џаја одлази у Беч. Жао ми је што она одлази, због Вас јер ћете усамљени остати а жао ми је и због моје Данкице што јој њена добра тетка Џаја одлази, јер Џаја је била Данкици више него мати.¹⁴⁴

Јављате ми за Павлушку како је научио српски а моја Данкица заборавила... О јес, о не, то јој је дакле све што зна? То није много. Но нек је само здрава, лако ће научити српски.¹⁴⁵

Моја је једина намера овим писмом да вам благодарим на вашу велику доброту спрам моје Данкице примивши је за време Ускрса код вас. Дете је било врло задовољно и лепо се провела као што ми пише.¹⁴⁶

У последњем писму моли ме да што пре дођем да је водим у Србију да види њену маму.¹⁴⁷ Она зна да њени родитељи не живе добро па не зна како да се понаша и којој ће страни боље угодити.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Исто, 25. фебруар 1902.

¹⁴⁵ Исто, 28. април 1902.

¹⁴⁶ Исто, 21. мај 1902.

¹⁴⁷ Исто, 30. јун 1902.

¹⁴⁸ Исто, 22. септембар 1902.

КОСТА ДИНИЋ И ПРИЈАТЕЉИ

Приликом одласка у Африку примао је писма од Мише Свилокосића¹⁴⁹, Аце Станојевића¹⁵⁰, Јакова Јаше Ненадовића и других. У почетку Динић је Свилокосића поставио за мандатора – водио је рачуна о примању и давању новца у Костино име. После сукоба са њим, за мандатора је поставио Јашу Ненадовића. Такође је и Никола Петровић водио рачуна о финансијама Динићеве ћерке Данке док је боравила у Женеви.

Од пријатеља добија *Дневни лист*, *Temps*, понекад *Одјек*. Никола Петровић му је послао неколико бројева *Заставе* и *Србобрана*. Молио је Мишу Свилокосића да му пошаље књиге, илустроване новине и *almanah Hachette*, да га претплати на медицинске новине *Semaine medicale*, *Nature* или *Revue scientifique* и на неки шаљив илустровани лист.

Временом писма од Свилокосића и Станојевића су се проредила док нису сасвим престала да стижу. Вративши се у Европу, Динић борави у Ници, где је отишао да се опорави. Из Брисела је кнезу Петру послао 31. марта 1900. препис писма које је упутио Миши Свилокосићу у коме је навео суму коју му Свилокосић дугује, као и копију његовог одговора. Пошто је Свилокосић био његов мандатор, Динић га опомиње да му исплати новац који је био код њега. Свилокосића га пита: зашто му се обраћа са „госп. М. Свилокосић”, и зашто му се обраћа преко других а не лично, зашто се није јавио кад је био у Бриселу, а пошто је Динић био у Женеви да су га тамо екцитирали против Свилокосића.

Приликом одмора у Европи, Динић се дружио са изгнаним Србима. У Ници је посетио кнегињу Трубецку, а код ње затекао „књагињу” Сарку Карађорђевић. У писму кнезу

¹⁴⁹ Михаило Миша Свилокосић, инжењер, живео у Паризу. У почетку сиромашан, после посла са набавком топова Миша се обогатио. Павле Михајловић наводи: *Миша овако ситуиран, према појединим личностима из Србије понашао се надмено и као са неке висине, заборављајући шта је био и какав живот проводио*. Краљ Петар Карађорђевић га је сматрао за пријатеља, док му краљ Александар није поклањао пажњу. Умро 1925. у Паризу.

¹⁵⁰ Алекса Аца Станојевић (1852–1947), члан Главног одбора Народне радикалне странке, од 1902. председник Народне скупштине.

од 31. марта 1900, Динић пише да је са г-ђом Идом и Ацом ишао у Монте Карло, где је изгубио 20 франака, тј. оне које је добио пре неки дан.

Никола Нешић¹⁵¹ се у Паризу једно време бавио коњима, што је довело до шала између Косте и кнеза Петра на Николин рачун. Касније му Николин син Андрија често пише. У писму од 26. фебруара 1901. шаље краљу Петру писмо од Андрије који намерава да иде у Србију.

Миши сам писао да ми пошаље 1 лампу са магнезијумом, бенгалске ватре, ракете и разне ситнице које спадају у мађионичке и пиротехничке ressort. Уопште ствари које праскају, пуцају и које су у стању да засену очи и заглуше уши мојим црним суграђанима, које ће њих епатирати, а мене дивертирати и већу ми важност дати. Они мене зову *ganga na buka* тј. човек који све зна и врло радо долазе на консултацију. Још кад им покажем ове ствари, они ће пасти на д...¹⁵²

Препоручујете ми да pazим шта пишем у Србију. На ово вам могу одговорити да сам сваку политичку преписку са мојим пријатељима у Србији одавно прекинуо јер они из страха више ми се и нејављају и према томе немам ником ни да одговарам. Мило ми је да вам могу рећи да су сва моја писма која сам писао било фамилији, било породици тачно примљена, сва од реда и ниједно није изгубљено. Једино мој стари пријатељ Миша има тај малер да неприма моја писма и ја његова? Чудновато!!...¹⁵³ Ја ћу продужити да из ове даљине и даље посматрам а вас молим да продужите да ми шаљете „Тоemps” који ме јако интересује. Интересовало би ме и „Semaine medicale” да знам шта се ново дешава у мојој струци но изгубио сам сваку наду да ћу читам јер ево две године како молим Мишу да ме предплати но он ни абера. Нема човек кад јер у гадном је послу?! То је наше 25^{то} годишње пријатељство!¹⁵⁴ И мени као и вама, одавно се нико више нејавља. Сем сестре која ме држи *an courrant* породичних прилика нико несме да ми пише... Ја нисам склон да Мишу

¹⁵¹ Никола Нешић, трговац и индустријалац. Значајна личност у пратњи кнеза Петра. Бавио се сапунџијским занатом. Стекао је велику радњу, а касније и кућу у Паризу.

¹⁵² АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903*, 21. новембар 1897.

¹⁵³ Исто, 5. фебруар 1899.

¹⁵⁴ Исто, 10. март 1899.

потпуно сравним са Владом Љотићем, али да он има много сличности с њиме ту имате потпуно право и нисте се ни најмање преварили. И што Миша старији буде све ће се више Љотићу приближавати... Ја сам му још II^{ог} новембра прошле године послао једно оштро писмо у форми ултиматума оставивши му рок до краја фебруара да ми одговори. Сад је крај марта и он још ћути. Из тога закључујем да се господин нашао увређен и ви ћете видети, о иронији судбине, да ћу ја бити крив а он чист као

снег! Видећемо да ли ће се јавити и у каквој форми.¹⁵⁵ С мојим старим и „искреним” пријатељем Влад... пардон Мишом прекинуо сам сваку кореспонденцију и ни најмање имам потребе да је настављам. Последње моје писмо – ултиматум – послао сам му из Попокабаке новембра прошле године, јер не рачунам као писмо оно неколико речи што сам му послао с пута кад сам напустио Попокабаку где сам му се само јавио да се по свој прилици крећем за Европу због болести... Што велите да његове ствари не иду добро, то ме не чуди. Његове ствари никад неће добро ићи јер је он лењ човек и кад добро иду, то је само ефемерно. Што пак вели да ће ми писати, у то сумњам и бићу веома радознао да видим шта ће ми писати. Он ме је просто изненадио његовим држањем и понашањем спрема мене... Ви сте га врло лепо оценили. Други Влада и као да му је рођен брат.¹⁵⁶

По повратку моме из Конга добио сам у Брислу од главног благајника државе Конго рачун о мојим примањима и давању. Исто тако предат ми је и рачун о новцима који су послати вама као моме мандатору. По томе рачуну, као и по том што сам добио од моје сестре констатовао сам диференцију од неких 2847 франака које треба још од вас да примим.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Исто, 29. март 1899.

¹⁵⁶ Исто, 26. јун 1899.

¹⁵⁷ Исто, 31. март 1900.

Према томе излишно је било да свраћам у Париз да се састанем са мандатером коме могу и писати, јер сам изгубио и пријатеља с којим би се могао разговарати. Ви дакле грешите ако и после овога мислите да је мене неко у Женеви противу вас екситирао. Неспоразум постоји још из Попокабаке од 1898. године, а не из Женеве... Шта велите драги Књаже за овај одговор? Да ли би му ви овако одговарали или још жешће? Господин Миша хоће да игра великог дипломату. Као такав, овај одговор више изгледа на буздован, а не на шамар. Сад ће се тек дати он у дуге рефлексације и чешаће се по глави, и гришће нокте и мислиће шта сад да одговори. Биће заиста интересантно да видимо каквом ће се дипломатском формом сада послужити.¹⁵⁸

Сутра идем до Cannes са Ацом и г-ђом Идом. Прекосутра по свој прилици до у Menton где ћу посетити г. Христића Милана.¹⁵⁹

Јављате ми да је Блажа отпутовао за Минхен да сврши докторат. Хвала Богу. Где баш нађе да се усели у No. 13, Schrandolf strasse! Враг га однео. Ако не положи докторат, да ли ће бити крива његова No. 13 или његов нерад! Пре ће ово последње бити.¹⁶⁰

Видели сте нову кампању противу Таушановића. Хоће баш да га и морално утку и обрукају. Сиромах мој имењак. Мало му је његове муке, па му још и ово фали. Грозни људи.¹⁶¹

Извештавате ме о Николи Петровићу и препоручујете ми да пазим што му пишем јер велите да је поуздано да је он владин шпијун. Односно њега, ево мог мишљења. Ја истина и ако га несматрам за владиног шпијуна, ипак моје је мишљење о њему као и свој модерној српској поковареној младежи и да он и ако се преставаља као радикал, припада оној шпекулативној партији радикализма која на рачун неког опортунитета у стању је да почини све могуће подлости и да послужи Милановим најсрамнијим смеровима. То су тако звани дворски радикали којих је најодличнији представник Андра Николић и др.

¹⁵⁸ Исто, 1. април 1900.

¹⁵⁹ Исто, 1. април 1900. Милан Христић, дипломата, секретар посланства у Цариграду. Био је ожењен Артемизом, која је краљу Милану родила сина Ђорђа. После развода, Милан се оженио пољском племкињом са којом је живео у замку у околини Кракова.

¹⁶⁰ Исто, 14. децембар 1897.

¹⁶¹ Исто, 31. март 1900.

Милов. Миловановић звани „Балачко” који је био а држим и сада је још Миланов шпијун. Николу Петровића ја мећем у ту категорију и увек сам га за таквог сматрао... Он ми се показује као велики и искрен пријатељ и ја се користим тиме те се преко њега извештавам о разним стварима и читам разне новине – нарочито „М. новине” које ми уредно шаље. Кад ми се потужи на жалосно стање у Србији и противу „Старог Господара”, и ја му се потужим и зајебавам му његовог Старог Господара без икаквог женирања као што се уосталом нисам женирао да га и у Србији зајебавам.¹⁶²

Дакле Никола се сели у Женеву са фамилијом и његовим Андром. Желим му да у Ecole de Chimie има више испеха него у Ecole de Mines. Но мрка капа, зла прилика. Што је Никола насео са коњима, ни најмање не чехуди. Никола и спорт, то нисам могао никад замислити. Да рекнете: Никола и bourse то већ иде. Чудио сам се да се он фини финансијер и могао прихватити тог посла. Мора бити да је имао сувише пара, па није знао где ће да их страћи. С тога се и бацио на спорт. Што пре изађе из тог белаја,

¹⁶² Исто, 10. јануар 1899.

утолико боље за њега. Он је уосталом паметан човек и надам се да ће се у опортунном моменту умети извући са што мање штете.¹⁶³ Ако би вам дошао под руку какав број француских новина које би донеле слику le gagnant de Gran Prix de Paris, био бих вам захваљан. Између мене и многих овдашњих чиновника се много дискутује: да ли Cheval de course има дугачке или кратке репове. Неки подржавају мишљење да коњи који трче у Longchamps, Antenil et Chattilli-у имају кратке репове а други тврде да имају дугачке. Како су мишљења подељена, то сам узео на себе да их о тој ствари обавестим и да ствар пресудим. О томе су биле и опкладе. Ја сам тврдио да коњу који трчи реп не допире до колена стражњих ногу, док други пак тврде да реп долази па и прелази до испод колена задњих коњских ногу. Из ове слике видећете оба мишљења. Ако вас не мрзи известите ме о томе... О овоме би ми могли јавити на посебном листу хартије а на француском језику како бих могао показати парничним странама.¹⁶⁴ Што се Николе тиче, мени се чини да ће он све што има на тркама потрошити и на коњима, па ће пешке из Париза у Женеу доћи. Дете није да му ми дајемо савете.¹⁶⁵ Никола дакле не напушта његове коње. Нека га нека. Трчаће он бос за њима, па ће бити жељан потковица. И веће су се кесе испразниле на тркама те неће његова. Поздравите га уосталом са моје стране. А његов Андреја, учи ли учи, па се све зноји од грдне науке! А његова фрау Верони, какву ли она муку мучи са њеним „слатки Nikolo”, а „слатки Nikolo” тражи девојчице. Обешенак један. Матори кеша, па му само и то фали. Треба да дође овде код мојих црнаца. Он би боље пасовао од мене, колико тек да промени он, који воли да мења.

60

¹⁶³ Исто, 22. јул 1897.

¹⁶⁴ Исто, 3. август 1897.

¹⁶⁵ Исто, 11. новембар 1897.

Предложите му да направи један излет догде и да ми дође у „посјету”! Хоће, ја.¹⁶⁶ Данас сам послао карту и Андрији и Тинки мојој, где сам им јавио да сам добио у Monte Carlo 15000 франака. Бојим се да моја жена непомисли да је истина па ће појурити овамо. Но надам се да ће бити толико досетљива да је то априлили... Будите тако добри и реците Андрији да сам вечерас добио и његово друго писмо гди ми јавља да ме је полиција осудила на 5 фр. због неуредних папира. Тандара броћ.¹⁶⁷ Тога младића треба се причувати јер он друго не може бити до швиндлер као и отац му.¹⁶⁸

Извините ме драги Књаже што вам досађујем са мојим породичним стварима. Вама је познато да немам коме да се обратим јер су ме продали сви пријатељи по несрећи. Остао ми је само Јаша који је и ваш и сем њега ја могу рачунати и на вашу доброту. Да завршим са овим добрим и благим речима и да вас замолим да не заборавите на вашег лудог и доброг Коју како ви волите да се изразите.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Исто, 14. децембар 1897.

¹⁶⁷ Исто, 1. април 1900.

¹⁶⁸ Исто, 26. фебруар 1901.

¹⁶⁹ Исто, 28. новембар 1900.

КОСТА ДИНИЋ И ДИНАСТИЈА ОБРЕНОВИЋ

Иако на другом континенту, Динић је преко писама и новина имао прилику да црпе обавештења о династији Обреновић, као и о политичким дешавањима у Србији и Црној Гори. Динић свеобухватно сагледава и коментарише друштвене и политичке процесе у Србији свога времена, као и њихове главне протагонисте. Принципијелан и одан династији Карађорђевић, Динић се у својим размишљањима није ни мало устезао да критикује све мане које је уочавао у српском друштву и држави.

Будући да је и сам био радикал, Коста Динић се занима за Радикалну странку и њене прваке.

Што се мене тиче, покрај свију позива да се у Србију вратим и покрај свију обећања, ја сам се тврдо решио да моју каријеру овде правим. Рекао сам и остајем при томе, да се тамо не враћам све догле, докле на тужном небу Србијанском, блистала буде звезда Обреновићева. У том мом решењу, не би ме поколебао нпр. указ ове садржине: „Ми по милости Божијој... Александар I на предлог нашег министра унутрашњих дела поставља за физикуса округа београдског др. К. Динића лекара независне државе Конго итд., итд.” Када бих овде читао указ сличне садржине, верујем да бих им се захвалио. Ја сам се утврдио у мисли да за мене нема опстанка у Отаџбини мојој. Сваки положај који бих тамо могао добити био би привремен. У превртљивост, неискреност и лажљивост нашег дичног – Пашићевог – господара, ја сам убеђен и остављам Пашићу и његовим партизанима да му метанишу и верују. Да добијем какав положај у Србији ја треба да прођем кроз fourches Caudines и да правим подворење и метанисање. То би био услов sine qua non. Тврдо сам решио да то не чиним, једно што то не би било достојно мене и моје прошлости, друго – што би то било потпуно неискрено с моје стране... Сматрам да сваки поданик треба да буде искрено одан својој владаоцу а сваки државни службеник поштен и да га не лаже. Ја осећам да тога владоца не би искрено послужило, с тога нећу ни да

тражим његов указ. Са мојим идејама ја сам одавно остао усамљен у Србији и стога сам је напустио, не би ли се тамо у тамошње брлоге удавио. Ја сам се уосталом толико компромитовао, и такорећи привезао моју срећу или несрећу – како хоћете назовите је – за вашу срећу или несрећу да сада не могу натраг. А верујте ми нећу натраг. Те моје осећаје ја сам јавно и без икаквог устезања исказао Urbi et orbi. То је моје убеђење – па квит рачун. За то једино ја одговарам а показао сам да сам у стању да примим такаву одговорност на моја леђа без икакве страшљивости. Ја сам драги Кнеже огорчен и све што се збива у мојој тужној судбини бљутаво ми је.¹⁷⁰

Писао сам Аци Станојевићу да се у Србију нећу вратити све догле, док не видим да су васпостављене све слободе на чврст темељ и које ће ми гарантовати мој опстанак у Србији, јер на пријатеље и њихову протекцију не могу више рачунати.¹⁷¹

Јављате ми да Господар путује по Италији и тражи зајам да „уреди” његову државу. Биће пре његов џеп и ту се не варате. Из новина које редовно од вас примам – синоћ примих један пакет – извештен сам потпуно о нашој политици. Наши радикали можда се нису потпуно убрљали а када то буде, тада ће настати политичка смрт и свршетак

¹⁷⁰ Исто, 22. јул 1897.

¹⁷¹ Исто, 2. септембар 1897.

њихове егзистенције. О оних гадовима либералима нећу ни да говорим. Они су ми одвратнији и од овдашњих крокодила. А што се тиче Милана, њега бих бацио у чељусти крокодила или хипопотама којих овде има у изобиљу.¹⁷²

Радикали тражећи zgodне моменте, иду опет у суноврат. И прошло министарство било је Миланово, али овога пута то су прави куртизани и куплери. Он може сада да барата до миле воље. Уосталом и под радикалима радио је шта је хтео. Изгледа ми да ће Пашић да напусти вођство партије. Он и није био способан да води онако јаку и силну партију и држим да је он ослабио. Данас радикална партија није више оно што је била. Њене вође су је ружно водиле, па и ослабиле. Ту и јесте највећа мудрост Миланова. Радикали могу вазда причати да су победили Милана и натерали га на абдикацију. Факт је, да је Милан победио радикале и да је иако не краљ, ипак владао из Париза

или Беча целом Србијом. То ће остати неизгладива мрља за наше радикале. Историописци наших догађаја од абдикације па до сада мораће то констатовати. И поред свег очитог факта, има још људи и то паметних људи, старих политичара од заната који су још опортунисти. Такав је на пример мој пријатељ Аца Станојевић. После мога писма, он се више није усудио да ме зове у Србију. С нестрпљењем очекујем идућу пошту која ће ми сигурно донети његово писмо, јер је то обећао мом брату а и дужан ми је одговора.

¹⁷² Исто, 30. новембар 1897.

Обећава да ће ме у појединостима обавестити о догађајима који су се збили. Што се мене тиче, ја више него икад остаћу овде и далеко је од мене помисао да се враћам у српски каљ. Њима је можда тамошње политичко блато пријатно да се по њему ваљају. Мени напротив, африканска усијана земља пријатнија је. Терен је чврст и не могу пропасти. Кад у Србији буде чврсто земљиште, тада могу мислити на повратак. Што ли се то врзма господар око Беча? Шта би Милутину Вукотићу да емигрира? Који ли су узроци, те је господар отерао Ђура, брата Блажиног и Божиног, у свет? То су неприступачне дубине „високе и мудре” политике црногорске. У те дубине ми обични смртни не можемо да уђемо. А посета Петра Вукотића са злогласним Мишом Јабучанином, шта тек она значи? Ту мора да лежи уникум господарева „фине политике”. Кад је то за вас енигма, за мене мора још већа бити, те се ја надам, да ћете ви умети то прокљувити па и мене известите.¹⁷³ Из Србије ми се моји пријатељи све ређе јављају вероватно из страха. Аца ми је послао „Дело”, а обећано писмо није стигло. Да Бог да ми и дође. Радознао сам шта ће да ми пише ако ми уопште и буде писао. Он се налази спрам мене у небраном грождју, и не зна како да отпочне писмо. Нечиста савест, па то ти је. Моје се пророчанство о последњој радикалској владавини обистинило од речи до речи и наравно сада му је тешко да нађе изразе којима би оправдао његово прво опортунистичко писмо. Ако би хтео да ми пише оно што сада мисли, морао би експедирати писмо не из Земунa, не из Новог Сада, већ можда из Пеште, јер Милан и његови садашњи сатрапи имају свуда тајну полицију. Од страха, ја држим да они не знају шта сада да раде. Није немогуће да се и Пашић по Гарашаниновом примеру повуче у приватни живот.¹⁷⁴

Што се тиче ствари у Србији, видим да су се наши ушврћкали а богме и уплашили. То видим из Ациног писма као одговор на моје. Из његовог писма видим да сам га такнуо у осетљиву жицу па ми дуго и нашироко брани његову политику, но ипак није био у стању да је одбрани јер много растеже са његовим разлозима. Његово писмо је интересно и ваздан увијено. На моје замерке, зашто је и он стари револуционар, постао окорели опортуниста он се брани и вели: „Ја стојим на истом гледишту на коме сам и пређе стајао

¹⁷³ Исто, 14. децембар 1897.

¹⁷⁴ Исто, 30. децембар 1897.

да је компромис између круне и народа најважнија ствар за правилан живот државе. На овоме путу ми смо остали и истрајаћемо и даље, док на другој страни је од огромне важности ова нагодба. Не изађе ли нам се у сусрет..... то ће разлаз наступити пре или после, али како то не зависи од нас, то и одговорност наша неће бити.” На моје питање о Кости и Ђаји одговара ми овако: „О њима могу ово да кажем: они су стално стајали на другом земљишту за све време преговарања и погађања, па и после када је дошао Симићев кабинет. Имали су свој лист „Народ” у коме су отсудније тражили повраћај и то устава из 1888. године. После су се „као” приближили друговима. Обустављањем листа и Ђаја је дошао у редакцију „Одјека” где се и сада још налази. Услед последњих догађаја они ће без сумње напустити своје другове, па ће ваљда и лист поново покренути да бране своје држање и сузбијају погрешну политику другова који нису уз њих. Моје гледиште у овој ствари већ сам напоменуо, те си сам могао закључити да ја нисам са њима.....” „Ово доведе без сумње неће те окуражити а ти си хтео да ти јавим вести које би те окуражиле. Па и шта ће ти то? Далеко си од Србије; овај упропашћавајући лом не допире до тебе; незгоде са којима се боримо и које подносимо у борби, не могу те се тицати на тако далеком отстојању. Гледај са такве даљине, мој докторе на нас овде, и пожели Србији и нама свако добро, као што и ми твоји другови теби желимо.”¹⁷⁵

Јављате ми да је сливничком јунаку Милану послао Султан златну медаљу „За храброст”. То је иронија и Султан се тиме спрдао са Миланом. Веће увреде није му могао нанети него тиме што му је послао медаљу. И мени се чини да је радикалство у Србији пропало и да се цело свет бадио у шпекулацију. Ту је Милан показао његово јунаштво. Хтео је одавно да уништи радикализам, па и уништио га је. Но то је слабо јунаштво кад се има посла с кукавицом. Брат ми пише из Цариграда да је тамо био Коста Таушановић и да ме је поздравио по њему. Чини ми се да је и Таушановић дигао руке од вођења наше бедне политике.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Исто, 27. јануар 1898. У овом писму шаље исечке из белгијских новина о краљу Милану. У писму од 28. априла 1898. године пише о краљу Милану и могућем венчању са Артемизом. У писмима од 26. фебруара 1901. и 25. јула 1901. пише о „порођајном скандалу” г-ђе Машин, шаље исечке из новина са вестима о Драги и смрти краља Милана.

¹⁷⁶ Исто, 8. април 1898.

Јављате ми да је Јаша одпутовао из Женеве за Париз и да ће отуда се кренути за Србију. У нашој тужној отаџбини влада највећа самовоља у овом моменту и људима као што је Јаша, ја и нама подобни, опстанак је тамо немогућ или је скопчан са великим опасностима и по слободу и по имање и по живот. Јаша по моме мишљењу, грешни што у овом мутном времену иде у Београд, као што би и ја грдно погрешно кад би сада тамо ишао и ако би долазио директно из Конга а не из Женеве. Ја сам се уосталом тврдо решио да се у Србију не враћам док је тамо ignoble Милан. Не желим више да му чиним то задовољство да ме види у апсу. Макар оставио овде моје кости, сигуран сам да ће оне овде мирне почивати јер тамо „можда ни у гробу не би мира нашле“.¹⁷⁷

Вест да су Јашу протерали, није ме ни најмање изненадила. Ја сам се и до сада чудно Милановој толеранцији да мирно гледа како се Јаша шетка од Женеве до Београда и предвиђао сам да ће се Милану то шеткање досадити и стати томе на пут... Ако и Цаја покуша да дође до Женеве на виђење са Јашом, она може слободно тамо и остати, јер више је него сигурно да ће и њој забранити прелаз у Србију. Као што је некад било славно Ристић-Радивојево доба, сада је још славније Милан-Владаново доба. Што се мене тиче, ја држим да ме не би протерали већ право би ме у хапс отерали.¹⁷⁸

Из вашег писма видим да су Јашу пустили у Београд. Нека би дао Бог да га оставе на миру и да му неправне нове неприлике. Ја вам искрено велим да сам на његовом месту ја неби тамо ишао бар док је Милан у Србији који видим да барата по милој вољи. Он је у Србији господар ситуације и све и сва а његов син идиот није ништа већ само фирма. Он је уосталом увек фирма био и ако су га наши радикали после 10г априла прозвали „Александар велики“.¹⁷⁹

У Србији је стање тако „красно“ да ми сестра препоручује да тамо за сада недолазим већ да се састанемо или у Земуну или Новом Саду или у Пешти.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Исто, 12. децембар 1898.

¹⁷⁸ Исто, 10. јануар 1899.

¹⁷⁹ Исто, 10. март 1899. Краљ Александар је 1. априла 1893. узео краљевску власт у своје руке, а намесништво и либерална влада су збачени. Радикални Одјек назвао је младога краља „Александром Великим“ и спасиоцем Србије.

¹⁸⁰ Исто, 29. март 1899.

Сестра ми између осталих ствари јавља да је неки мангуп пуцао на Милана и лако га ранио, да је Јаша затворен и да је Цаја у плачу и великој бризи. Петровић ми шаље детаље и јавља ми да је Пашић затворен и с њим: Таушановић, Аџа, Добра, Ђаковић, поп Ђурић и његова жена, Ђока Новаковић и многи други. Он вели да је сва прилика да је ово удешен атентат и шаље ми разне депеше и детаље по страним новинама. Ово ме је јако узбудило и просто не знам шта да мислим. Ако је Миланова ујдурма, онда је страшно што ће многи да страдају. Ја сам без милосрђа и нежалим просто никог другог сем Јашу, Ђоку Новаковића и Симу Ђаковића. Што се тиче Пашића, Таушановића, Протића, Аџе, адвоката Живковића и Николића и осталих баш ми је свеједно. Они испаштају њихове погрешке што су се понашали спрам Милана као краља уместо као зликовца коме су они могли доћи главе да су само хтели и који ће сада њима доћи главе и алал му вера. Подлаци једни. Кнежевић који је пуцао на њега мора да је подплаћен, иначе убио би га. Одпала му десна рука. Тамо је сада опсадно стање и преки судови. Шта снађе наше радикалне дипломате и политичаре... Петровић ми пише да је било благодарено по свим црквама у Србији, за срећно спасење Миланово и да су у Београду присуствовали Николић, Вујић и Велимировић радикални бивши министри.¹⁸¹

Да сам за несрећу остао тамо Милан мене сигурно неби поштедео. Ах да ми је он овде гди сам ја, како би уживао да га ови моји „суграђани“ на ражњу пеку и његово дебело месо густирају.¹⁸²

Онај зликовац Милан рудира око граница Србије. Да хоће дати Бог да тамо упадне и какав нови цумбус направи. То не би хрђаво било. Тада би лепо ишло људима око „Законитости“. Нашао се Аџа мудар да проповеда законитост у Србији. Ђорвава посла. Волео би да видим бар један бр. тог листа. Пре сам се дописивао са Аџом. Овог пута немам воље. Бојим се да га не компромитирам.¹⁸³

¹⁸¹ Исто, 10. август 1899. Ивањдански агентат на краља Милана 6. јула 1899. године је прошао крајње безазлено по здравље краља, али су његове политичке последице биле далекосежне. Иако о учешћу радикала није било наговештаја, још исте вечери ухапшени су истакнути радикалски прваци.

¹⁸² Исто, 25. август 1899.

¹⁸³ Исто, 28. новембар 1900.

Чуо сам да је краљица у блаженом и благословеном стању... Каквог ли ће боже идиота избацити краљица српска?¹⁸⁴

Задовољни су у Србији неколико радикално-напредњачких фузијонаша, и то је све. Они пак не сачињавају народ, у то сам потпуно убеђен. Такође моје је тврдо убеђење да унука „славног војводе“ Луњевице није учврстила престо последњег Обреновића. Скорa будућност показаће нам. Ја се надам.¹⁸⁵

Девиза Обреновића: „Tempus et meum jus” невреди више. Tempus то је било и прошло, а jus, на то они више немају права после толиких скандала и упропашћења јадне Србије.¹⁸⁶

Из свега излази да је г-ђа Машин господар ситуације. На шта спадоше потомци Карађорђеви! Отресосе с леђа јарам силне турске царевине и не могу да се опросте једне жене и њеног дегенерисаног супруга! Црвенило стида обузима заиста сваког Србина патриоту кад то види. Жалосно...¹⁸⁷

Од чуда сам се пренеразио и у први мах нисам могао поверовати јер сувише сам узбуђен био... Да је Александар паметан био, он би чак и с Драгом могао дуго и дуго владати и мирно умрети у његовом краљевском дворцу... Нека им буде лака земља у оној мери у којој је лака народу српском владавина њихова.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Исто, 26. фебруар 1901.

¹⁸⁵ Исто, 5. децембар 1901.

¹⁸⁶ Исто, 24. јануар 1902.

¹⁸⁷ Исто, 22. септембар 1902.

¹⁸⁸ Исто, 16. јун 1903.

КОСТА ДИНИЋ И ЦРНЕ СУПРУГЕ

Што се тиче моје црне супруге, ја сам је брзо изгустирао – „диворсирао”. Оставио сам је у Тумби. Да сам имао при руци фотографски апарат, ја бих вам послао слику мог црног „Венуса”. Апарат још примио нисам, но чим добијем послаћу вам из Попокабаке слику моје друге будуће „супруге” као и фотографије предела где будем.¹⁸⁹

У једној слици седим на столици окружен афричким „венусима” мојим харемом. Немојте мислити да су то све моје жене... Послаћу вам и слику моје будуће обучену и голу.¹⁹⁰

Што се мојих црних Венуса тиче, не брините се. Нити ћу оставити порода, нити ћу од њих добити успомену какву. Ја их мећем равнодушно на мој *spesulum* па кад ми се што допадне ја задржим неко време за се па онда одпустим.¹⁹¹

Тражи од кнеза да му пошаље: медаљони са ланцем као *collier* и бразлетне од „чистог”

67

¹⁸⁹ Исто, 3. август 1897.

¹⁹⁰ Исто, 2. септембар 1897.

¹⁹¹ Исто, 11. септембар 1897.

„ог dur” и уз то неколико прстења – bagues. Рад сам да учиним неколико „богатих” поклоне мојим робинјама да се дуго сећају њиховог „ганга буке” (лекара) и њиховог доброг господара кога су оне „потпуно задовољиле”.¹⁹²

Писао сам вам да ми пошаљете неке дрангулије које сам хтео да поклоним „мојим женама”. Сад је то излишно јер сам напустио „mes vierges” и не могу им дати.¹⁹³

Што велите да доведем мој Venus тамо да мало и ви окусите, то ће ми бити сада немогуће јер напустивши Попокабаку, напустио сам све моје нимфе које су остале тамо и које ће се брзо утешити имајући у виду њихову „верност” спрам белих људи. Ако ми овде падне шака какво згодно парче, размислићу се.¹⁹⁴

Питате ме да ли што ловим овде и имам ли потомака? Ловим Књаже, но без потомака за којима уосталом и не жудим. Моје црне суграђанке, доброг су срца и на њи не могу се потужити. Сумњам да би се на њи могао потужити и неко који би био plus difficile од мене. М. b. Marquis de Rose могао би ми позавидети. Маркизу хвала на сећању. Молим вас да га поздравите од моје стране.¹⁹⁵

¹⁹² Исто, 29. децембар 1898.

¹⁹³ Исто, 5. фебруар 1899.

¹⁹⁴ Исто, 29. март 1899.

¹⁹⁵ Исто, 5. децембар 1901.

КОСТА ДИНИЋ И БОЛЕСТИ

Ја сам за сада потпуно здрав иако сам овде имао једну добру грозницу, која је последица умора од путовања, но које сам се после 24 часа курталисао. С времена на време није згорег имати по коју грозницу, која вас добро продрма, но после које се ви осећате здравији и расположенији. Такав је карактер ових грозница које трају само један дан. Редовно сваког месеца имам по једну грозницу које трају само један дан. А то није много, нити ме оне и најмање ослабе. Том приликом бар се користим да добро очистим организам, те узмем једну добру дозу кинина, па спокојно чекам да прође месец дана, док идућа не наступи. Не брините се дакле, јер се добро негујем и чувам.¹⁹⁶

И овог месеца имао сам једну грозницу коју сам пресекао после 24 сахата па сутра дан као да ништа није ни било. Када стигнем у Попокабаку, сигурно ћу имати једну грозницу од умора на путу. То ће бити реакција која после умора долази. Узећу наравно једну добру дозу кинина пред полазак као превентиву. Кинин, то је диван афрички медикамент. Он се овде троши као једно сјајно средство против грознице.¹⁹⁷

Последњих 20 дана имао сам 4 грознице. Свакојако оне су лаке природе и с тога мислим да и неће уздрмати моје опште здравље...¹⁹⁸

У последњим писмима јављао сам вам да од неког времена чешће обољевам и да ми здравље деклинира... Услед рђавог стања мога здравља ја сам напрасно напустио Попокабаку 20^{ог} јануара и синоћ приспех овде после грудног путовања по највећој киши пешке... да стање здравља мога и ако је доста озбиљно, ни најмање није очајно. Болест је у бубрезима и црној цигерици коју сам на време приметио, од које сам се поплашио, јер последице су врло озбиљне и опасне природе, па да би их избегао, ја бегам из Попокабаке

¹⁹⁶ Исто, 3. август 1897.

¹⁹⁷ Исто, 2. септембар 1897.

¹⁹⁸ Исто, 11. новембар 1898.

и идем Боми... Ја сам лекар и знаћу избећи опасне последице. Многе сам чиновнике због тога експедирао у Европу и они ми пишу похвална писма. Кад сам умео њих да сачувам умећу ваљда и себе. Као што рекох ја путујем право у Бому. Тамо се надам добити одсуство од гувернера да могу провести у санаторијуму у Банани на мору 5 до 6 недеља... Да завршим овде драги Књаже јер умор ме је савладао и бацам се у наручје богу Морфеју да ме он опорави.¹⁹⁹

После 40^{то} дневног веома трудног и уморног путовања, стигао сам у Бому 2^{ог} овог месеца. Од Попокабаке до Тумбе мој пут био је жалостан и питао сам се да ли ћу жив стићи у Тумбу. На том путу а по највећој киши пробавио сам 28 дана а срећно пређох брда, врлети, провалије, валовите реке пуне крокодила, час пешке, час на чамац,

час на леђима мојих црних пратилаца... На том путу сем грознице имао сам и других непријатности као н.пр. афричка бува... под именом chigne... осакатиле су ми прсте на ногама и толико су ушле испод ноката да их се још нисам опростио. Затим, у два маха напала ме је једна каравана црвених мрва за време спавања, да сам се једва жив спасао... Ево већ 8 дана како сам овде и могу вам рећи да сам се потпуно опоравио. Овде имам сав комфорт који ми је сада потребан. Добра соба са дивним погледом на Конго, храна добра, нега добра...Услед операције које сам праврио на ногама вадећи les chignes, још не могу да изађем у варош, јер нисам у стању да метем ципеле на ноге због болова...²⁰⁰

У последње време почео сам често побољевати да је крајње време да се тамо вратим и опоравим. Има већ шест дана како ме грознице неостављају. За моје три године афричког живота ово ми се није десило... Кад се пак укрцам на лађу, морски поветарац који ће

¹⁹⁹ Исто, 5. фебруар 1899.

²⁰⁰ Исто, 10. март 1899.

ми миловати моје спржено лице и ћелаво теме за време двадесето-дневног пута, опоравиће ме потпуно.²⁰¹

Услед болести и хрђавог здравља ја сам изашао из шуме Маумбе и пре неки дан овде дошао.²⁰²

Кад би ја могао у Србију ући на велика врата, ја се наравно не би предомишљао и одмах би се за тамо кренуо... јер да улазим у Србију кроз капицике, никако ми се несвиђа. Ја се и сам чудим како издржавам кад свакодневно умиру овде млади људи у року од три, четири дана. Прошлог месеца умрла су два чиновника, ономад пак саранили смо још једног а у овом моменту кад вам пишем има три опасно оболела болесника од хематурије. Ова болест траје три до четири дана и ако болесник дочека пети дан, може се рећи да је болесник спасен... Кад би имао бар мало уверења да су у Србији велика врата малчице одшкринута ако баш не зјапе, ја би дошао, јер криво би ми било да за љубав Сашину и г-ђе Машин оставим моје кости у Африци.²⁰³

68

Ја се чувам да не назебем, помислите само. Тако сам се аклиматизирао. Таман кад се добро аклиматизирам „одапећу” једног дана. Једном се мре, било овде, било тамо.²⁰⁴

Врло опасно оболео услед опаких *fièvres paludeennes* које су ме обориле у кревет и држале десет дана без да попусте. Ослободио сам се грозница тешком муком, но оне су ме тако изнуриле да се једва на ногама држим.²⁰⁵

Грознице су престале неко време, па се опет повратиле и трајале 3-4 дана.²⁰⁶

²⁰¹ Исто, 6. октобар 1899.

²⁰² Исто, 24. јануар 1902.

²⁰³ Исто, 28. април 1902.

²⁰⁴ Исто, 30. јун 1902.

²⁰⁵ Исто, 20. април 1903.

²⁰⁶ Исто, 10. мај 1903.

ПОНОВО У СРБИЈИ

Браћајући се из Конга у Европу, сазнаје од путника за догађаје у ноћи између 28. и 29. маја 1903. године када су официри завереници убили краља Александра и краљицу Драгу. На ову вест Динић одлучује да дође у Србију.

Народна скупштина позвала је кнеза Петра Карађорђевића и одлуком донетом 15. јуна 1903. године изабрала га за краља Србије. Мајски преврат 1903. године био је прекретница у политичкој историји Србије и означио је нову етапу у животу Косте Динића.

Динић прво долази у Женеву где је задужен да заврши неке послове краља Петра. Један од послова је да реши проблем настао у вези краљевог дуга из 1871. године. Код њега је долазио извесни Roche. Тај човек није имао при себи апсолутно никаквих докумената да би се могло ступити у преговоре. Показивао је неке папириће без вредности и Јаша му је рекао да он има налог да преговара само на основу докумената од вредности. Он је био тако безобразан – нарочито његова жена да му је Јаша рекао да се обрати Суду јер он с њиме неће да има посла. Он је тада почео претити новинама... И заиста сутра изашао у *Genevois* један чланак који вам овде шаљем... Ја сам одмах позвао Андреју к мени и питао га зна ли што о тој ствари. Он ми је тад рекао да зна и да се добро сећа да сте Ви његовом оцу дали налог да ову ствар уреди и исплати. Рекао сам му да одмах јави Николи о том и да он демантује све што је о том у новинама изашло... С тога сам ја одправио данас Андреју у Париз и рекао му да препоручи Николи да ту ствар расправи и демантује чланак из *Genevois* и ако то неучини да ће зло проћи и он и отац му и да ћу ја отићи у Париз да се с њима израчунам... Никола је крајња вуцибатина и најциничнији швиндлер кога се треба отрести. То је фаталан човек по Вашу кућу... Ја се налазим у грозничавом расположењу да што пре поздравим мог милог Краља, да што пре видим отаџбину моју, мајку моју, родбину моју.²⁰⁷

²⁰⁷ АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, Младаљачки дугови књаза Петра Карађорђевића 1872–1903, *Писмо К. Динића*, 27. јул 1903. У чланку под насловом „Мало историје” са много алузија говори се о љубавној афери краља Петра и његовој куповини крста са дијамантима од извесне даме по имену Richet.

*Др Коста Динић
лекар*

73

Његов повратак Београдске новине у броју од 29. јула 1903, забележиле следећом дневном вешћу из престонице: „...Др Коста Динић бивши окружни лекар који је провео неколико година у Конгу као колонијални лекар, вратио се у отаџбину”.²⁰⁸

По доласку у Београд, 9. августа 1903. године, др Коста Динић је постављен за физикуса округа београдског и личног лекара краља Петра I Карађорђевића.²⁰⁹ Као београдски лекар ускоро је на годишњем скупу Српског лекарског друштва примљен за редовног члана. На седници друштва која је одржана у јануару 1904, одржао је предавање под насловом *О здравственим односима у Конгу* када је своје колеге упознао са организацијом медицинске службе и здравствено-просветним проблемима са којима се сретао у овој земљи. Овај једини рад који је др Динић изложио пред колегама у домовини није сачуван.

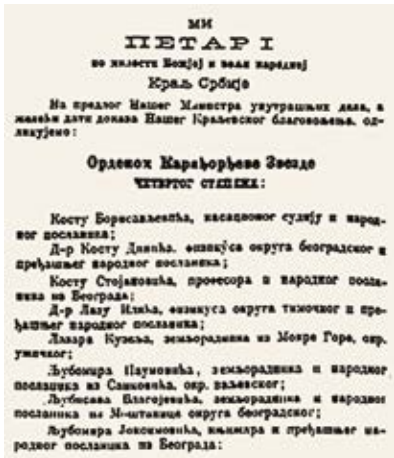
У оквиру прославе сто година од Првог српског устанка и крунидбених свечаности краља Петра I Карађорђевића, одржан је од 5. до 7. септембра 1904. године у Београду Први конгрес лекара и природњака. Др Коста Динић се налази међу 433 делегата из Србије и иностранства.²¹⁰ Отварању конгреса у дворани Народног позоришта присуствовао је краљ Петар који је у паузи, у својој ложи, примио све присутне учеснике и сваком предао спомен-медаљу Конгреса.

²⁰⁸ В. Pavlović, нав. дело, б.п.

²⁰⁹ *Српске новине*, Београд 12. август 1903, 1; *Државни календар* за 1904, 34; Исто за 1905, 31, 158; Исто за 1906, 34, 158.

²¹⁰ *Први конгрес српских лекара и природњака под највишом заштитом његовог величанства краља Петра I у Београду* 5, 6 и 7 септембра 1904 год, књига прва, I лекарско-апотекарска секција, Београд, 1905, LIII, 1.

74

8. септембра 1904. године одликован је орде-
ном Карађорђеве звезде четвртог степена за по-
себне заслуге за домовину.²¹¹

Неколико месеци у 1906. години, обављао је
дужност краљевог секретара (у ађутантском днев-
нику као секретар помиња се од 26. априла до 12.
октобра).

Устаник у БиХ, саборац, лични лекар краља
Петра I, истовремено и његов блиски сарадник
и поуздан саветник, др Динић је заједно са Ја-
шом Ненадовићем и Живојином Балугџићем²¹²
утицао на краља, а тиме и на политику земље,
посебно на односе двора, странака и јавности.
*На тај начин, Краљ Петар I се окружио својим
оданим пријатељима и даљим рођацима који су
били уз њега, те су обављали многе политичке по-
слове. За време кризе Стојановићеве владе, Краљ
Петар је 1906. године упутио писмо српском по-
слинику Вујићу у Лондону у коме му је нудио да са-
стави нову владу – писмо је написао др Динић а
Краљ потписао.*²¹³

Српска влада и Двор одлучили су да се српска војска опреми модерном, брзометном артиљеријом и да гради стратегијски важне железничке пруге. Зато је требало обезбедити зајмове у иностранству и донети одлуку чије ће се наоружање поручити. Борба око наруцбина артиљерије и муниције трајала је неколико година. Научник и политичар Јо-

²¹¹ Српске новине, Београд 8. септембар 1904, 2.

²¹² Живојин Балугџић (1868–1941), дипломата, публициста. Због чланка „Рушите двор” за време Обреновића мо-
рао да побегне у Аустро-Угарску. Радио у Немачкој и Швајцарској као дописник страних листова. 1903. године вратио
се у Србију и постао шеф Пресбирора и секретар краља Петра. Од 1906. био је у дипломатској служби.

²¹³ В. Pavlović, *nav. дело*, б.п.

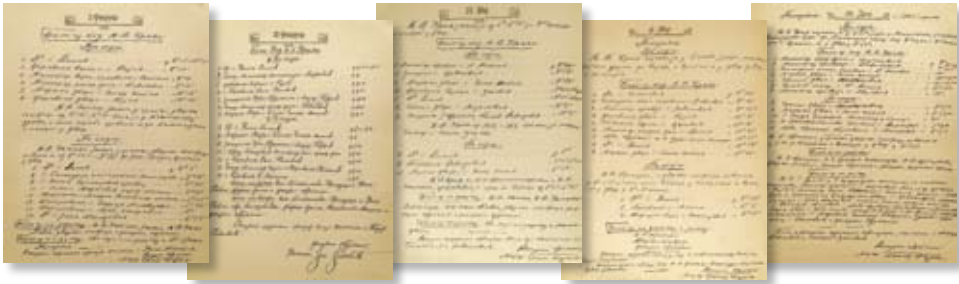
*Sp. de Juan
rekap*

75

76

ван Жујовић, пријатељ Косте Динића, приликом избора Петра Карађорђевића за краља важио је за противника династије. Односи су се погоршали после објаве Косте Динића у *Самоуправи*, *Одјеку* и *Политици* како му је Жујовић у приватном разговору рекао да је двор примио милион динара мита из Беча да би се определио за куповину њених топова.²¹⁴ На претресу Живојину Балугџићу кога је тужио Никола Пашић за увреде путем штампе, Балугџић помиње сукоб Динића и Жујовића.²¹⁵ Жујовић у *Одјеку* изјављује: 8. новембра прошле године, око 5 час. по подне, дошао ми је у посету г. Др. К. Динић. У подужем разговору о јавним и приватним стварима, ја сам њему и ово рекао. Није добро што је Балугџић и Краљев приватни секретар и шеф пресбирео и приватни сарадник страних новина, јер може ласно наступити врло неугодан сукоб између разних положаја и послова. Још ће горе бити ако се обистини, што сам чуо, да је Балугџић заступник неког лиферанта тих топова; јер ако су страни лиферанти, код толиких овдашњих банкара, адвоката и других посредника, њега изабрали, то није, за цело због његових новинарских способности, већ због његових веза са Двором и Владом. Добро би било да Краљ обрати пажњу на његове послове. Ја се ових мојих речи врло добро сећам, већ и за то што сам

²¹⁴ В. Казимировић, *Црна рука, личности и догађаји у Србији од преврата 1903. до Солунског процеса 1917. године*, Крагујевац-Београд 1997, 245; Ђ. Ђурић, *Српски интелектуалац у политици, политичка биографија Јована Жујовића*, Београд 2004, 61.

²¹⁵ *Политика*, Београд 19. фебруар 1905, 2.

77

ствари придавао важности и што сам их говорио личноm лекару Њ. В. Краља. О каквомe интересовању Двора за извесни систем топова и о тобож примљеном милиону, нити сам, до онога дана, што од кога чуо, нити коме говорио. Да сам тако што већ чуо, вероватно је, да се не бих устезао и то рећи г. Др. К. Динићу; нити бих се данас устезао то признати, ма то било речено „у четири ока”. Двор нисам онда никако помињао, нити сам прекјуче г. Др. К. Динићу објашњавао, да се та реч „односи на неке личности блиске двору”, као што он сада наш последњи говор пред редакторима „Самоуправе” опет конфузно представља.²¹⁶ Сукоб и препуцавање путем новина Динића и Жујовића је трајало још неко време.²¹⁷ Сукоб између председника владе Николе Пашића, војних врхова и двора завршио се куповином наоружања у Француској, и уклањањем Јакова Ненадовића и Живојина Балугџића који су нагињали споразуму са бечком владом. Иако је Динић као истакнутији радикалски првак био посланик у Народној скупштини, радикали су 1905, у сукобу око српских државних набавки, тражили и његов одлазак са двора.²¹⁸ Дописник „Цајта” јавља свом листу, да му је један пријатељ г. Пашића казао, да ће из околине Краљево, на захтев г. Пашића, бити уклоњен и краљев лекар г. д-р Динић. Као узрок том уклањању наводи се то, што је г. Динић саопштавао г. Балугџићу у Земун важне ствари.²¹⁹

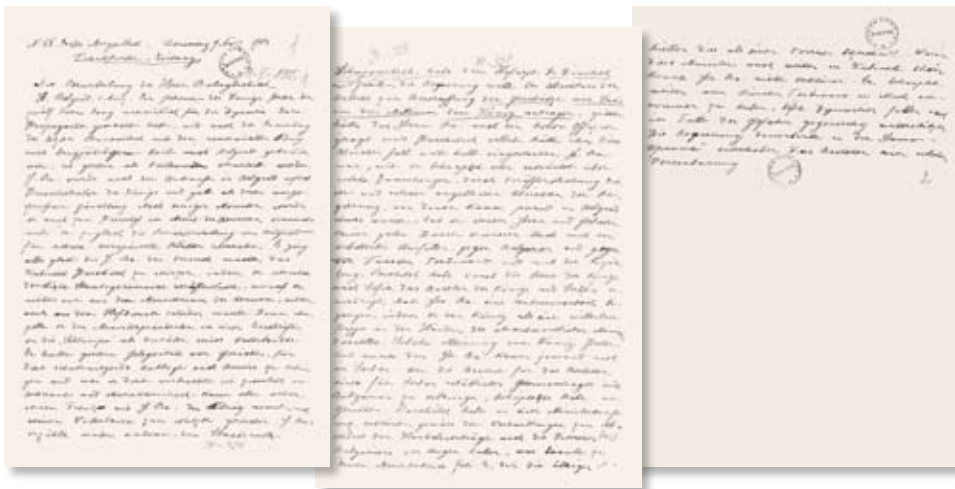
Почетком 1905. године долази до судске парнице између Динића и Мише Свилокосића, због дуга насталог док је Коста

²¹⁶ Одјек, Београд 2. март 1905, 2.

²¹⁷ Политика, Београд 26. фебруар 1905, 3; Исто, 28. фебруар 1905, 2, 3; Исто, 7. март 1905, 2; Самоуправа, Београд 19. фебруар 1905, 3; Исто, 24. фебруар 1905, 1; Исто, 25. фебруар 1905, 2; Исто, 4. март 1905, 1-2; Исто, 7. март 1905, 3; Исто, 8. март 1905, 2.

²¹⁸ Д. Борђевић, Царински рат Аустро-Угарске и Србије 1906–1911, Београд 1962, 72.

²¹⁹ Политика, Београд 24. март 1905, 2.

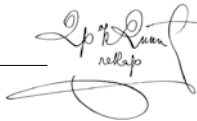

боравio у Африци. Г. Свилокосић, који се бавио овде својим послом, тужен је од стране г. Динића за извештан дуг. Позив да престане суду, г. Свилокосић је добио у прошли понедељак по подне. Следујући томе позиву г. Свилокосић је изјавио: да он тај дуг не одриче, али да сматра да су српски судови ненадлежни да о томе суде, јер је г. Свилокосић страни поданик и јер је дуг учињен у страниј држави. На захтев суда, г. Свилокосић је понудио јемца у лицу г. Ж. Барловца, и изјавио да због својих послова мора путовати из Београда... Ова афера изненадила је цео свет, јер су г.г. Свилокосић и Динић били врло добри пријатељи.²²⁰ И наредни бројеви београдских листова доносе изјаве Динића и Свилокосића.²²¹

Из података о краљевом кретању и активностима можемо пронаћи штуре податке о др Динићу. Поред тога што је свакодневно био са краљем у двору, Динић га је пратио

²²⁰ Исто, 8. фебруар 1905, 2.

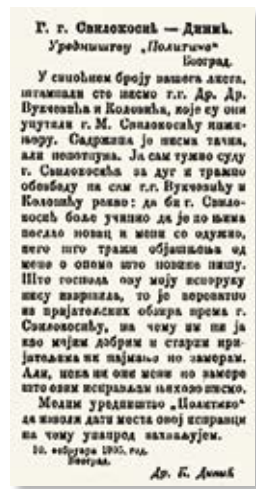
²²¹ Исто, 9. фебруар 1905, 2; Исто, 10. фебруар 1905, 2; Самоуправа, Београд 9. фебруар 1905, 3.

и на путовањима. Једно од путовања је испратила Политика кроз бројеве од 9. до 20. септембра 1905. године. Том приликом краљ, престолонаследник Ђорђе и свита су посетили Крагујевац, Кнић, Чачак, Пожегу, Ужице, Чајетину, Златибор, Бајину Башту (манастир Рачу), Горњи Милановац (где су боравили од 16. до 18. септембра 1905),²²² Рудник, Тополу... Такође је пратио чланове краљевске породице на путовањима: принцезу Јелену у Рибарску бању и Беч,²²³ сваке године кнез Павле је ишао у Хале, где је остајао месец-два, а пратио га је др Динић.²²⁴ Заједно са осталим дворским особљем дочекивао је и испраћао чланове краљевске породице и друге важне личности са београдске железничке станице.²²⁵

Нездрави клима Конга начела је његово здравље и четврту упалу плућа није успео да преболи. Преминуо је 18. јануара 1907. године, у педесеттрећој години живота.²²⁶

Сахрањен је у 3 часа после подне на београдском Новом гробљу, уз присуство званичних личности тадашњег политичког и културног живота, породице, многобројних пријатеља и поштоваоца, и то у гробници коју је за њега купио краљ Петар I. На опелу у цркви некролог је држао др И. Коловић, народни посланик. Краљ Петар I, престолонаследник Ђорђе, краљевић Александар, принцеза Јелена и принц Павле положили су венце на одар покојника.²²⁷

79

²²² Политика, Београд 2. септембар 1905, 2; Исто, 17. септембар 1905, 2; Исто, 18. септембар 1905, 2; Исто, 19. септембар 1905, 2, 3.

²²³ Исто, 6. јул 1906, 2; Исто, 6. август 1906, 2.

²²⁴ Исто, 3. јун 1904, 3; Исто, 21. август 1904, 3.

²²⁵ Исто, 6. октобар 1904, 2; Исто, 14. октобар 1904, 2; Исто, 15. август 1905, 2; Исто, 16. август 1905, 2; Исто, 29. децембар 1905, 2.

²²⁶ Б. Милица, Динић Коста, Српски биографски речник, књ. 3, Д-3, Нови Сад 2007, 288; Политика, Београд, 18. 1. 1907, 2; The British Medical Journal, Medical News, 16. feb. 1907, 397; Српски архив за целокупно лекарство, св. 11, Београд 1907, 512; Самоуправа, Београд 18. јануар 1907, 2; Исто, 19. јануар 1907, 1-2.

²²⁷ Политика, Београд 20. јануар 1907, 2; Исто, 30. јануар-1. фебруар 1907.

Др Коста Динић
лекар

80

Др Коста Динић је био свакодневно присутан на двору. После смрти краљ Петар је давао стипендију његовој ћерки Данки, којој је то био једини приход за живот и школовање. Кад је краљ Петар одлучио, крајем 1909, да укине стипендију, Данка му се обратила једним дирљивим писмом у коме га је подсетила на заслуге њеног оца. Тражила је да настави са давањем помоћи, што је краљ и прихватио.²²⁸

У Динићевом животу има неколико етапа које су испресецане режимским прогонима и хапшењима: детињство и почетак школовања у Србији, затим боравак на студијама у Паризу, повратак у земљу и бављење лекарским и политичким радом, одлазак у белгијски Конго да би на крају постао краљев лекар и саветник.

У политичком животу Србије, Динић никада није заузимао истакнуто место, али сва превирања 70-их и 90-их година XIX века нису могла да прођу без његовог учешћа. Два пута је биран за народног посланика. Касније, по свом положају као краљев лични лекар, једно време и секретар, као и по образовању, Динић је припадао највишем слоју српског друштва.

За Константина Динића, историчар Чедомир Антић каже: један од оних немирних духова који су обележили епоху краја географских открића из друге половине XIX века.²²⁹ Док неки биографи тврде да је Динић „први српски истраживач и етнограф” на тропском континенту, други наводе да је основао болницу у Леополдвилу.²³⁰ Био је добротвор Београдске трговачке омладине и имао је чин резервног санитетског капетана.

²²⁸ Д. Живојиновић, *Петар I Карађорђевић, живот и дело, у отаџбини, 1903–1914. године*, Београд 1990, 250; АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Даринка Динић краљу Петру*, Београд 13. децембар 1909.

²²⁹ С. Антић, *Четрнаести војвода и девет баба, из друштвене историје нововековне Србије*, Београд 2009, 114.

²³⁰ D. Janjlić, *Otkrio sidu pre 100 godina*, www.vesti-online.com/Stampano-izdanje/28-11-2010/Zavicajnik/99901/Otkriosidu-pre-100-godina.

82

У некрологу су за њега рекли: По природи био је веселе нарави, врло чио и живахан. Своју једину ћерчицу, своју стару и тужну мајку, милу сестру и добру браћу оставио је пре времена да плачу, а растужио је и многобројне пријатеље и познанике, који су га ценили као доброг, искреног, несегичног и честитог човека. Нека му је мир, кога за живота није много уживао, вечан и лака земља, коју је толико волео.²³¹

81

²³¹ Др Коста Динић, *Српски архив за целокупно лекарство*, св. 2, Београд 1907, 110.

КОЛЕКЦИЈЕ

У периоду између 1896. и 1903. године др Динић је, поред својих редовних лекарских обавеза у Конгу, прикупљао изванредне уметничке и занатске предмете као и многобројно оружје домородаца које је приликом повратка у Србију са собом донео. Из његових писама видимо вредност и бројност сакупљених предмета. Створио је збирку која би да је у целини сачувана, представљала највећу збирку материјалних споменика конгоанске културе у Србији. Ипак, постојање једне такве збирке као и збирке оружја краља Петра I коју је добио на поклон од др Динића, представља један сјајни моменат у историји развоја ваневропских збирки у Србији.

88

Сад коју о колекцији. Јавио сам већ да сам постао collectionnaire surage и да имам једну од најбољих и најпотпунијих колекција. То ми овде сви признају и сматрају као доброг connaisseur. Јавио сам Вам такође да сам ресто моје колекције поверио Др. Corevon-у, Швајцарцу

из Lausanne и железничком лекару у Гумби јер то нисам могао са собом вући. То је честит човек и на њега се могу потпуно ослонити. Тамо има дивних ствари као: pinter d'ivoires, defenses d'hypopotames, lance, flèches, peau de leopards etc. vanneries, nettes indigenes etc. Штета само што то нећете скоро примити јер он се враћа у Швајцарску тек догодине

у фебруару. Имаћете дакле марта месеца. Са тога гледишта district du Kwango камо идем интересантан је нарочито због кожа леопарда, iguanes, крокодила, музике и.т.д. Ја ћу собом сигурно понети толико колико сада имам... Ви велите да се неженирам и да вам кажем шта сам све потрошио, па да ми новац пошаљете. Ја вас пак молим да ме невређате и да примите то као успомену од Које Конголезца као што ће Која Конголезац примити од вас и у своје време какву успомену. Тада ћемо бити квит. Почео сам да правим колекцију од дивних тица и већ имам неколико које сам секцирао и кожу препарирао са savon arsénical и parhtaline па ћу тамо испунити. У Kwango правићу колекцију дивних лепгирова и разних колеоптера који су тамо од велике вредности. Уопште експло-

71

атисаћу цео Congo у животињском царству а исто тако и са гледишта етнолошког. Жао ми је што не могу биљно царство да експлоатишем, једно што нисам природњак, а друго што је скопчано са тешкоћама нарочито око преноса. Све би дошло увенуло.²³²

Шаљем вам овде и списак ресто ствари које сам оставио др Корвону које ће собом понети када се буде враћао у Европу. Видећете из овог и из прошлог списка да има свега 277

²³² АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903, 22. јул 1897.

и више ствари које ћете имати. А замислите још и оне које ћу собом понети. Имаћете формалан етнографски музеј Конга и не знам где ћете то све сместити.²³³ Не сећам се да ли се међу стварима налази једна кожа од игуаме (jennvre de gros lezard) која наличи на кожу од крокодила. Ако није тамо онда је међу стварима које сам оставио у Тумби др Корвон-у. Овде у Тумбу-Мани један indigène, донео је пре неки дан на продају једног скоро убијеног игуаму, чије је месо права *délise, tendre très recherché*. Пошто сам лепо секцирао, скинуо кожу, ми смо га овде у сласт појели. Бифтек изврстан и могао би претставити на најбољим таблама европским. На први мах изгледа одвратно јести га, но после пробе, мора човек да репетира. Читајте у речнику шта се прави од њега, па ћете видети. Од коже се прави дивни – *étuis et porte monnaies*. Овде сам прибавио такве две коже.²³⁴ ...доктор Корвон кад се врати ће вам предати такође два сандука још лепших ствари. Уз пут и овде, већ сам набавио прилично ствари, као ножева „*banaka*”, две змијске коже и један врло леп *matier a tisser les ragnes digènes*. ... Једна кожа од леопарда кошта овде 16 франака вредност у штофовима и перлама. Видели урођеници да ми радо тражимо те коже, па се научили да нас уцењују. Сада је доста скупо; но ја се надам добити јефтиније, нешто ћу купити а нешто добити за услуге које укажем.²³⁵

Што се тиче колекција марака за *princesse Elena*, довели сте ме у велику неприлику, а ево зашто. Не знам просто како да их набавим. Овде нема а и да има, ја немам пребијене паре да их купим. Све што сам имао од новца потрошио сам их у Тумби живећи а купио сам марака за 60 франака које ће ми требати за моју афричку кореспонденцију... Даље од Тумбе као и у целом Конгу не постоје *Bureau de poste*. Сваки који пође на пут купи још у Боми марке за кореспонденцију. Ја овде нећу

²³³ Исто, 3. август 1897.

²³⁴ Исто, 2. септембар 1897.

²³⁵ Исто, 15. септембар 1897.

Dr. R. V. V. V.
Lient

видети новац све до реке Конга. Штофови и перле, то представља новац. Што се тиче старих штампблираних марака и оне се плаћају као и нове и још скупље. Но ја ћу гледати свакојако да вам их набавим ...Узгред упитах chef de poste за марке и он ми даде његову нештампблирану. Шаљем вам и потпуну колекцију поштанских карата нове и старе емисије које ми је дао chef de poste.²³⁶ Добио сам писмо од вашег доброг Сандра. Он чак из Петрограда сетио се на Коју Конголосца. Добро дете. Јавља ми Сандра да је положио неки испит, шаље неке марке да их овде конговским променим, вели да ме Ђорђе поздравља и обећава да ће ми и он писати... Сад ћу и ја њему да пишем и да му пошаљем разне марке конговске. Има нека нова марка, а од нове године мењају се све и биће нова емисија. Ја ћу афранширати и ваше и његово писмо новим маркама па му их ви пошаљите. А у писму његовом послаћу му старе марке које имам.²³⁷

Мило ми је што сте примили ствари које сам вам послао по Lient. Haas-у. Како видим ви сте их већ поређали у antichambre. Међу стварима које сам вам послао има без сумње и оних које много не вреде, но ја нисам имао времена да их сортирам, због изненадног

²³⁶ Исто, 2. септембар 1897.

²³⁷ Исто, 28. новембар 1900.

пута Lient. Hass-a. Ви обесите на зид само оне које су најлепше и за које мислите да су оригиналне. Остале ставите на страну – на таван – док се ја не вратим. Што се оружја тиче, оно ако није баш лепо ипак карактерише оне пределе, одакле долази. Са гледишта етнографског има вредности. Наравно има и лепшег оружја, но оно опет долази са друге стране и израђено је од племена које је савршеније у култури и које је чешће долазило у додир са европљанима... Кад би могао да добавим једну колекцију des haches de Kassai, то би било од неоцењене вредности. Племена која тамо живе sont forgerous de premier ordre. Њихове секире јесу en fer forgé et sculpté. На жалост оне су веома ретке а нарочито веома скупе. Но ја сам се тврдо решио и то да добавим. Имам само једну, но она није ни издалека тако лепа као што их има. Међу копљима има врло лепих. Свега 20 копаља имам и готово сва без изузетка лепа су. Што се тиче défense d'éléphante грешите ако мислите да су она од слонова. Бели слонови зуби су веома ретки а ево зашто. Када се слон убије, њему се отсече глава и иста се

93

94

закопа у земљу да иструли да би се зуби могли повадити, јер скоро је немогуће одмах извадити зуб који је јако углављен у вилицу. Видео сам караване људи који носе слонове зубе, али ниједан није бео. То црnilo је само споља, нека танка навлака, зато узмите стругалицу и пробајте да мало састружете, видећете да су зуби бели и да је то само споља. Зубе од леопарда извесни урођеници носе о врату као талисман – амајлију. Рогова од носорога нема овде, јер је он овде веома редак. Dans le haut Congo, рекли су да их тамо има и ја сам обратио пажњу мојим кореспондентима који тамо живе. Што се тиче предела у коме сада живим изгледа да сам се преварио у рачуну и да овде нема Бог зна шта. Са гледишта колекционирања много сам изгубио када сам Тумбу напустио. То је станица кроз коју морају сви проћи и који силазе – du fin fonds du Congo. Ту се морају задржати и ту сам имао прилике да купим а и на поклон добијем. Овде пак ничег од тога. Стога сам на све стране експедирао

Dr. R. V. V. V. V.
Leklar

писма и опоменуо моје познанике на њихова обећања. Ако одрже обећања имаћете дивних ствари.²³⁸

На жалост нећу моћи Ђорђа да задовољим са једном кожом од мајмуна. То је једна прљава животиња која краде и великог квара чини. Добра је за менаџерије а не за апартамане. Гледаћу да Ђорђу и Сандри нешто лепше донесем наравно под условом да слушају и да добро уче.²³⁹

Сва копља – lances – јесу од народа Горњег Конга око Stanley Falls-а и околине и ја их више не могу добити... Што се лукова тиче – ares – имам их 5 комада, правих урођеничких које ћу собом понети јер одавде апсолутно је немогуће експедирати за Европу. Ви углавном имате све оригиналне урођеничке ствари и можете бити сасвим задовољни... Жао ми је што још нисте примили ону лепу трубу од слоноваче јер је она врло ретка и од вредности је. Што се тиче слонове кљове, моја је јарка жеља да када се вратим у Европу да је са собом донесем. Но то ће бити врло тешко јер овдашња држава не да да се одавде износи, сем да се плати пијачна цена од 25 или 30 франака... Што ви велите да вам исту добавим, ма коштало и хиљаду франака, то је све лепо, но мука је добавити јер држава – met sa patte dessus. Кад још додате томе – les droits de sortie et autres taxes – просто немате рачуна.

²³⁸ Исто, 12. октобар 1897.

²³⁹ Исто, 30. новембар 1897.

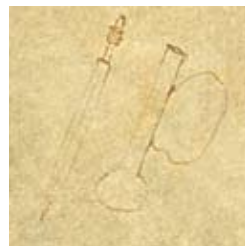
Но поред свега тога ја сам желим да имам један велики зуб и гледаћу да ме што јефтиније дође, наравно и вас. Но, унапред вам кажем, ако буде папreno, ја се нећу упуштати у куповину.²⁴⁰

Зуб је овај мени до гуше: кривина му је мала што му даје већу вредност. Шупљина му је такође незнатна што му такође даје још већу вредност јер је масиван... Како сам био докон, ја сам пројектовао једно огледало од ових зуба које би по моме мишљењу било и лепо и елегантно и скупоцено.²⁴¹ Потрудиће се да набави још један зуб за кнеза. Кожу животиња урођеници подеру тако да не може да набави целу. Трудиће се да набави десетак штитова, али су направљени од лошег материјала.

Што се тиче ствари за колекцију имаћу у виду ваше препоруке. Односно, стреле са дрвеним врхом овде могу да набавим и већ имам неколико. Лукова – аres – имам 5 но они нису особито лепо. Нарочите справе за ношење стрела нема нигде у Конго. Они носе стреле у мале корпице од којих имам две. Од ножева, овде се носи само једна врста...²⁴²

Динић је послао кнезу Петру сандук са стварима али на брзи-ну и није успео да прибележи шта све има. Знао да има доста зуба од хипопотама и два омања пара зуба од слона, затим ножеви, музика итд.²⁴³

Из Боме Коста јавља: Жао ми је што се налазим у пределу где нема ничег интересантног за колекцију. Имам један добош tam-tam indigène du Mayumbe и један повећи фетиш.²⁴⁴

72

95

²⁴⁰ Исто, 27. јануар 1898.

²⁴¹ Исто, 27. септембар 1898.

²⁴² Исто, (28.) фебруар 1898.

²⁴³ Исто, 29. септембар 1898.

²⁴⁴ Исто, 20. април 1903.

Предмети који се чувају у породици Белосавић

У породици Белосавић у Београду, чува се мала збирка од 30 предмета: мач, дрвена фигура претка народа Балуба, музички инструмент-санза, барутница, плетене корпе, поклопци и асуре, кожа мравоједа, зуби нилског коња, слонове кљове, предмети од сло-

109

новаче (печат, алка за салвету, чашица, муштикала), чешљеви од дрвета и пружа, сат који је добио од краља Петра I... Вративши се у домовину, велику количину предмета из Африке сместио је у једној соби своје куће у Његошевој 18. Исто толику колекцију из Конга, поклонио је још у Женеву, краљу Петру I. Колекција је красила једну собу у двору до 1915. године. У току Првог светског рата, 1915. године, породица др Динића напустила је Београд, а тиме и збирку. На кућу у Његошевој пала је бомба, а инвентар куће је опљачкан. Са осталим предметима

96

развучена је и уништена и та збирка. Сачувало се само 30 предмета који су и данас у породици Белосавић.²⁴⁵

Из дописа објављеним у „Искри” сазнајемо да је купио фетиш стерилитета на коси у облику пирамиде на којој је насликана змија, вертикални разбој који је утврђен са једне стране за таван а са друге за под... *Кокетне даме конголеске убадају у косу игле и чешљеве*

²⁴⁵ Đ. Petrović, Poreklo zbirke oružja iz Konga u Vojnom muzeju JNA, *Vesnik Vojnog muzeja JNA*, 8-9, Beograd 1963, 229-230.

исто као и наше. Ови су чешљеви или од дрвета или од слонове кости. Обично су са три до четири зуба и дугачки 10-20 центиметара.²⁴⁶

Шешир је, према причи која се преносила у породици Белосавић, Динић добио од свог колеге – локалног врача, јер је врач био нека врста доктора, свештеника и судије, и имао је неограничен утицај на шефа племена.

Поред тих предмета у заоставштини Косте Динића сачувано је 30-ак фотографија које представљају изузетну колекцију. За време свог боравка у Конгу, др Динић је снимео изградњу железнице, пријатеље, као и сцене из Африке. Такође је сачувано неколико фотографија колекције др Косте Динића, која је нестала у току Првог светског рата. У питању је снимак зида украшеног оружјем, накитом и музичким инструментима, и један снимак самог др Динића са малим делом збирке. *Према фотографијама, ова збирка конгоанског оружја обухватала је неколико стотина предмета и представљала је комплетно наоружање домородаца Конга са краја XIX века.*²⁴⁷

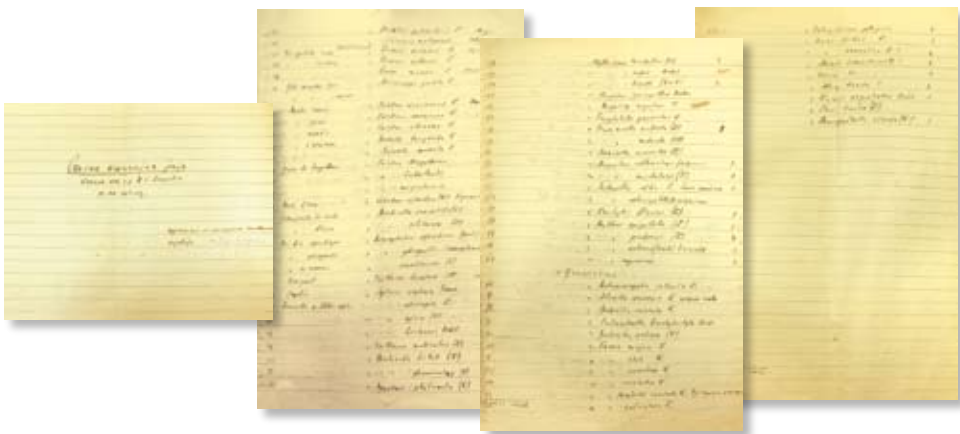
²⁴⁶ Српска писма из Конга – Др. К. Динић, 14.

²⁴⁷ Ђ. Petrović, нав. дело, 230.

Предмети који се чувају у Природњачком музеју у Београду

Музеју српске земље у Београду др Динић је 30. августа 1903. године поклонио збирку јаја европских птица (збирка се сада чува у Природњачком музеју). Списак је из на-
трулелих хартија преписан 1919. године. Првобитно Збирка је имала 390 експоната, али
услед ратова и других неприлика, број експоната је смањен, тако да износи 374 јаја од
175 врста птица, од којих су неке: ветрушка, орао, јастреб, кобац, луња, мишар, кукувија,
шумска и ритска сова, ћук, гавран, врана, сврака, креја, головрана, жуја, сврчак, име-
лаш, кос, славуј, бела плиска, шева, сеница, зеба, пеликан... Инвентарски бројеви од
2464-2650.²⁴⁸

111

²⁴⁸ Д. Станковић, *Збирка птица Природњачког музеја: Каталогски преглед Историјске збирке јаја*, Рад за стручно звање виши кустос, Природњачки музеј, Београд 2012.

Предмети који се чувају у Војном музеју у Београду

Према инвентарским књигама Војног музеја 11 предмета пореклом из Конга, покло-нио је крајем 1935. године генерал Душан Стефановић, министар војске Краљевине Ср-бије и канцелар краљевих ордена Краљевине Југославије. Генерал Стефановић је био чо-век близак двору, ађутант краља Петра I Карађорђевића у периоду када је др Динић био лекар краља. Пошто генерал Стефановић никада није био у Конгу, највероватније је те предмете добио на поклон од др Динића или самог краља. Међутим, не би се могло одре-ђеније ништа рећи да ли предмети потичу из приватне колекције др Динића или из збир-ке краља Петра I у двору. Повезаност те две личности, као и чињеница да су обе збирке уништене, односно нестале, у току Првог светског рата (за време владе Александра Ка-рађорђевића збирка се није налазила у двору) онемогућавају трасирање пута доласка збирке конгоанског оружја у Музеј.²⁴⁹ Четири стреле из Конга су поклон Музеја кнеза Павла 1938. године, три предмета су добијена од Етнографског музеја 1937 године, један српаста нож је откупљен од Колет Јанковић из Београда 1959. године, а 21 предмет је без података о начину набавке. Упоредивањем фотографија др Динића и предмета порек-лом из Конга Војног музеја, Ђурђица Петровић је утврдила да су предмети део збирке др Динића.

²⁴⁹ Д. Petrović, *нав. дело*, 232.

У **Историјском архиву** „Вера Вељашевић” чувају се лекарски рецепти пронађени на звонику цркве Св. Преображења Господњег у Смедеревској Паланци. Међу 300 рецепата налазе се два рецепта која је написао др Коста Динић. Рецепти су вероватно били архива апотекара Васе Јовановића, власника апотеке Свети Јован.²⁵⁰

По повратку у домовину др Динић је поклонио **збирку лептирова** др Боти Поповићу, кнезу Павлу и још једном свом познанику. Збирку лептирова поклонио је опет др Поповић пре Првог светског рата Етнографском музеју. Данас није познато где се ове збирке лептирова налазе.

89

²⁵⁰ D. Janojlić, *нав. дело*.

Дело

– *Le Képhir ou Champagne lacté du Caucase. Origine, morphologie du Champignon action physiologique et importance thérapeutique. Thèse pour le doctorat en Medecine présentée et soutenue par Kosta Dinitich. Faculté de Medecine de Paris. Paris. Imprimerie de la Faculté de Medecine, 1888.* (Физиолошка активност и терапијски значај кефира у облику гљиве, пореклом са Кавказа, у млечном шампањцу) Président de thèse G. Hayem. Bibliographie (69-71 str)

Необјављени извори

Архив Србије, Београд

- АС, ВШ, *Захтев Павла Станојловића за забрану сведочанства Косте Динића*, 1874, 124.
АС, ВШ, *Молба Косте Динића Великој школи за накнадни упис у III годину права*, 1875, 39.
АС, ВШ, *Телеграм шабачког начелства ректору Велике школе за уверење о владању Косте Динића и ректоров одговор*, 1874, 84.
АС, ДК, Фасцикла V, ред 1, *Дневник дежурног ађутанта Њ. В. Краља Петра I за 1905. годину*.
АС, ДК, Фасцикла V, ред 2, *Дневник дежурног ађутанта Њ. В. Краља Петра I за 1906. годину*.
АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Писма др Косте Динића из Конга 1896–1903*.
АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Даринка Динић краљу Петру*, Београд, 13. децембар 1909.
АС, В. Ј. Марамбо, ф. 1, *Младалачки дугови књаза Петра Карађорђевића 1872–1903*, Писмо Косте Динића, 27. јул 1903.
АС, ЛФ ВЉ-4, *Успомене Љотић Ј. Љубице*.
АС, ЛФ ЈЖ-299, 2. март 1905.
АС, ЛФ ЈЖ-328, 9. мај 1905.
АС, ЛФ МЈ-Батут-198, 28. новембар 1895.
АС, ЛФ МЈ-Батут-199, 19. мај 1896.

- АС, МУД-П, X, 152/1895.
- АС, МФ, *Пописне књиге становништва, Јагодински округ, варош Јагодина 1863*, књ. 153, ролна 12, стр. 92-93.
- АС, ПО, *Записи Саве Грујића*, кутија 82, бр. 193.
- АС, Регистар МУД-С, 1888, *Д-ра Динића, за лекара општине пиротске, одобрење*, ф. III, р. 296.
- АС, Регистар МУД-С, 1888, *Д-ра Динића Косте, саслушање што је ишао у Ниш без одобрења*, р. 1335.
- АС, Регистар МУД-С, 1890, *Др Косте Динића, одсуство*, ф. VIII, р. 597.
- АС, Регистар МУД-С, 1890, *Д-ра Косте Динића, заступање као посланика народног*, ф. IX, р. 795.
- АС, Регистар МУД-С, 1891, *Др Косте Динића, лекара среза јасеничког, одсуство*, р. 586.
- АС, Регистар МУД-С, 1892, *Косте Динића, одсуство*, ф. XII, р. 1521.
- АС, Регистар МУД-С, 1892, *Косте Динића, кривица због издатог лажног уверења обвезнику I позива Животи Дамјановићу да је лежао од срдобоље*, р. 2339.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Косте Динића, одсуство*, ф. IX, р. 466.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Косте Динића, молба да се премести за лекара бањског*, ф. X, р. 657.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Косте Динића, колика је плата пита начелство подрињско, напомена „Р”* 695.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Косте Динића, периодична повишица*, ф. XII, р. 1001.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Косте Динића, селибени трошак*, ф. XII, р. 1084.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Коста Динић, избор за лекара општине београдске*, р. 1572.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Коста Динић, кривица због издате сведоџбе лекарске*, ф. XXII, р. 591.
- АС, Регистар МУД-С, 1893, *Коста Динић, указ којим се поставља за лекара среза јадарског округа подрињског*, ф. IX, р. 414.
- АС, Регистар МУД-С, 1894, *Др Косте Динића, бившег средског лекара, Избор за општинског лекара Општине вароши Београда*, ф. XV, р. 621.
- АС, Регистар МУД-С, 1894, *Др Косте Динића, лекара општинског београдског, Отпуст из службе и не давање плате зато што је у затвору и његова жалба*, ф. XXIII, р. 2753.
- АС, Регистар МУД-С, 1895, *Др Косте Динића, средског општинског лекара, Молба за лекара среза космајског*, ф. XVII, р. 2170.
- АС, Регистар МУД-С, 1896, *Др Косту Динића, општинског средског лекара, Није пријавио имање за порез*, р. 1199.

Историјски архив Београда

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Одбија се жалба у којој ухапшени траже да се бране са слободе*, 16. септембар 1894, N 186/16С.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Писмо оптужених Првостепеном суду и министру правде*, 12. новембар 1894.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Писмо Првостепеног суда и министра правде*, 12. новембар 1894, N 22575/714 С.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Списак аката истраге по кривици Мих. Чебинца и осталих окривљених по делу велеиздаје*, N 2393.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Пресуда Првостепеног суда за варош Београд*, N 25429/94.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Одвојено мишљење*, N 25429/94.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Апелационом суду Косте Динића*, 3. јануар 1895, N 192/16 С.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Апелационом суду адвоката Косте Динића*, 3. јануар 1895, N 225/16 С.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Пресуда Апелационог суда*, N 1149.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Саопштење пресуде Апелационог суда*, 24. март 1895.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Касационом суду К. Динића*, 24. јануар 1895, N 1704/16 С.

ИАБ, Првостепени суд за град Београд, год. 1895, к. 380, *Жалба Касационом суду адвоката Косте Динића*, 26. јануар 1895.

Архив Српске академије наука и уметности, Београд

АСАНУ, Историјска збирка, *Мемоари Аврама Петровића од 1871–1903*, бр. 10039, лист 33.

АСАНУ, Пашићева збирка, *Писма Николе Пашића Миши Свилокосићу*, бр. 7885/1-19.

АСАНУ, *Записник седница Клуба Радикалне странке*, 999/II.

Грађа породице Белосавић

Извод из књиге рођених, превод на француски језик, 11/23. јул 1877.

Писмо краља Леополда II упућено др Кости Динићу, превод на српски језик, 16. јун 1897.

Фотодокументација

Објављени извори

Државни календар Краљевине Србије (са шематизмом), Београд, 1894, 177; 1895, 206, 207; 1896, 177; 1897, 130; 1898, 67; 1899, 138; 1904, 34, 150; 1905, 31, 158, 162; 1906, 34, 158, 162; 1907.

Жујовић Јован, *Дневник*, I, приредио др Драгоје Тодоровић, Београд 1986.

Календар са шематизмом Краљевине Србије, Београд 1889, 127; Београд 1890, 25, 183; Београд 1891, 12, 171, 173; Београд 1892, 12, 180, 184; Београд 1893, 199, 202.

Љотић Љубица Вл., *Мемоари*, Београд 1990.

Миланковић Милутин, *Успомене, доживљаји и сазнања из година 1909. до 1944*, Београд 1952.

Михајловић Павле-Паја, *Дневници*, приредила Јасмина Милановић, Београд 2010.

Николић Илија, *Пирот и срез нишавски 1801–1918*, Грађа, књига II, Пирот 1982.

Пауновић Горан, Делимичан попис државних службеника, црквених и војних лица у рудничком округу, према државном шематизму 1852–1914. године, *Зборник радова Музеја рудничко-таковског краја*, 1, Горњи Милановац 2001, 133–214.

Пашић Никола, *Писма, чланци и говори (1872–1891)*, приредили Латинка Перовић, Андреј Шемјакин, Београд 1995.

Перуничкић Бранко, *Чачак и Горњи Милановац, 1815–1865*, Чачак 1968.

Петровић Аврам, *Успомене*, приредила Латинка Перовић, Горњи Милановац 1988.

Поповић Љубодраг, *Шематизам Кнежевине Србије 1839–1851*, Београд 1999.

Раденић Андрија, *Прогони политичких противника у режиму Александра Обреновића 1893–1903*, Београд 1973.

Ценић Мита, *Испод земље или моја тамновања*, Београд 1983.

Ценић Димитрије Мита, *Избрани списи*, Београд 1988.

Штампа

Београдске новине, Београд 29. јул 1903.

Браник, XXIII, 1907, бр. 16.

Вечерње новости, Београд 28. новембар 1894, 1, 2; 29. новембар 1894, 2-4; 1-3. децембар 1894, 1-4; 5. децембар 1894, 1-4; 7-10. децембар 1894, 1-3; 12-17. децембар 1894, 1-4; 19-22. децембар 1894, 1-3; 31. децембар 1894, 1; 18. јануар 1907, 4.

The British Medical Journal, *Medical News*, 16. feb. 1907, 397.

Глас јавности, Крагујевац 3. август 1874. 1-2.

L'Étoile Belge, 30 novembre 1896.

L'Autorité, Paris 24. februar 1888.

La Patrie, Paris 23. februar 1888. godine.

Јавност, Крагујевац 22. јануар 1874, 3; 12. фебруар 1874, 1-2; 22. фебруар 1874, 4.

Одјек, Београд, 10. април 1894, 30. јул 1894; 23. децембар 1894, 1-4; 2. март 1905, 2.

Политика, Београд 3. јун 1904, 3; 21. август 1904, 3; 6. октобар 1904, 2; 14. октобар 1904, 2; 8-10. фебруар 1905, 2; 19. фебруар 1905, 2; 26. фебруар 1905, 3; 28. фебруар 1905, 2, 3; 7. март 1905, 2; 24. март 1905, 2; 15-16. август 1905, 2; 2. септембар 1905, 2; 17-19. септембар 1905, 2; 29. децембар 1905, 2; 6. јул 1906, 2; 6. август 1906, 2; 18. јануар 1907, 2; 20. јануар 1907, 2; 30-31. јануар 1907, 4; 1. фебруар 1907, 4.

Самоуправа, Орган Радикалне странке, Београд 9. фебруар 1905, 3; 19. фебруар 1905, 2; 24. фебруар 1905, 1; 25. фебруар 1905, 2; 4. март 1905, 1-2; 7. март 1905, 3; 8. март 1905, 2; 18. јануар 1907, 2; 19. јануар 1907, 1-2.

Србобран, лист за политику, народну просвету и привреду, XXIV, 1907, бр. 16, 8.

Српска застава, орган народне либералне странке, III, 1907, бр. 16.

Српска ријеч, 1907, бр. 18, 2.

Српске новине, Београд, 26. јун 1895; 12. август 1903, 1; 8. септембар 1904, 2.

Српски архив за целокупно лекарство, орган српског лекарског друштва, Београд св. 2, 1904, 68, 79; св. 2, 1907, 109-110; св. 11, 1907, 512.

Трговински гласник, лист за трговину, радиност и саобраћај: орган Београдске трговачке омладине, XVII, Београд 1907, бр. 29.

Литература

Antić Čedomir, *Četrnaesti vojvoda i devet baba, iz društvene istorije novovekovne Srbije*, Beograd 2009, 110-116.

Антић Радмила, *Анастас Јовановић, талботипије и фотографије*, Београд 1986.

Арсенијевић Коста, *Великашка борба у Србији, Чланци*, Београд 1889.

Белосавић-Миловановић Олга, Динић Коста, *Енциклопедија Српског народа*, Београд 2008, 291.

Бујас Милица, Динић Коста, *Српски биографски речник*, књ. 3, Д-3, Нови Сад 2007, 288-289.

Бујас Милица, Клеут Марија, Раичевић Горана, *Библиографија српских некролога*, Нови Сад 1998.

Влајковић Радован М., *Скупштински избори у пиротском округу 1878–1914*, Ниш 1988.

Ђорђевић Димитрије, *Царински рат Аустро-Угарске и Србије 1906–1911*, Београд 1962.

Ђурић Ђорђе, *Српски интелектуалац у политици, политичка биографија Јована Жујовића*, Београд 2004.

Енциклопедија српског народа, Београд 2008, 291.

Живојиновић Драгољуб Р., *Петар I Карађорђевић, живот и дело, у изгнанству 1844–1903. године*, Београд 1988.

Живојиновић Драгољуб Р., *Петар I Карађорђевић, живот и дело, у отаџбини, 1903–1914. године*, Београд 1990.

Пић Dragoslav, *Mita Cenić*, Beograd 1960.

Janojić Dragoljub, *Otkrio sidu pre 100 godina*, www.vesti-online.com/Stampano-izdanje/28-11-2010/Zavicajnik/99901/Otkrio-sidu-pre-100-godina.

Јеремић Ристо, *Библиографија српске здравствене књижевности, 1757–1918*, Београд 1947.

Јовановић Слободан, *Влада Александра Обреновића*, књ. I (1889–1897), Београд 1929.

Јовановић Слободан, *Влада Милана Обреновића*, књ. I, Београд 1934.

Казимировић Васа, *Црна рука, личности и догађаји у Србији од преврата 1903. до Солунског процеса 1917. године*, Крагујевац-Београд 1997.

Каниц Феликс, *Србија, земља и становништво од римског доба до краја XIX века*, Београд 1985.

Костић Братислава, *Ново гробље у Београду*, Београд 1999.

Лилић Борислава, *Југоисточна Србија (1878–1918)*, Београд 2006.

Милановић Милена, *Биографски лексикон: познати српски лекари*, Београд; Торонто 2005, 205.

Миловановић Михаило Кале, *Брусница под Рудником, Горњи Милановац 2000*.

Pavlović Antica, *Skulptura na beogradskom Novom groblju*, katalog, Beograd 1962.

Pavlović Budimir, *Dr Kosta Dinić, prvi srpski lekar u crnoj Africi od 1897–1902. godine*, katalog, Muzej afričke umetnosti, Zbirka Vede i dr Zdravka Pečara, Beograd 1994.

Петар Мркоњић (Петар А. Карађорђевић), Дневни записници једног усташа о босанско-херцеговачком устанку 1875–1876. године, припремили М. Стевчић и М. Радевић, *Мешовита грађа*, 7, Београд, 1979, 9-148.

Петровић Ђурђица, *Оружје Африке*, каталог 2, Београд, 1962.

Petrović Đurđica, *Poreklo zbirke oružja iz Konga u Vojnom muzeju JNA, Vesnik Vojnog muzeja JNA*, 8-9, Beograd 1963, 227-237.

Први конгрес српских лекара и природњака под највишом заштитом његовог величанства краља Петра I у Београду 5, 6 и 7 септембра 1904 год, књига прва, I лекарско-апотекарска секција, Београд 1905.

Проф. др Протић Михаило, др Павловић Будимир, Доктор Коста Динић, Први наш лекар на тлу Африке крајем прошлог века, *Симпозијум поводом 30-годишњице Првог конгреса партизанских лекара Југославије*, Зборник радова, Босански Петровац 21-23. септембар 1972, 355-357.

Рајчевић Милорад, *Из жарке Африке*, Београд 1925.

Споменица Гимназије у Крагујевцу, 1833–1983, Крагујевац 1989.

Споменица педесетогодишњице Београдске Трговачке Омладине, 1880–1930, Београд, 1931, 186.

Споменица о стогодишњици Прве мушке гимназије у Београду, 1839–1939, Београд, б.г., 452.

Српска библиографија, књиге 1864–1944, књига 3, Дет-Фо, Београд 1990, 54.

Српска писма из Конга – Др. К. Динић, Београд 1994.

Станковић Далиборка, *Збирка птица Природњачког музеја: каталошки преглед Историјске збирке јаја*, Рад за стручно звање виши кустос, Природњачки музеј, Београд 2012.

Тодоровић Драгоје, *Народни трибун Ранко Тајсић*, Београд 1983.

Трифунковић Милош, *Историја Радикалне странке од постанка до 1903*, Београд 1995.

Шијачки Душан Мил., Чебинчева афера, Пашић: *илустровани радикални алманах: грађа за педесетогодишњу историју Народне Радикалне странке и политичку историју Србије*, књига III, Београд 1926, 17-19.

Summary

Dr Kosta Dinić was born on August 20th in 1854 in the village Brusnica, near Gornji Milanovac. His father Stevan was a judge and because of his service, the family Dinić first moved to Jagodina, and later to Kragujevac and Belgrade.

In 1871, Kosta Dinić began studying law at the Great school in Belgrade. Being an opponent of the Obrenovic dynasty, he was arrested in 1874 and charged with high treason. Since he was sentenced to police supervision, he left Serbia and joined the Bosnian-Herzegovinian rebellions. There he met Prince Petar Karadjordjević and became his close friend and associate.

In 1878, Kosta Dinić went from Bosnia to Paris where he studied Medicine. His doctoral dissertation on the topic of kefir, published in 1888, attracted great attention of the scientific community. After graduation, he returned to Serbia where he worked as a doctor in Pirot and Smederevo. He was an active member of the Radical Party and a Member of Parliament for the Pirot district for two years.

In 1894 he was arrested because he participated the „Čebinac affair” and sentenced to two years of imprisonment. After the amnesty, he went in 1896 in Africa as a doctor in the construction of railways in the Belgian Congo. He stayed on this job two times for three years. For his work in the Congo, Belgian King Leopold II thanked him in a letter.

Dr Dinić found out about the end of the Obrenović dynasty on his way from Congo to Europe. He returned to Serbia and became the personal physician and a person of great trust of King Petar I Karadjordjević.

Kosta Dinić was married to Mileva Jovanović but they separated later. They had a daughter Danka.

Due to the large number of fevers, which he got over in Congo, his body was weakened and Kosta Dinić died on January 18th in 1907. He was buried in New Cemetery in Belgrade.

Kosta Dinić brought from Africa a large number of objects that reflect daily life, customs, culture ... Part of it he gifted to King Petar (weapon which is kept in the Military Museum in Belgrade), and a part of it he kept for himself, which is now in the possession of his heirs – Belosavić family. Collection of eggs of the European birds is now kept in the Natural History Museum in Belgrade. The Archive of Serbia keeps the letters that Dinić wrote to Prince Petar while he was in Africa. There he writes about his personal feelings, members of King Petar's family and their common friends, he comments the situation in Serbia... Unfortunately, the collection of butterflies, which Dr Dinić also brought to Serbia, was not preserved.

Ана Цицовић
КОСТА ДИНИЋ

Издавач:
Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац

За издавача:
Милош Николић

Лектура и коректура:
Мирјана Мокровчак Глишовић

Превод на енглески језик:
Ана Боловић

Фотографије:
Саша Савовић

Ликовно-графичка опрема:
Вељко Тројанчевић

Штампа:
NBS граф, Горњи Милановац

Тираж: 350

ISBN 978-86-82877-43-1

СР - Каралогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

61:929 Динић К.(497.11)(083.824)
379.824 Динић К.(497.11)”18/19”(083.824)

ЦИЦОВИЋ, Ана, 1975-

Коста Динић : 13. септембар - 9. октобар
2012, Музеј рудничко-таковског краја / Ана
Цицовић ; [фотографије Саша Савовић]. -
Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског
краја, 2012 (Горњи Милановац : NBS graf). -
129,15 стр. : илустр. ; 16 x 16 cm

Тираж 350. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија: стр.
122-128. - Summary.

ISBN 978-86-82877-43-1

а) Динић, Коста (1854-1907) - Изложбени
каталози
COBISS.SR-ID 193160460

МУЗЕЈ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА